

TIDLIG THULEKULTUR I SYDGRØNLAND

RAPPORT OM UNDERSØGELSERNE I NANORTALIK KOMMUNE, sommeren 2002

Kristine Raahauge, Nanortalik Museum • Pipaluk Hoegh-Knudsen, Ilisimatusarfik • Hans Christian Gullov, SILA
(sammenskrivning og redaktion) • Jeppe Mohl, Zoologisk Museum • Cecilie Krause, Institut for Arkæologi, KU •
Niels Algreen Møller, Institut for Arkæologi, KU

TIDLIG THULEKULTUR I SYDGRØNLAND

RAPPORT OM UNDERSØGELSERNE I NANORTALIK KOMMUNE, SOMMEREN 2002

Kristine Raahauge, Nanortalik Museum • Pipaluk Høegh-Knudsen, Ilisimatusarfik • Hans Christian Gulløv, SILA (sammenskrivning og redaktion) • Jeppe Møhl, Zoologisk Museum • Cicilie Krause, Institut for Arkæologi, KU • Niels Algreen Møller, Institut for Arkæologi, KU

Kuummiut, 59V1-IV-12
(Nunarsuaq, 939 m, mod sydvest)

NATIONALMUSEET

FORSKNINGS- &
FORMIDLINGSAFDELINGEN
SILA - CENTER FOR
GRØNLANDSFORSKNING
FREDERIKSHOLMS KANAL 12
DK - 1220 KØBENHAVN K

INDHOLD

- I. Indledning *side 1*
- II. Rejserapport *side 2*
- III. Metode og omfang *side 6*
- IV. Beskrivelser og undersøgelser *side 8*
 - Anorliuitsoq *side 8*
 - Eggers Ø, vest *side 27*
 - Kuummiut *side 29*
 - Sandhavn *side 38*
- V. Konklusioner *side 51*
 - Tidlig Thulekultur i Sydgrønland *side 51*
 - Dateringer - diskussion *side 52*
- VI. Forskningsplaner *side 53*
- VII. Kildehenvisninger *side 54*
- VIII. Fotolister *side 55*
- IX. Fundlister *side 59*
- X. Vedbestemmelser *side 61*
- XI. Dateringer *side 67-75*

I. INDLEDNING

I perioden 10. juli til 29. august gennemførte SILA de foreløbigt afsluttende arkæologiske undersøgelser i Kap Farvel regionen, Nanortalik kommune, i et samarbejde med Nanortalik Museum.

Deltagerne var Kristine Raahauge, Nanortalik Museum, Cille Krause og Niels Algreen Møller, Institut for Arkæologi, KU, Pipaluk Høegh-Knudsen, Ilisimatusarfik/Grønlands Universitet, og Jeppe Møhl, Zoologisk Museum, KU. Undersøgelserne blev forestået af Hans Christian Gulløv, SILA.

I den foreliggende rapport redegøres for udgravningerne på fire pladser, der var udvalgt til belysning af tidlig Thulekultur i det sydligste Grønland. En supplerende undersøgelse af levn fra Dorsetkulturen på Illussat i Torsukattak er præsenteret som en selvstændig rapport.

Transport inden for lokalområderne foregik med gummibåd mens flytning af lejren til nye pladser foregik med SILAs eget fartøj 'Sonja' og Raahauges 'Appaaraq' stillet til rådighed for Nanortalik Museum.

I perioden 10.-21. juli blev Sonja klargjort og sat i vandet, nødvendige indkøb foretaget og sejlads sydover fra Nanortalik by med efterfølgende lejretablering gennemført efter tre forsøg på at trænge gennem storisen.

I perioden 22. juli til 2. august fandt undersøgelserne sted ved Anorliuitsoq på Pamialluk kun afbrudt af undersøgelser på Eggers Ø den 28. juli.

Den 3. august blev lejren flyttet til pladsen Kuummiut på Pamialluk, og i perioden 4.-10. august blev der undersøgt anlæg på Kuummiut.

Den 11. august blev lejren flyttet til Ikigaat/Østprøven, og i perioden 12.-19. august blev der undersøgt anlæg ved Sandhavn.

I perioden 20.-27. august afsluttedes undersøgelserne på Herjolfsnæs, fælleslejren blev nedtaget og udstyret sejlet til Nanortalik, ompakket og afsendt til København, hvorefter Sonja blev sat på land.

28. og 31. august hjemrejse for Gulløv og Kapel.

Notesbøger, fotos, opmålinger og indsamlede fund og prøver til dateringer af de undersøgte anlæg, der ligger til grund for den foreliggende rapport, befinder sig indtil videre på SILA.

Rapporten er mangfoldiggjort på Nationalmuseets kopicentral.

Hans Christian Gulløv
SILA
februar 2003

II. REJSERAPPORT

Onsdag den 10. juli

Afrejse Gulløv og Kapel til Nanortalik. Fint vejr og tæt med storsis.

Torsdag den 11. juli

Skyfrit. Hentede opsendt gods hos Arctic Line og fik det kørt til museet.

Fredag den 12. juli

Regn. Påbegyndte klargøring af Sonja og pakning af udstyr til to gravehold.

Lørdag den 13. juli

Regn. Fortsatte klargøringen af Sonja og pakning af udstyr.

Søndag den 14. juli

Solskin. Fortsatte klargøringen af Sonja. Gennemgik museets topografiske arkiv.

Mandag den 15. juli

Solskin. Ankomst for Pipaluk. Fortsatte klargøringen af Sonja.

Tirsdag den 16. juli

Regn. Fortsatte klargøringen af Sonja. Indkøb af supplerende udstyr.

Onsdag den 17. juli

Tørvejr og skyet. Fortsatte klargøringen af Sonja. Ankomst for Kristine, Cille, Niels og Jeppe.

Torsdag den 18. juli

Tørvejr og skyet. Fælles proviantindkøb til to gravehold. Sonja sat i vandet. Kraftig regn.

Fredag den 19. juli

Tørvejr og skyet. Forsøg på at trænge sydover gennem storsisen mislykkedes. Storm.

Lørdag den 20. juli

Solskin. Andet forsøg på at trænge sydover gennem storsisen mislykkedes.

Søndag den 21. juli

Solskin. Tredje forsøg på at trænge sydover gennem storsisen lykkedes. Etablerede lejr på Ikigaat til genoptagelse af undersøgelserne der (jvf. Kapel & Rieck 2002). Returnerede til Nanortalik og hentede det øvrige lejrudstyr. Fortsatte til Anorliuitsoq og opslog telte kl 02.

Mandag den 22. juli

Regn. Etablerede lejren på Anorliuitsoq, 60V2-II-15. Påbegyndte gravning i anlæg 10.

Tirsdag den 23. juli

Regn. Fortsatte gravning i anlæg 10. Påbegyndte gravning i anlæg 5.

Onsdag den 24. juli

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 10 og 5.

Torsdag den 25. juli

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 10 og 5.

Fredag den 26. juli

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 10 og 5.

Lørdag den 27. juli

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 10 og 5. Besøgsdag for beboerne i Aappilattoq.

Søndag den 28. juli

Solskin. Henlagde undersøgelserne til Eggers Ø, 59V1-I-21, og gennemførte gravning i anlæg 2 og 4. Felterne tildækkedes efter afsluttet undersøgelse.

Mandag den 29. juli

Solskin. Genoptog gravning i anlæg 10 og 5. Påbegyndte gravning i anlæg 12.

Tirsdag den 30. juli

Let overskyet og sol. Fortsatte gravningerne i anlæg 10 og 12. Afsluttede undersøgelsen af anlæg 5.

Onsdag den 31. juli

Solskin. Afsluttede undersøgelsen af anlæg 10 og fortsatte gravning i anlæg 12.

Torsdag den 1. august

Let skyet og sol. Fortsatte gravning i anlæg 12.

Fredag den 2. august

Solskin. Afsluttede undersøgelsen af anlæg 12.

Lørdag den 3. august

Solskin. Flyttede og etablerede lejr på Kuummiut, 59V1-IV-12.

Søndag den 4. august

Solskin. Påbegyndte gravning i anlæg 3. Opdagede en ny, cirkulær tomt på pladsen, som blev benævnt anlæg 6.

Mandag den 5. august

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 3.

Tirsdag den 6. august

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 3 og påbegyndte gravning i anlæg 6.

Onsdag den 7. august

Solskin. Fortsatte gravning i anlæg 6.

Torsdag den 8. august

Solskin. Sejlads til den nedlagte bygd, Pamialluk.

Fredag den 9. august

Let skyet, sol og regndryp. Fortsatte gravningen i anlæg 3 og afsluttede undersøgelsen af anlæg 6.

Lørdag den 10. august

Solskin. Afsluttede undersøgelsen af anlæg 3.

Søndag den 11. august

Solskin. Flyttede og etablerede lejr på Ikigaat/Østprøven ved Herjolfsnæs.

Mandag den 12. august

Tåge. Gik over til Sandhavn, 59V1-IV-17. Påbegyndte gravning i anlæg 6.

Tirsdag den 13. august

Solskin. Sejlede til Sandhavn og fortsatte gravning i anlæg 6. Afrensede kystprofil.

Onsdag den 14. august

Tåge, senere solskin. Afrejse for Pipaluk og Jeppe. Sejlede til Sandhavn og fortsatte gravning i anlæg 6. Opmålte og fotograferede kystprofil.

Torsdag den 15. august

Tåge. Sejlede til Sandhavn og afsluttede undersøgelsen af anlæg 6. Flyttede undersøgelsen til det nærliggende norrøne kompleks 60V2-II-520 og påbegyndte gravning i anlæg 7, der ifølge fredningsregisteret skulle være af nyere, ikke-norrøn oprindelse.

Fredag den 16. august

Regn. Sejlede til Sandhavn og fortsatte gravning i anlæg 7, der synes at være norrøn.

Lørdag den 17. august

Regn. Sejlede til Sandhavn og fortsatte gravning i anlæg 7, der resulterede i flere norrøne fund i uforstyrret kontekst.

Søndag den 18. august

Regn. Ordrede og pakkede fund.

Mandag den 19. august

Tåge, senere solskin. Sejlede til Sandhavn og afsluttede undersøgelsen af anlæg 7. Gennemførte supplerende, afsluttende prøvegravninger omkring anlæg 6.

Tirsdag den 20. august

Tåge. Påbegyndte nedbrydningen af lejren på Ikigaat.

Onsdag den 21. august

Regn. Afgang for Sonja mod Nanortalik med første læs udstyr. Storvask i Frederiksdal.

Torsdag den 22. august

Regn. Nedpakning af lejren. Afgang for Sonja og Appaaraq mod Nanortalik med resten af udstyret og holdet.

Fredag den 23. august

Regn, torden og kuling. Alt udstyr bragt til tørring i brandstationens hal. Påbegyndte registrering og pakning af tørret udstyr.

Lørdag den 24. august

Regn og kuling. Afrejse for Cille, Niels og andre deltagere. Fortsatte registrering og pakning af tørret udstyr.

Søndag den 25. august

Regn. Oprydning. Afsluttede pakningen.

Mandag den 26. august

Tørvejr. Bestilte container hos Arctic Line og fik plads til alt udstyret.

Tirsdag den 27. august

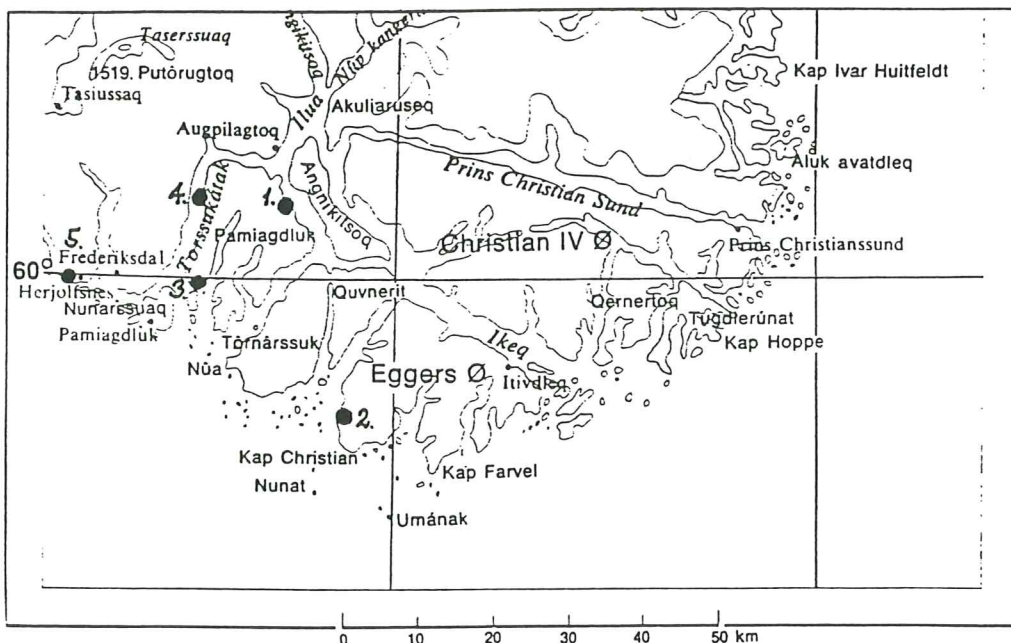
Regn, senere solskin. Afleverede container med udstyr og fik Sonja på land.

Onsdag den 28. august

Solskin. Afrejse for Gulløv. Hjemkomst den 29. august.

Torsdag den 29. august

Solskin. Afrejse for Kapel. Hjemkomst den 31. august.

Forskningsplaner for 2002 omfatter følgende pladser og formål:

1. Anorliuitsoq (60V2-II-15) anlæg 10 og 11 eller 12. Konstruktion og AMS-datering.
2. Eggers Ø (59V1-I-21) anlæg 1 og 4. Konstruktion og AMS- samt typologisk datering.
3. Kuummiut (59V1-IV-12) anlæg 2 og 3. Konstruktion og AMS-datering.
4. Illussat (60V2-II-26). Påvisning af Dorsetstruktur og AMS-datering.
5. Sandhavn (60V2-II-15) anlæg 6. Konstruktion og typologisk datering.

III. METODE OG OMFANG

Sommerens feltarbejde var den foreløbige afslutning på SILAs igangværende forskningsprojekt *Inuit og Nordboer i Sydgrønland*, hvis delprojekt *Tidlig Thulekultur i Sydgrønland* blev gennemført på fire pladser i Kap Farvel regionen, Nanortalik kommune, udvalgt på grundlag af undersøgelser udført i forbindelse med projektets første fase i sommeren 2001.

Metode

Den praktiske gennemførelse af undersøgelserne fandt sted fra lejre etableret ved eller i umiddelbar nærhed af arbejdsstedet. Alt nødvendigt udstyr blev sejlet til de udvalgte steder, hvorfra der var direkte kontakt med omverdenen via satellittelefon.

Intern transport fra de tre lejre på Anorliuitsoq, Kuummiut og Ikigaat til de nærliggende bygder Aappilattoq og Frederiksdal samt ved besøget på Pamialluk blev foretaget med gummibåd. Endvidere modtog projektet supplerende støtte til sejlads fra Raahauges 'Appaaraq' i forbindelse med undersøgelserne på Eggers Ø.

De udvalgte undersøgelsesobjekter blev fotograferet før gravning, efter tildækning og indmålt i forhold til højvandslinien. Alle iagttagelser blev noteret på de tegnede planer, hvor også alle indsamlede fund er enkeltkarteret med fortløbende numre fra x1.....n, opført som afsnit IX i indeværende rapport.

Der blev i vid udstrækning foretaget profilopmålinger i de undersøgte anlæg suppleret med fotos af udvalgte profiler, jvf. fotolister opført som afsnit VIII i indeværende rapport.

Resultaterne vil således kunne sammenholdes med tidligere undersøgelser i Sydgrønland gennemført her i de senere somre samt i 1934 (jvf. Mathiassen & Holtved 1936; Kapel 1994; Gulløv 1993, 1999, 2000, 2002).

Omfang

Gravning fandt sted i ni anlæg på fire pladser. Hertil kom undersøgelsen af Dorset lokaliteten på Illussat, 60V2-II-26, der er redegjort for i en separat rapport.

Anorliuitsoq, 60V2-II-15; Anlæg 10.

Vinterhus med indvendig køkkenniche. Tomten blev prøveundersøgt i 2001, hvor felter blev udlagt i nichen og rummets indre (jvf. Gulløv 2002: 22-24).

Gravningen genoptaget i 2002 og hele tomtens indre samt det formodede husgangforløb blev fritlagt. Profilopmåling blev foretaget i en længdegående balk. Vægopbygning blev beskrevet ud fra tre snit gennem væg. Prøver opsamlet til AMS-dateringer.

Anorliuitsoq; Anlæg 5.

Qassi eller mands-/festhus blev undersøgt ved hjælp af en længdegående prøvegrøft ud gennem husgang og formodentligt møddingsområde, som samlet udgjorde grundlaget for en profilopmåling. Udvidelse af gravningen fandt sted i tomtens indre til brug for beskrivelse af vægkonstruktion. Prøve opsamlet til AMS-datering.

Anorliuitsoq; Anlæg 12.

Vinterhus med rumtilbygning og sandsynlig køkkenniche. Gravningen omfattede størstedelen af tomtens hovedrum med udvidelse til afklaring af vægopbygning samt nedgangspartiet til husgangen. Endvidere blev der foretaget gravning i tomtens sandsynlige køkkenniche for at afklare dennes funktion. Kulturlagets beskedne dimensioner gjorde det ikke muligt at foretage profilopmålinger. Prøver opsamlet til AMS-dateringer.

Eggers Ø, 59V1-I-21; Anlæg 2.

Vinterhus af nyere udseende. Tomten blev opmålt og knap to kvadratmeter gravet i det nordvestlige hjørne. Prøve opsamlet til AMS-datering.

Eggers Ø; Anlæg 4.

Vinterhus eller fangsthytte. Tomten blev opmålt og to kvadratmeter gravet i rummets indre. Ingen fund eller materiale fandtes til datering af dette anlæg.

Kuummiut, 59V1-IV-12; Anlæg 3.

Vinterhus med delevæg. Tomten blev opmålt og størstedelen af det ene rum udgravet tilligemed afdækning af delevæggen, hvis konstruktion kunne beskrives. Husgangen blev afrenset. Kulturlagets dimensioner gjorde det ikke muligt at foretage profilopmålinger. Prøve opsamlet til AMS-datering.

Kuummiut; Anlæg 6.

Nyopdaget, cirkulært vinterhus eller qassi. Tomten blev opmålt og den ene halvdel udgravet tilligemed husgangen. Profilbeskrivelse gennemført af vægsknit, mens kulturlagets dimensioner i tomtens indre var for beskedne til profilopmåling. Prøver opsamlet til AMS-dateringer.

Sandhavn, 59V1-IV-17; Anlæg 6.

Formodentlig tomt efter sommeranlæg. Tomten blev prøveundersøgt i 2001, hvor den ene halvdel samt husgang blev udgravet tilligemed et felt i det formodede møddingsparti (jvf. Gulløv 2002: 36-38).

Gravningen genoptaget i 2002 og tomtens anden halvdel blev fritlagt. Vægopbygning blev beskrevet ud fra fire snit gennem væg. Derudover blev otte prøvehuller gravet omkring tomtens ydre omkreds for at afklare udbredelsen af trækul i området. Prøver opsamlet til AMS-dateringer. I strandens erosionsskrænt nedenfor anlæg 6 blev et kystprofil afrenset, fotograferet, opmålt og beskrevet.

Sandhavn, 60V2-II-520; Anlæg 7.

To strukturer, hvoraf den vestlige overlapper den østlige. Begge anlæg afviger i udseende fra pladsens øvrige norrøne anlæg og blev ved besigtigelsen i 1970 anslået at være af nyere dato, hvilket dog ikke udelukker muligheden af, at de kan være spor efter en ny type anlæg (jvf. Christiansen 2002: 11). Gravningen omfattede fire kvadratmeter i den vestlige struktur. Norrøne genstande blev opsamlet i kontekst og profilopmålinger foretaget. Prøver opsamlet til AMS-dateringer.

IV. BESKRIVELSER OG UNDERSØGELSER

I dette afsnit redegøres for de arkæologiske undersøgelser, som blev udført i sommeren 2002 på pladser i Kap Farvel regionen med anlæg, hvis arkitektoniske fremtrædelsesform indikerede en kulturhistorisk datering til tidlig Thulekultur.

De undersøgte anlæg findes alle på pladser som er registreret i fortidsmindedatabasen. Fotos, opmålinger, notesbøger m.v., som stammer fra sommerens udgravninger, befinder sig alle på SILA - Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning.

Anorliuitsoq, 60V2-II-15

Pladsen, som blev besøgt, beskrevet og to anlæg prøvegravet i 2001 (jvf. Gulløv 2002: 14-24), omfatter 17 boligtomter hvoraf syv synes at kunne fastlægges til tidlig Thulekultur. Tre af disse blev arkæologisk undersøgt i 2002, heraf et af de tidligere prøvegravede (anlæg 10).

Anlæg 5

Fig. 1: Overfladeopmåling med ækvidistance på 5 cm (side 9).

Fig. 2: Målesystem (side 10).

Fig. 3: Udgravningsplan og længdesnit (side 11).

Fig. 4: Profilopmålinger (side 13).

En tilnærmelsesvis cirkelrund tomt, ca. 5 meter i diameter med et ca. 3 meter langt og 60 cm bredt indgangsparti. Bevoksningen udgøres af græsser, revling og polarpil. Anlægget er gravet ind i skrænten, så bagvæggen ikke hæver sig over omgivende terræn. Den indre overflade ligger ca. 1,3 meter under skræntens øvre del. En mindre del af tomtens indre samt indgangspartiet blev udgravet tilligemed et område umiddelbart uden for indgangen. Selve kulturlaget var ganske tyndt og derunder fremkom sterilt undergrundsgrus. Et fyldskifte langs tomtens bageste del kunne muligvis indikere en briksekant(?). Udgravningens grænser var bestemt af koordinaterne 3/8, 5/8, 5/9, 6/9, 6/2, 5/2, 5/7 og 3/7 samt 5/-1, 6/-1, 6/-3 og 5/-3. Profiler blev opmålt i tomtens længde (AA) og i fortsættelsen uden for tomten (aa), samt i tomtens bageste del (BB og CC).

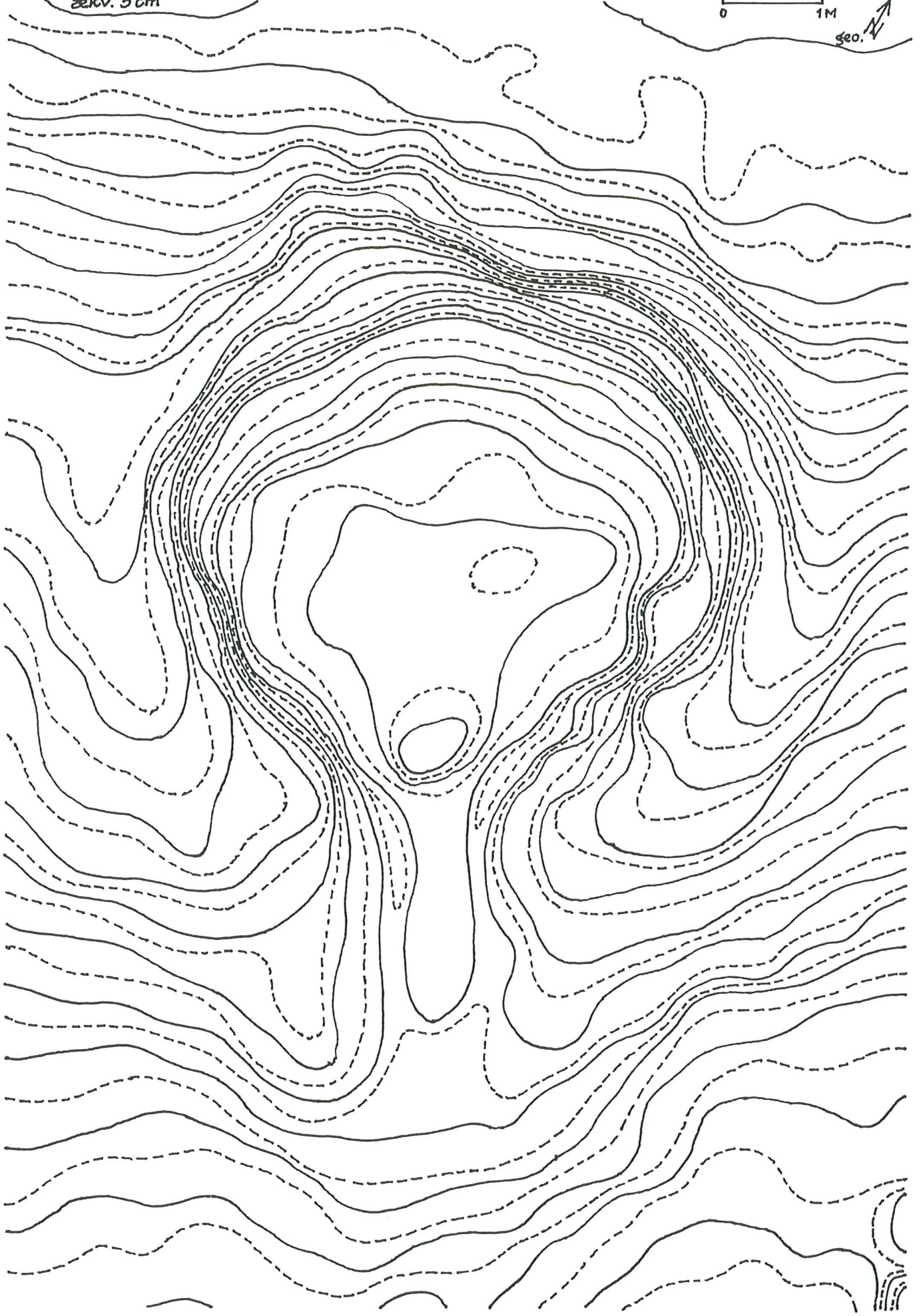
Profil AA - Fig. 4, side 13.

1. Undergrund. Lyst, gråbrunt, meget kompakt undergrundssand med småsten på op til 0,5 cm i diameter. Sine steder er laget farvet mørkere på grund af nedsivning fra de øvre lag.
2. Udflydslag fra væggen. Består af meget gruset, let humøst sand med en del mindre sten på op til 0,5 cm i diameter.
4. Mørkt gråbrunt til sortbrunt, meget humøst sand. Laget er helt sodfarvet med enkelte udtrædninger af trækul.
8. Gråbrunt, meget humøst sand med partier af mørkt, gråbrunt, humøst sand.
9. Tørvelag bestående af mørkt, sandet humus. Mod bunden er laget lysere, mere sandet og med partier af grus.
10. Lyst, gråbrunt tørv/humus. Dannet ved andre og mere fugtige vækstbetingelser?

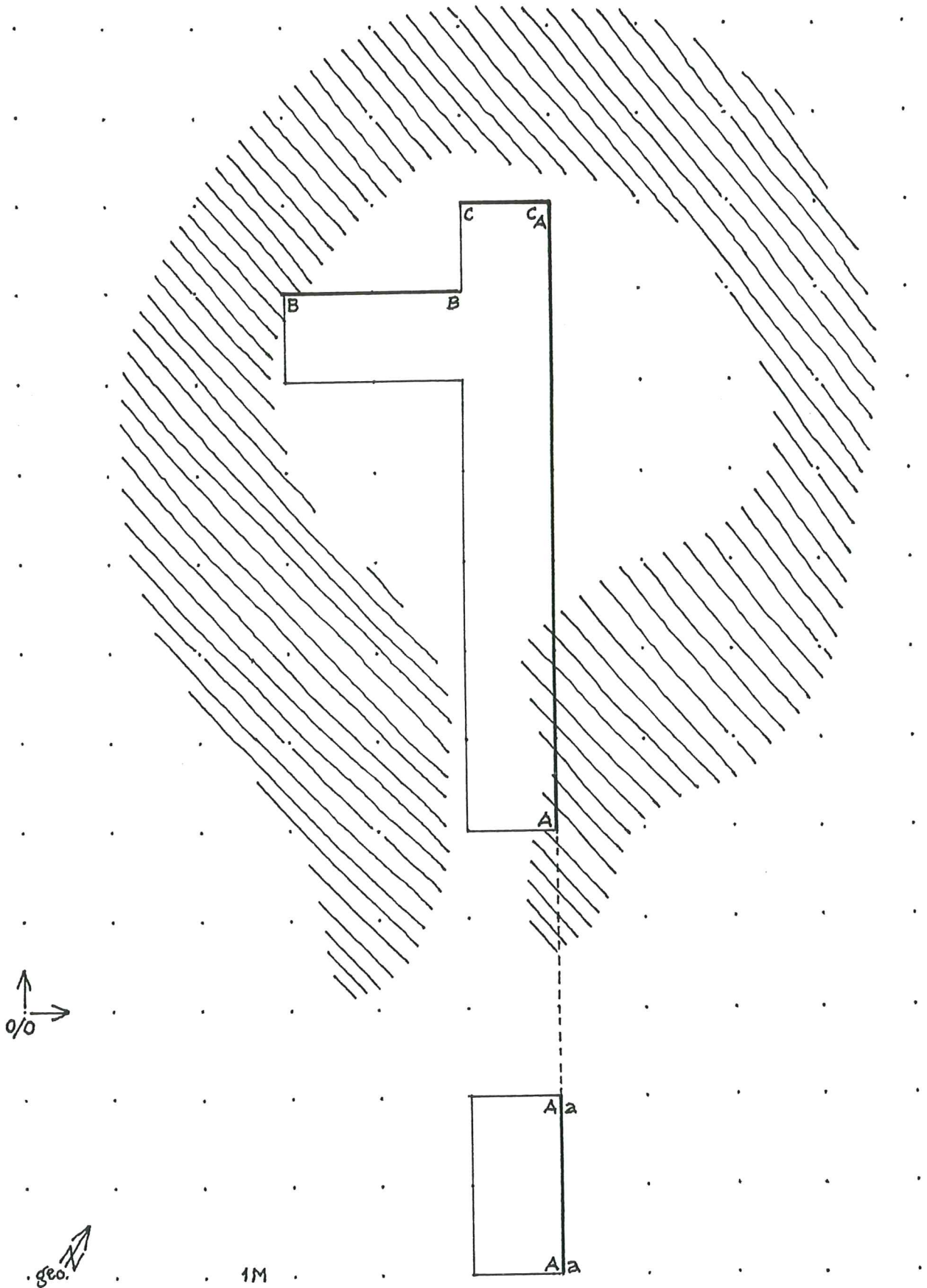
[Fig. 1]

ækv. 5 cm

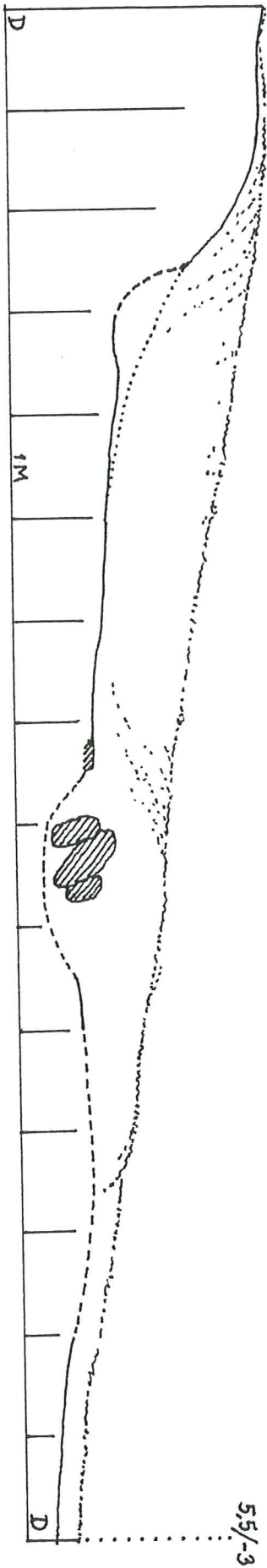
0 1M

[Fig. 2]

[Fig. 3]

11. Lyst, gråt sandet grus uden humus. Brugt ved planering?
12. Spættet lag af brungråt, let sandet humus/silt med striber af mørkt, gråbrunt til sortbrunt humus.
13. Spættet lag, der hovedsageligt består af lyst, gråt sand og grus. Stedvist forekommer partier af mørkt, gråbrunt humus.
14. Lyst, gråbrunt, let humøst sandet grus med en del sten på op til 4 cm i diameter.
15. Gråbrunt og lyst, gråbrunt, humøst sandet grus.

Profil BB - Fig. 4, side 13.

1. Svarer til profil AA.
3. Gråbrunt, let humøst sand med småsten.
4. Svarer til profil AA. Udgør den nedre del af lag 5.
5. Lyst, gråbrunt, let humøst sand. Udflydning. (Jvf. lag 2, profil AA).
6. Meget mørkt, gråbrunt, sandet humus. Vækstlag.
7. Udflydningslag af gråbrunt og brungråt, humøst sand med en del småsten på op til 0,6 cm i diameter. (Jvf. lag 2, profil AA).
8. Svarer til profil AA. Udgør et parti af lag 7.
9. Svarer til profil AA.

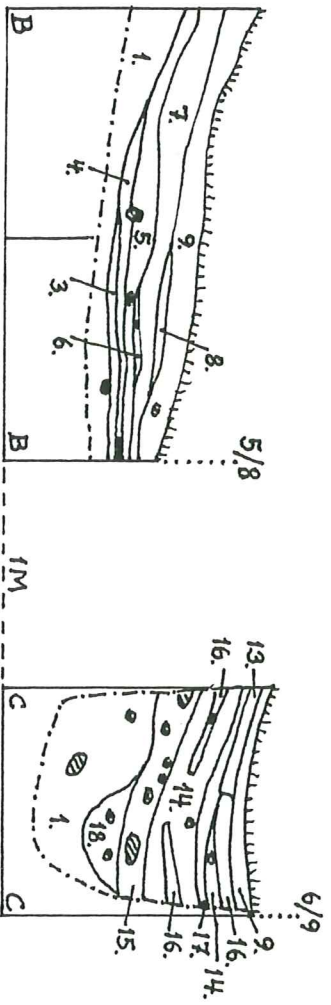
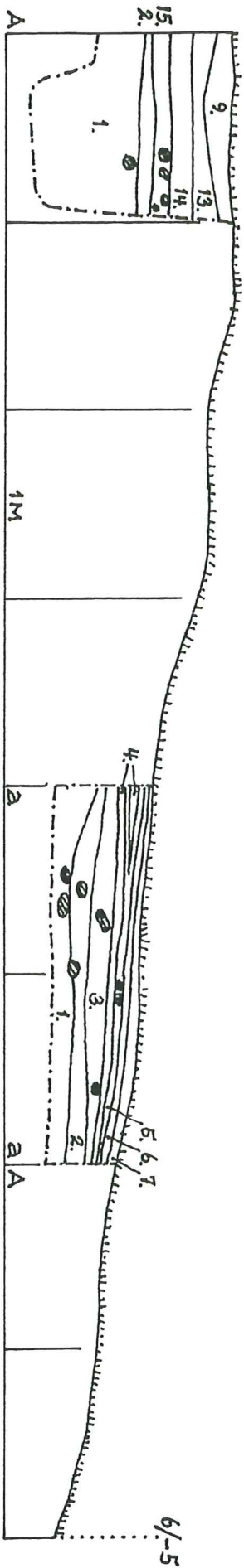
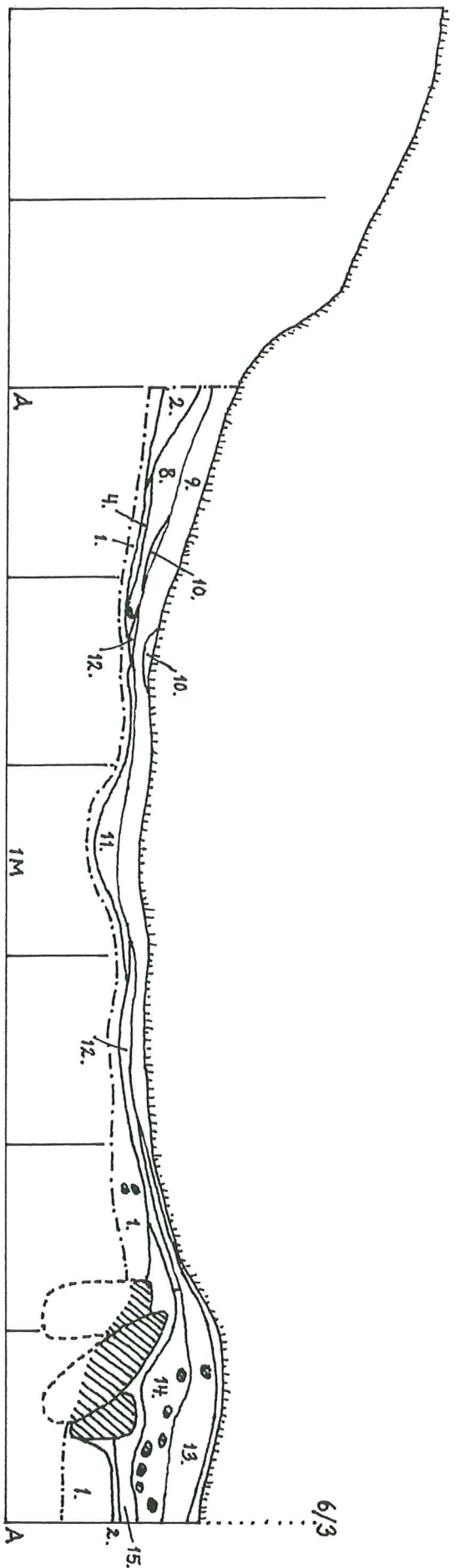
Profil CC - Fig. 4, side 13.

1. Svarer til profil AA og BB.
9. Svarer til profil AA og BB.
13. Svarer til profil AA.
14. Svarer til profil AA.
15. Svarer til profil AA.
16. Gråbrunt og mørkt gråbrunt, sandet humus. Vækstlag. (Jvf. lag 6, profil BB).
17. Gråbrunt, let humøst sand og grus.
18. Gråbrunt, let humøst sand og grus med enkelte større sten.

Profil aa (AA) - Fig. 4, side 13.

1. Undergrund. Lyst, gråbrunt, meget kompakt undergrund med grus og småsten. (Jvf. lag 1, profil AA, BB og CC).
2. Som lag 1 men farvet mørkere af nedsivning.
3. Mørkt, gråbrunt, humøst sand med en del større gruspartier. Der har i laget forekommet enkelte brændte pletter af spæk eller lignende samt en brændt knogle.
4. Brungråt, let humøst sand og grus.
5. Mørkt, brungråt, meget sandet humus.
6. Lyst, brungråt, let humøst grus.
7. Vækstlag af gråbrunt, humøst sand og grus. (Jvf. lag 9, profil AA, BB og CC).

[Fig. 4]

Anlæg 10

Fig. 5: Målesystem (side 15).

Fig. 6: Udgravningsplan 1 & 2 (side 16).

Fig. 7: Udgravningsplan 3 & 4 (side 17).

Fig. 8: Samlet udbredelse af brændt organisk materiale (side 18).

Fig. 9: Profilopmålinger, AA & BB (side 20).

Fig. 10: Profilopmålinger, CC, DD, EE, FF, GG & HH (side 23).

Undersøgelsen fulgte målestystemet, som blev fastlagt ved prøvegravningen i 2001. En balk på en halv meters bredde forblev urørt og adskilte tomtens indre i felterne 1 og 2, som var bestemt af koordinaterne 99/97, 101/97, 99/92,5 og 101/92,5 (felt 1) og 96,5/97, 98,5/97, 96,5/92,5 og 98,5/92,5 (felt 2). Endvidere blev det formodede forløb af husgangen undersøgt indenfor en afgrænsning bestemt af koordinaterne 97,5/100, 98,5/100, 97,5/97 og 98,5/97. Supplerende udvidelser i nord-, vest- og sydvæggen blev foretaget til fastlæggelse af væggrænse og konstruktion. Profiler blev opmålt langs balkens nordside (AA) og sydside (BB), i den vestlige væg (CC), den nordlige væg (DD) og den sydlige væg (EE og FF) samt ved nedgangspartiet til køkkennichen (GG). I retegningerne er medtaget iagttagelserne fra undersøgelsen i 2001.

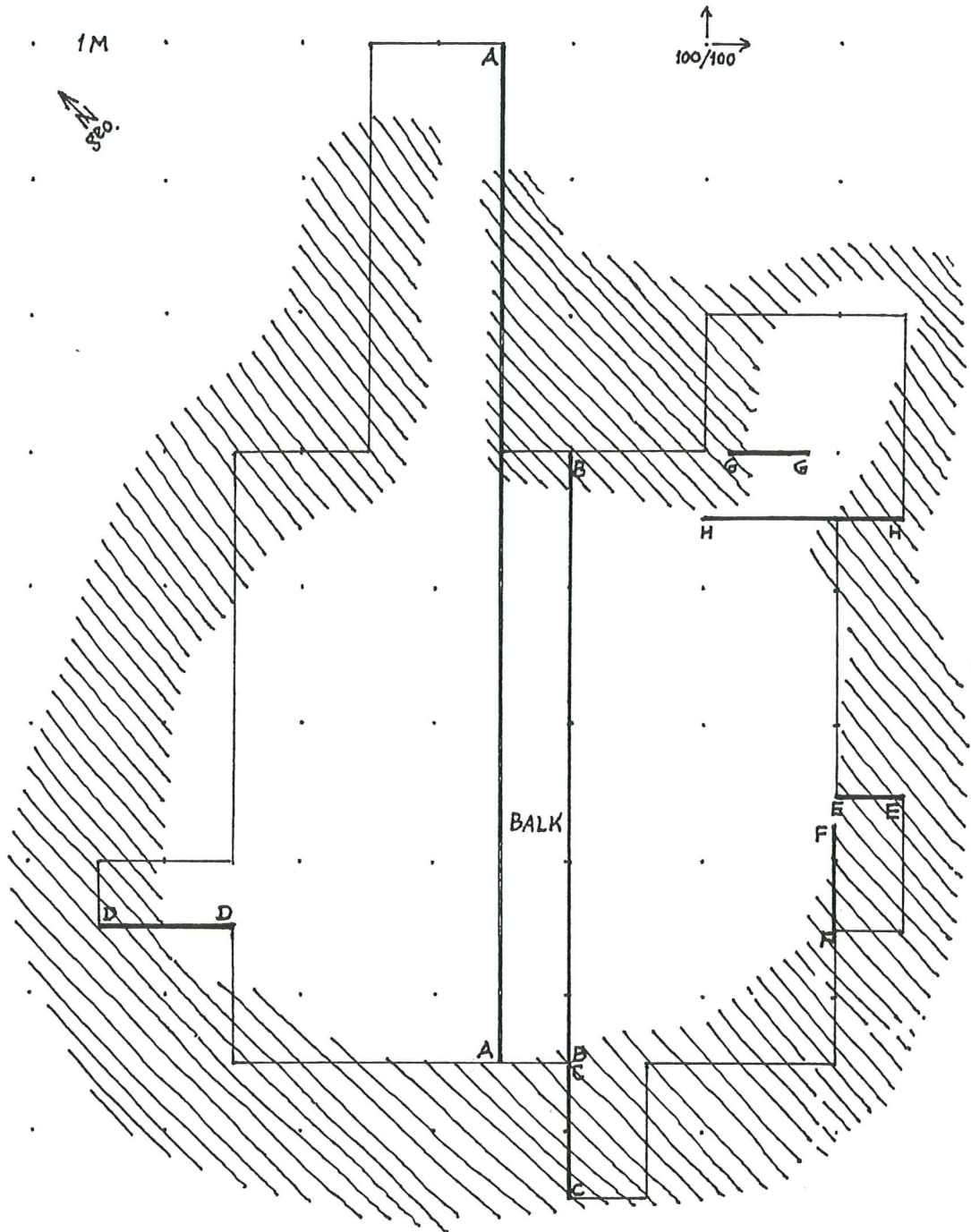
Plan 1 - Fig. 6, side 16.

Under det tynde vegetationsdække dukkede partier af grundfjeldet op i tomtens centrale del; den øvrige flade udgjordes af mørkbrun tørvet fyld iblandet brændt spæk og trækul. En del mindre sten lå i tomtens nordlige og sydlige del (felt 2), mens enkelte større sten sås inden for østvæggen og langs den vestlige bagvæg, hvor fylden var gruset, lysgrå (felt 1 og 2). En kraftig nedgravning i det sydøstlige hjørne markerede indgangen til køkkennichen. Umiddelbart inden for husgangens afslutning sås trædestenen som et plant klippestykke i gruset, lysgråt fyld. I husgangens vestligste og inderste kvadratmeter lå større stenblokke i løs, sortbrun tørvefyld, mens fylden i resten af husgangsfeltet var lysgråt grus iblandet sand.

Plan 2 - Fig. 6, side 16.

Adskillige mindre sten dukkede op langs bagvæggen og sidevæggene, mens fordelingen af de større sten var uændret fra plan 1. Fylden var mørkbrun til brunsort med mange rødder i hele tomtens indre uden om det blottede grundfjeldsparti. En større stenflise lå i tomtens sydøstlige del i niveau med det blottede grundfjeldsparti og inden for nedgravningen til køkkennichen. Langs væggene sås gråsort, gruset fyld, som syntes at været skredet ned fra vægopbygning. I det nordøstlige hjørne afrensedes et en kvadratmeter stort område med trækul, der omgav et parti brændt spæk (udrømning?). Fundmaterialet i denne plan bestod udover trækul, spæk og brændte knogler også af uorganiske sager, jvf. fundlistens x44, 45, 46 og 47. Husgangen ikke ændret fra plan 1.

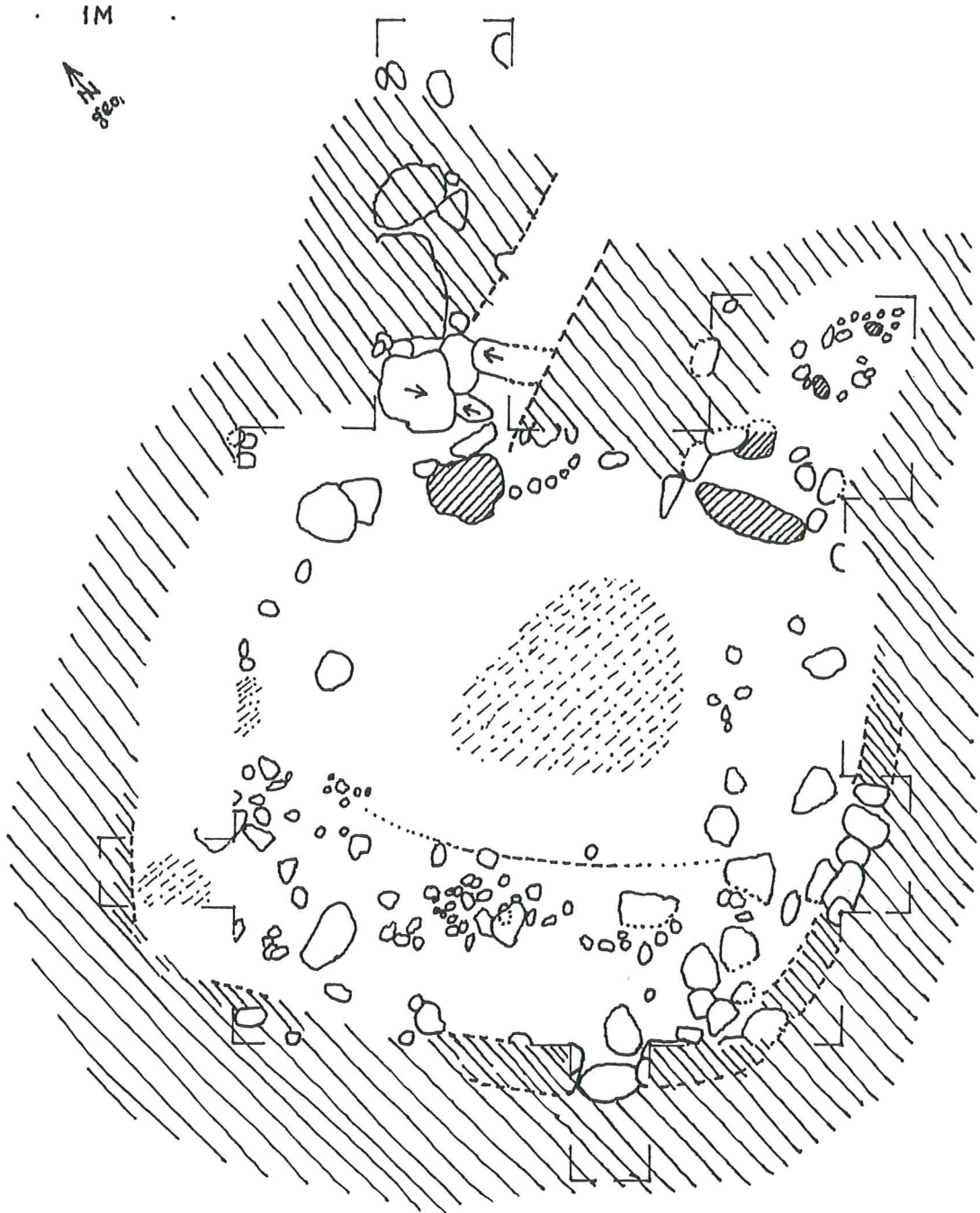
[Fig. 5]

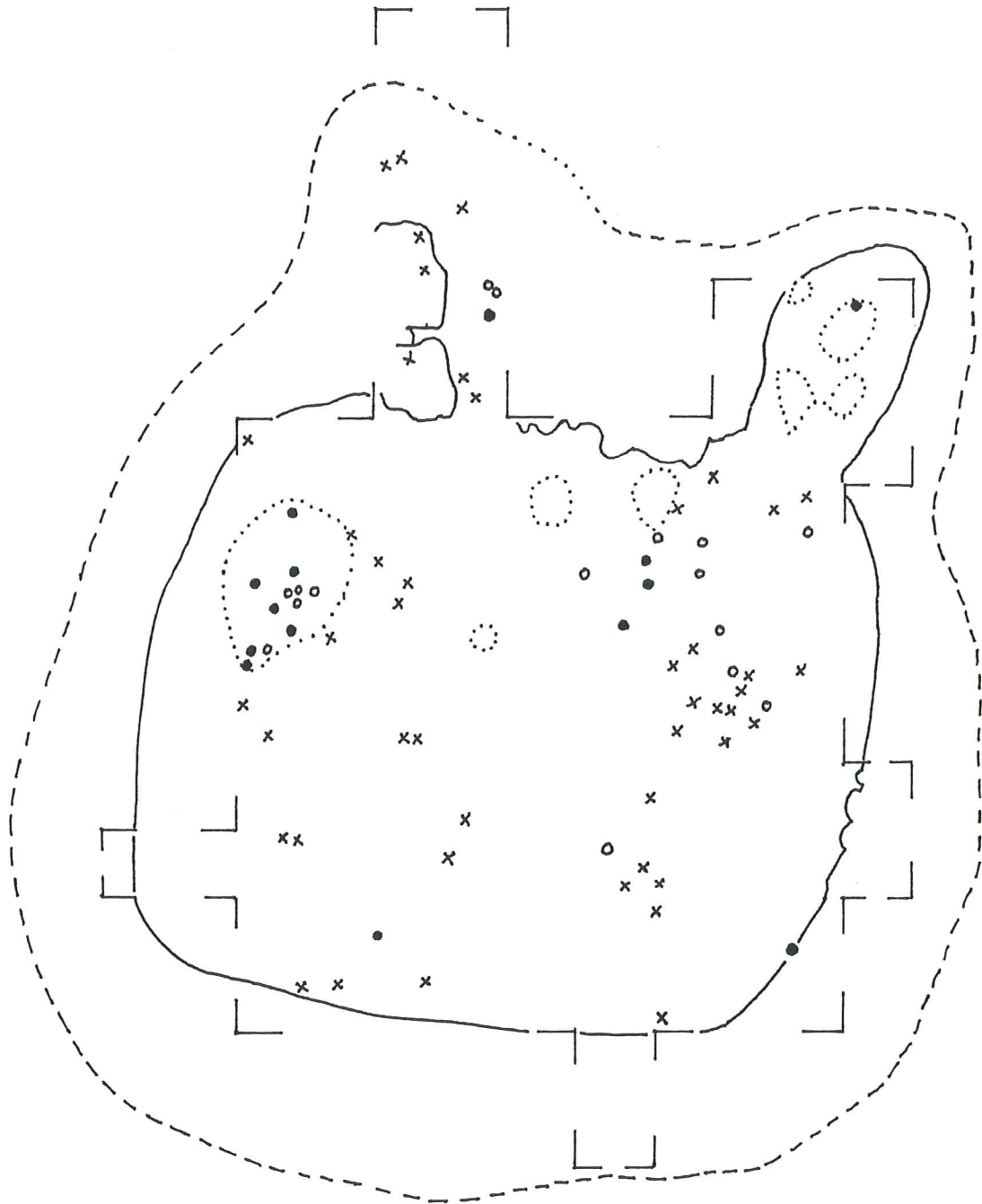
[Fig. 6]

[Fig. 7]

[Fig. 8]

○ trækul x trækul • brændt spæk o brændte knogler

Plan 3 - Fig. 7, side 17.

Mindre sten fandtes i den grusede fyld langs bagvæggens brikseområde, mens fordelingen af de større sten var uændret fra de foregående planer. Fylden fortsat udgøres af sortbrun tørv langs den sydlige væg (felt 1) mens tomtens øvrige del er opfyldt gruset, lysbrun tørvefyld med en del mindre sten. I nordvæggen ud for 95-ordinaten kom grundfjeldet frem, og tykkelsen på

fylden fra grundfeld til tomtens indre tørveoverflade er på dette sted nivelleret og målt til 21 cm; i tomtens centrum er fylden kun få centimeter tyk. Et par store sten ind mod det sydøstlige hjørne syntes at have været lagt hen over køkkennichens indgangsparti og forsegleet dette. Husgangen viste ingen regulær opbygning, og stenene i siderne lå noget tilfældigt placeret som om gangen var forstyrret. Kulturspor i form af trækul, brændte knogler og et metalstykke (x81, plan 2) lå ikke dybt og ingen fund lå under 10 cms dybde. Store klippeblokke og grundfeld udgjorde næsten hele nordsiden, og ud gennem gangen lå der sten og en løs fyld af mørkbrun, gruset stensmulder. Her som i tomtens indre syntes en genbrug eller ombygning at have fundet sted.

Plan 4 - Fig. 7, side 17.

Overalt i tomtens indre udgøres fladen af brungult, sterilt undergrundsgrus, som ligger lidt under niveauet for det blottede grundfeld i centrum. Det bageste brikseparti langs vestvæggen viste sig som en let skrånende flade med en del knytnevæstore sten på overgangen til gulvfladen, der markeredes ved et fyldskifte. Langs bagvæggen er den gulbrune fyld iblandet med gråhvidt grus. De store sten langs bagvæggen syntes at have været en del af brikseopbygningen. Syd væggen sortbrune tørvefyld er langt mere fundrig end nord væggen grusede fyld. Husgangens oprindelige forløb (inden ombygning) kunne fastlægges i sydøstlig retning umiddelbart uden for tærskelstenen.

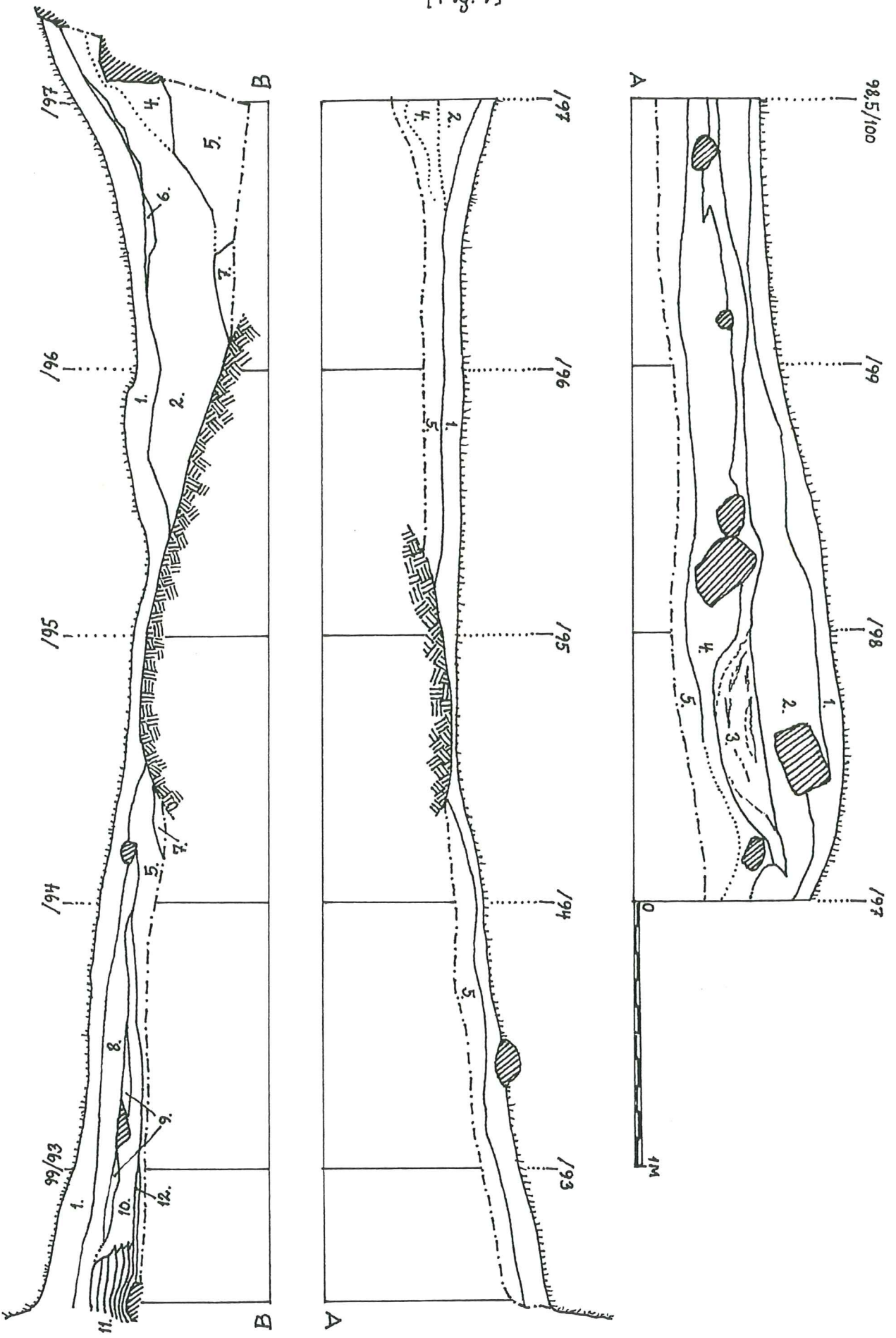
En afrensning af snittet ved 95-ordinaten, hvor grundfjeldet kom frem i 21 cms dybde under tørveoverfladen (se plan 3 oven for), kunne følgende lagfølge dokumenteres: 12 cm mørkbrun overfladetørv; 0-3 cm sortbrun, gruset, udskredet vægtørv; 1 cm sort kulturlag med trækul; 2 cm gulbrunt, sandet lag; 1 cm sortbrun kulturlag med trækul; 2 cm brungult undergrundsgrus ovenpå grundfeld. Mindst to aktivitetsepisoder syntes iagttagelsen at pege hen imod.

Profil AA - Fig. 9, side 20.

1. Recent overfladetørv. Mod lag 2 ses et hvidgråt, sandet lag, som formentligt er udvaskning fra overfladetørv. Kraftig rodvækst.
2. Gulligbrun, sandet fyld med mange roddele. Mørkere mod lag 1, lysere mod lag 3. Opfyld. Fundtomt.
3. Gråt, gruset lag med en brunsort, tynd horisont op mod lag 2. I 97,75-ordinaten indgår der i laget flere lommer af materiale fra lag 2.
4. Mørkbrunt til sortbrunt, heterogent lag med sand, grus og småsten mellem mange rødder. Kulturbærende: metal, fedtstensskår og trækul.
5. Undergrund bestående af gruset til stenet fyld i brune til rødbrune nuancer. Enkelte fund trådt ned i indre gulvflade.

NB Oprindelig husgang kan spores i nedgravningen i 97,75-ordinaten.

[Fig. 9]

Profil BB - Fig. 9, side 20.

1. Svarer til profil AA.
2. Svarer til profil AA.
4. Svarer til profil AA.
5. Svarer til profil AA.
6. Sort tørvelag der fremtræder i linser.
7. Gulligbrun, homogen, plastisk, sandet fyld, som er en del af lag 5.
8. Heterogen, gruset, sortbrun fyld med kulturspor (trækul). Nedstyrt fra væg?
9. Sortbrun, fedtet tørv. Sandsynligvis briksemateriale.
10. Mørk, heterogen tørvefyld med småsten, roddele og enkelte linser af lysgrå og mørkgrå, fedtet tørv. Sandsynligvis brikseopfyld (og trædeflade fra tidligere bosættelse?). Kulturbærende (trækul).
11. Tydelig vægopbygning i tørv på tørv, bestående af sorte tørvelag med underliggende lysegrå, sandede horisonter. Første vægopbygning?
12. Sortbrun til sort, fedtet tørv med rod- og stængeldele. Meget plastisk. Oprindelig vegetationsoverflade.

Profil CC - Fig. 10, side 23.

1. Recent tørv; skarpt afgrænset mod lag 2.
2. Lysbrunt rodfilt med småsten og tydelige vægtørv over et forløb på 0,5 meter. (Fedtede, sorte linser med lysgrå, sandet underside).
3. Sammenhængende, sort, tørvet undergrænse af lag 2.
4. Lysbrun, gruset horisont med sten.
5. Lysgrå, sandet horisont, afgrænset for oven og for neden af en tynd, sort, fedtet tørvefyld.
6. Sortbrun, heterogen, gruset tørv. Formodentlig vægkonstruktion til første bygning, der tydeligt markeres af stenopbygning og af lag 8.
7. Lysbrun, gruset undergrund som iagttaget overalt i tomtens indre og i profil AA og BB. Grænsen mod lag 6 er diffus.
8. Tørvemur som beskrevet for profil BB, lag 11.

Profil DD - Fig. 10, side 23.

1. Recent tørv.
 2. Lysgråt, sandet horisont.
 3. Mørkbrunt, tørvet fyld med røddele.
 4. Sortbrunt, tørvet fyld. Nedskredet.
 5. Mørkbrunt, gruset tørvefyld. Diffus grænse mod lag 4.
 6. Sortbrun, fed tørv. Væggrænse.
 7. Lysbrun, gruset undergrund. Diffus grænse mod lag 3.
 8. Lysgråt, finkornet, plastisk horisont. Ler.
 9. Grundfjeld.
- Ingen spor efter fundamentsten eller vægsten.

Profil EE - Fig. 10, side 23.

1. Recent tørv med gråligt, sandet fyld mod lag 2.

2. Lysbrunt, gruset rodfilt med småsten.
3. Som lag 2 men lysere mod bunden.
4. Lysgråt, sandet lag omgivet af fede, sorte tørvehorisonter (gulvlag), som er kulturbærende med trækul og fund i tomtens indre. Svarer til profil FF, lag 4, 5 og 6.
5. Lille parti som lag 4. Her har væggen 'syldsten' stået.
6. Oprindelig vægoverflade i den første bygning; svarer til profil CC, lag 5.
7. Lysbrun, gruset, let tørvet fyld, som iagttaget over alt i vægnsnit og undergrund.
8. Tørvemuropbygning; svarer til profil CC, lag 8, og profil BB, lag 11.

Profil FF - Fig. 10, side 23.

1. Recent overfladevegetation med græs og urter.
2. Lysgråt sandlag. Udvaskning af tørv.
3. Heterogent, sortbrunt vægnedskred med en del rødde. Kulturbærende med en del trækul, brændt spæk og palæoeskimoiske oldsager (f.eks. retoucheret bjergkrystal).
4. Sortbrun til sort, fedtet tørvefyld. Kulturbærende med trækul, brændt spæk og neoeskimoiske oldsager (f.eks. Igalikosandsten).
5. Lysgråt sandlag. Kultursterilt. Antager en max. tykkelse mod øst i 94,5-ordinaten.
6. Sortbrun til sort, fedtet tørvefyld. Kulturbærende med trækul, brændt spæk og en velbevaret, afbrækket, 69 cm lang enebærgren (x100). Lagene 4-6 svarer til profil EE, lag 4.
7. Lommer af lysgråt og gulligbrunt sand. Etablering af væg og briks(?); korresponderer med profil EE, lag 8.
8. Lyst, brungult undergrundsgrus. Kultursterilt.

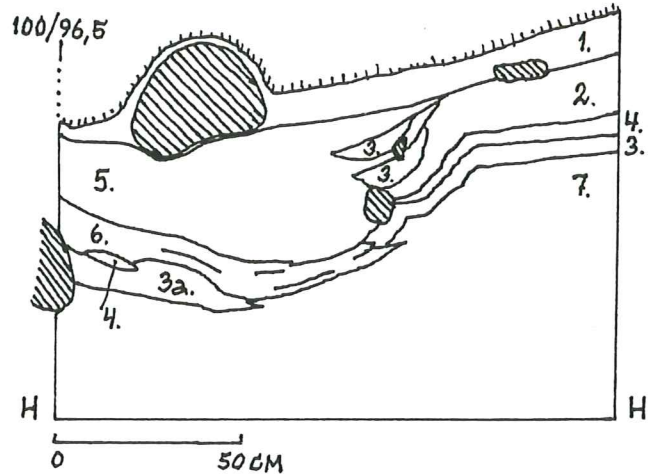
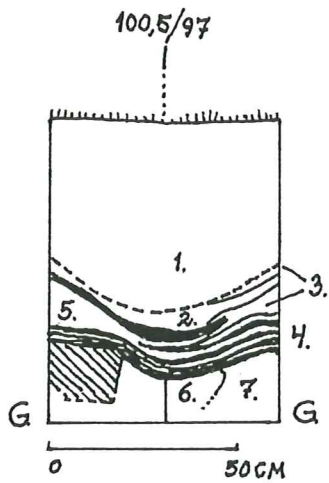
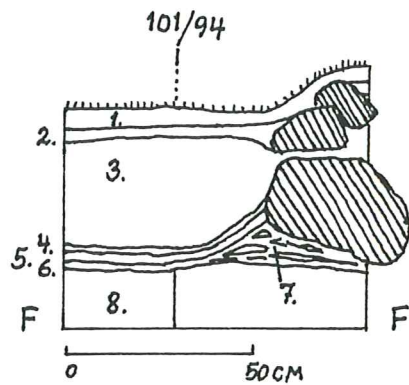
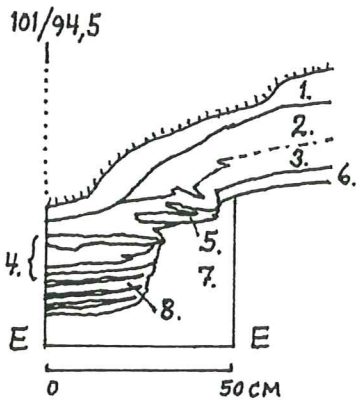
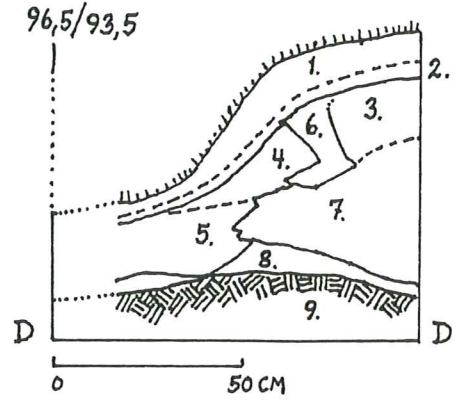
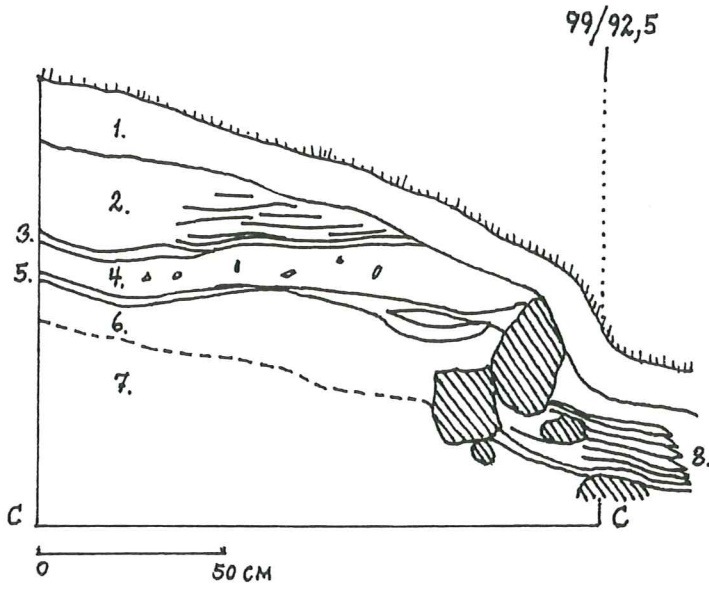
Profil GG - Fig. 10, side 23.

1. Udgravet køkkenniche i en dybde af 50 cm (Gulløv 2002: 22-23).
2. Lyst, gulbrunt grus.
3. Spagnum, rødbrune stængeldele, trevlet.
4. Sortbrune lag af fedtet tørv. Formentlig oprindelige trædeflader. Ingen fund (!)
5. Lysgråt, sandet udvaskningslag, der også ses som lyse striber i det nederste brede bånd af lag 4, som her består af flere sortbrune, fedtede tørvelag.
6. Lyst, gulbrunt undergrundsgrus.
7. Lysebrun, plastisk, leret lomme i undergrund.
8. Trædesten.

Profil HH (jvf. Gulløv 2002: 22) - Fig. 10, side 23.

1. Overfladetørv med kraftigt rodfilt.
2. Mørkbrun vægtørv.
3. Sortbrun, fed, homogen tørvefyld; tørvelinser af samme karakter ses i nichens vægkant.
- 3a. Spagnum/mosdele synlige.
4. Lysgråt, sandet, sterilt lag.
5. Lysbrunt, heterogent tørvefyld med kulturspor (brændte knogler og trækul).
6. Sortbrun, fedtet tørvefyld med mørkbrune striber (trædeflade); mod bunden mere spagnumagtig.
7. Gulligbrunt, sterilt, finkornet undergrundsgrus.

[Fig.10]

Anlæg 13

Fig. 11: Målesystem (side 25).

Fig. 12: Udgravningsplan og tværsnit (side 26).

Tomtens tre nedgravede rum ligger orienteret omtrentligt nord-syd. Bevoksningen udgøres af revling, lidt enebær, græs og urter; på vestvæggen vokser polarpil. Senere anlagte køddepoter findes omkring den store klippeblok ved indgangen til det nordlige rum. Husgangen er 6 meter lang. Et felt på fire kvadratmeter med hjørnekoordinaterne 102/103, 104/103, 104/99 og 102/99 blev udlagt i midten af de sydlige hovedrum (felt 1) med en mindre udvidelse i det sydvestlige hjørne og omkring husgangen. Endvidere blev en kvadratmeter udgravet den formodede køkkenniche mod øst (felt 2, hjørnekoordinater 100/102, 101/102, 101/101 og 100/101).

Felt 1 - Fig. 12, side 26.

Under recent tørv sås gråhvidt, gruset til sandet fyld. Kulturbærende (igalikosandsten, x1 og x2). Herunder gulligbrunt, let gruset fyld. Områder med sortbrun tørvefyld ses omkring husnedgang og vestvæg. Gulvfliser ses jævnt fordelt i feltet og ophører i det gulligt, grusede område inden for indgangspartiet, hvor rummet ydermere indsnævres af vestvæggens delemur. Her lå et fedtstensgrydeskår med reparationshuller (x19) i en tørvefyldt lomme i den grusede gulvflade. Feltets sydvestlige hjørne indeholdt et noget tykkere fyldlag end konstateret i det øvrige areal. Her må et aktivitetsområde formodes at have været, muligvis i form af briks, hvis front kan iagttages lang 102-ordinaten, hvor fylden består af et fedt, sort tørvedække. I briksefylden fandtes et større jernfragment (x16), et stykke klokkemalm (x17) og en mikroflækkeblok (x18).

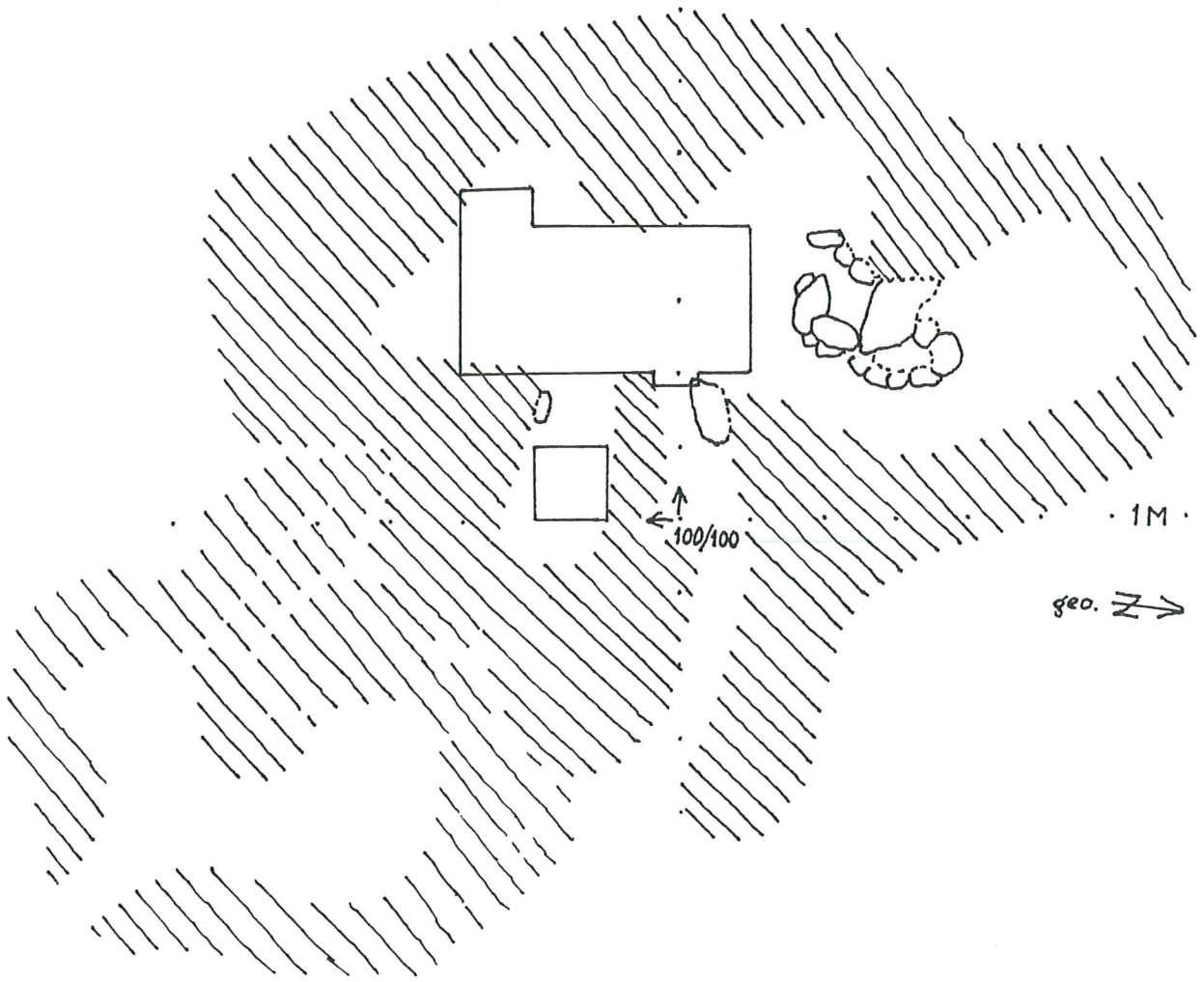
Nedgangspartiet til husgangen var markeret med en halvcirkel af sten op mod tomtens grusede gulvflade. I selve husgangen lå en trædeflise 30 cm under gulvfliseniveau. Grundfjeldet udgjorde bunden og lå 40 cm under gulvfliseniveau. Husgangens sydvæg var bevaret og stensat over en strækning på godt en meter. Bredden ca. 30 cm, noget sammenskredet. Ingen fund i dette nedgangsparti udover trækul langs den stensatte rand.

I den 0,5 kvadratmeter fritlagte del af sydvesthjørnet fremkom enkelte større briksesten men ingen fund. Det fede kulturbærende brikseområde kunne følges ind til de store sten. Væggene markeredes overalt af gruset nedskred, som om der havde været hentet sten fra denne tomt til de foranliggende, nyere 1800tals tomter.

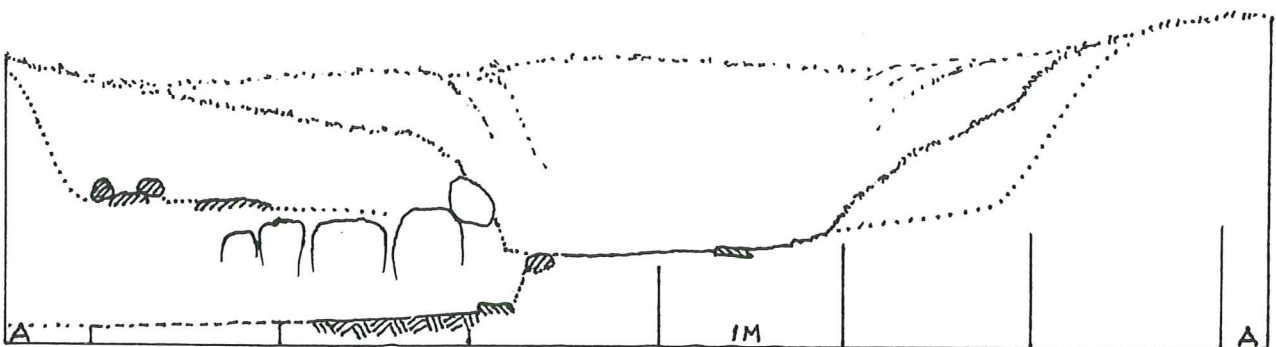
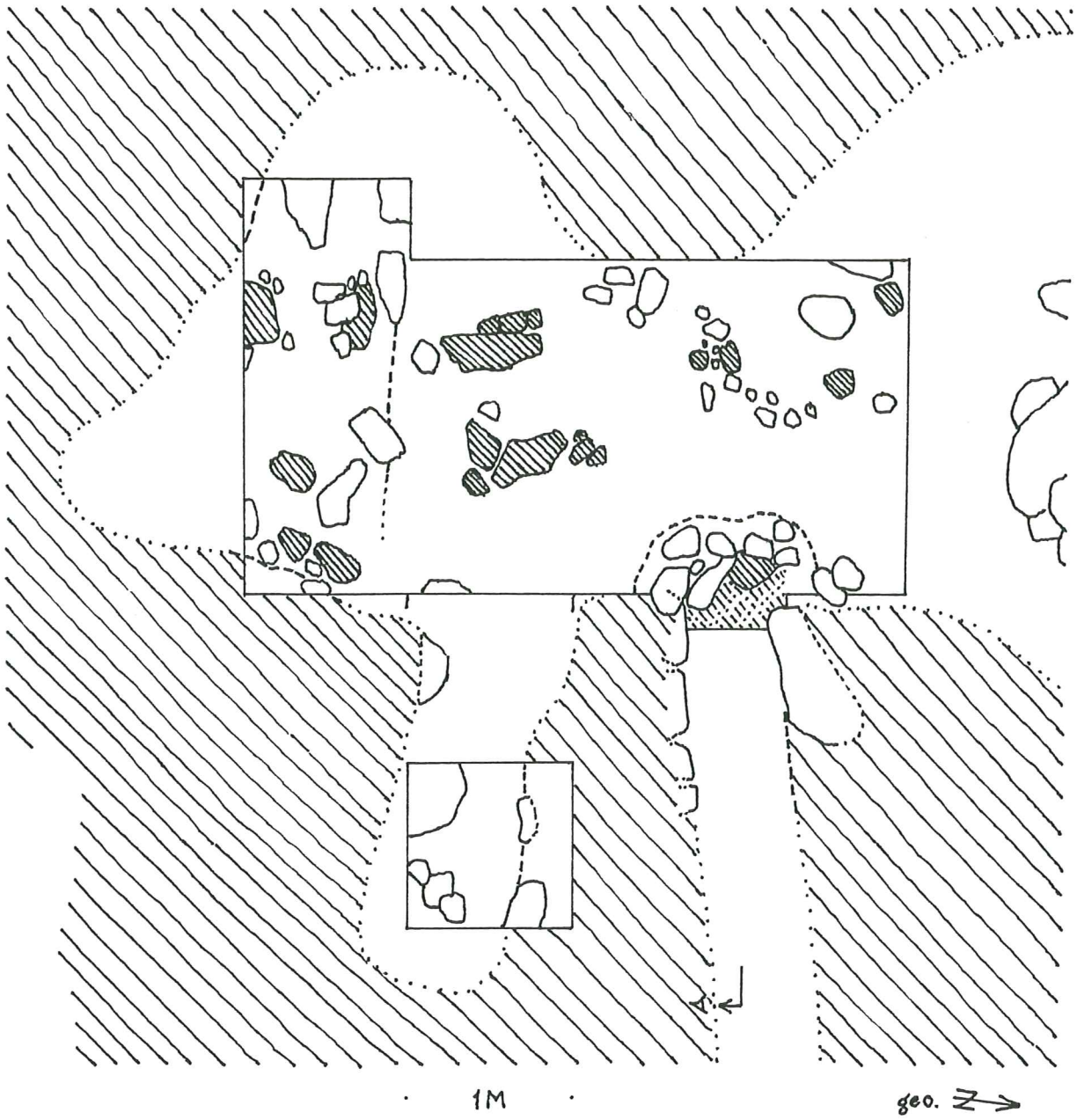
Felt 2 - Fig. 12, side 26.

Under den recente tørv fremkom en sortbrun, fed tørvefyld mellem større sten. Langs feltets nordside kunne iagttages et markant fyldskifte, som adskilte den sortbrune tørv fra det uden for liggende gulbrune grus. Et lille ildsted blev frempræpareret i køkkennichen, hvor trækul og brændte knogler kunne opsamles mellem større, ildskørnede sten.

[Fig. 11]

[Fig. 12]

Eggers Ø, 59V1-I-21

Pladsen, som blev besøgt og beskrevet i 2001 (jvf. Gulløv 2002: 24-25), omfatter fem boligtomter, hvoraf tre syntes at være tidlige; en vurdering som sommerens genbesøg på stedet skulle søge at begrunde.

Anlæg 2

Fig. 13: Opmålingsplan og udgravningsplan (side 28).

Tomten, som ligger i en blokmark syv meter vest for anlæg 1, er stærkt sammenstyrtet med kraftige, stenopførte vægge, der endnu står bevaret i indtil fire skifter, og omgiver et indre rum på 3,5 x 3,5 meter. Bevoksningen består af revling og polarpil. Orienteret øst-vest mod husgangen som forløber 4,5 meter inden den bøjer mod sydvest endnu 3 meter; hvis ikke denne del er en udvenlig kogeniche.

Mange store sten fjernedes langs væggene i nordvesthjørnet, hvor et muligt ildsted kunne tænkes at ligge. Der fremkom imidlertid flade fliser. Fylden bestod af sortbrun, fedtet tørv uden rødder. Et par trækulstumper og tørret træ samt en forvitret sælknogle blev fundet i det ca. 1,5 x 1,2 meter gravefelt. Den grusede undergrund blev nået 90 cm under vægtop og lå ca. 5 cm under fliseniveau. Under fliserne fandtes små kugler af brændt spæk.

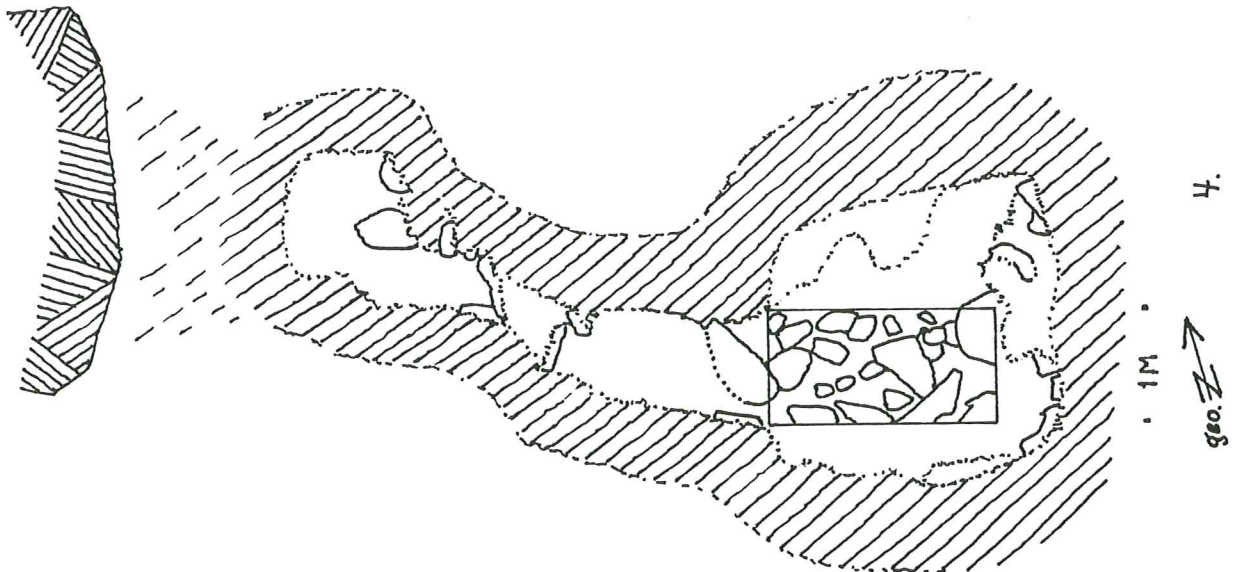
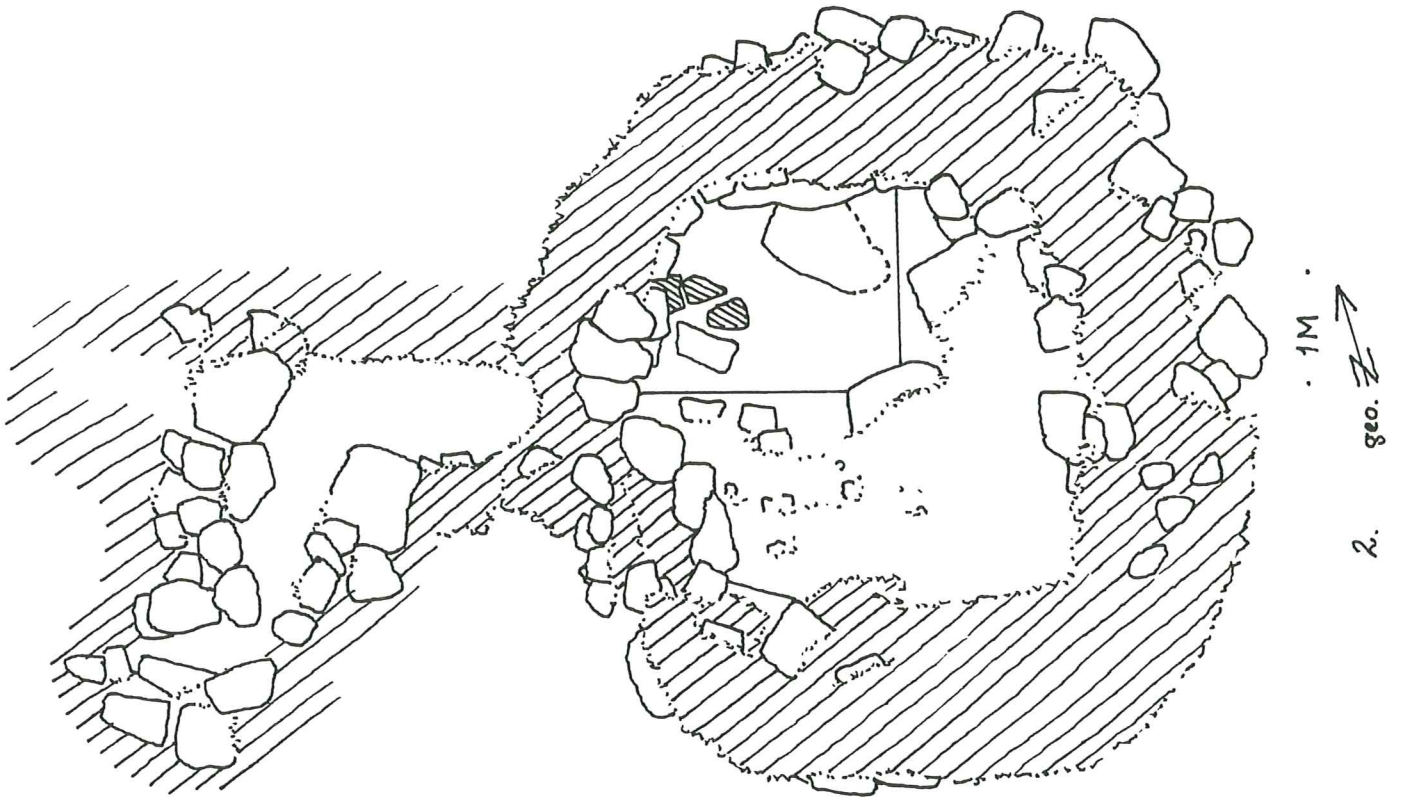
Anlæg 4

Fig. 13: Opmålingsplan og udgravningsplan (side 28).

Ældre, afrundet hustomt gravet ind i det skrånende terræn ned mod elven. Det indre rum måler 2,5 meter langs bagvæg og 2 meter langs frontvæg. Dybden er 2,4 meter fra bagvæg til første overliggersten i husgangen. Bevoksningen består af revling og polarpil. Orienteret omtrent øst-vest mod husgangen som er 4 meter lang og bøjer lidt mod nordvest. Ca. en meter længere fremme ligger en klippeblok, der kan have tjent som læ for indgangen.

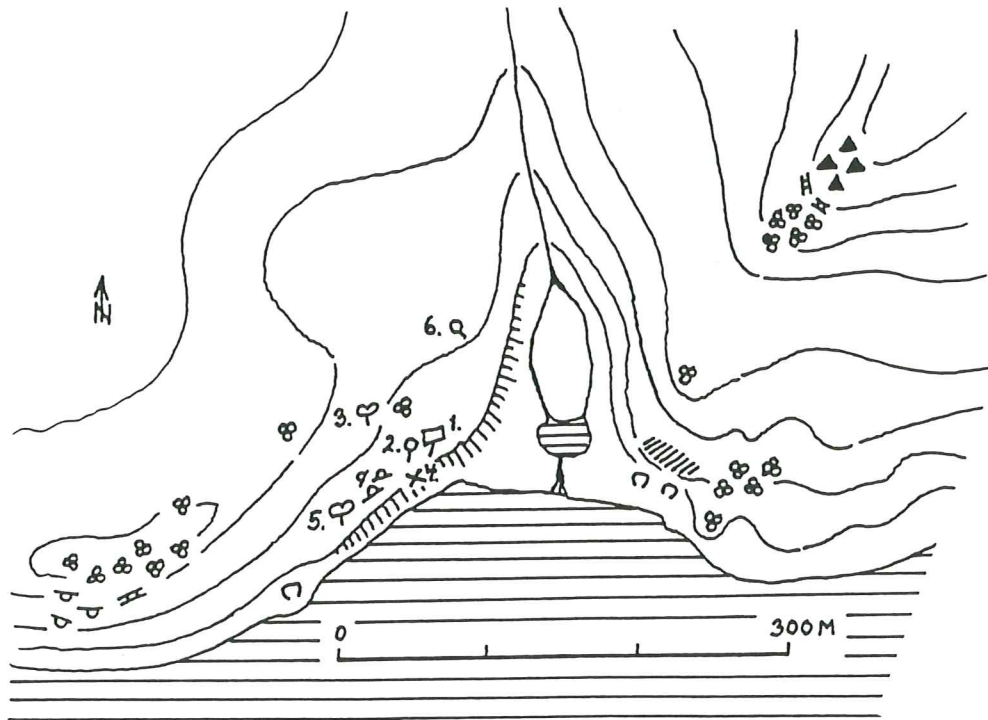
Meget vægnedstyrt i tomtens indre. Mange sten fjernedes efter indtegnning. Fylden bestod af sortbrun, fedtet tørv med mange rødder. Den grusede undergrund kom frem ca. 115 cm under bagvæggens top. Ingen fund men humøse spor i form af mørkfarvede partier, som sandsynligvis kan have været en tilgroningsflade.

[Fig. 13]

Kuummiut, 59V1-IV-12

Pladsen, som blev besøgt og beskrevet i 2001 (jvf. Gulløv 2002: 29, 31-32), omfatter fem boligtomter hvoraf fire synes at kunne fastlægges til tidlig Thulekultur. To af disse blev arkæologisk undersøgt i 2002, heraf var den ene en nyopdaget, cirkulær tomt, som havde udgået vor opmærksomhed ved det tidligere besøg på stedet.

Anlæg 3

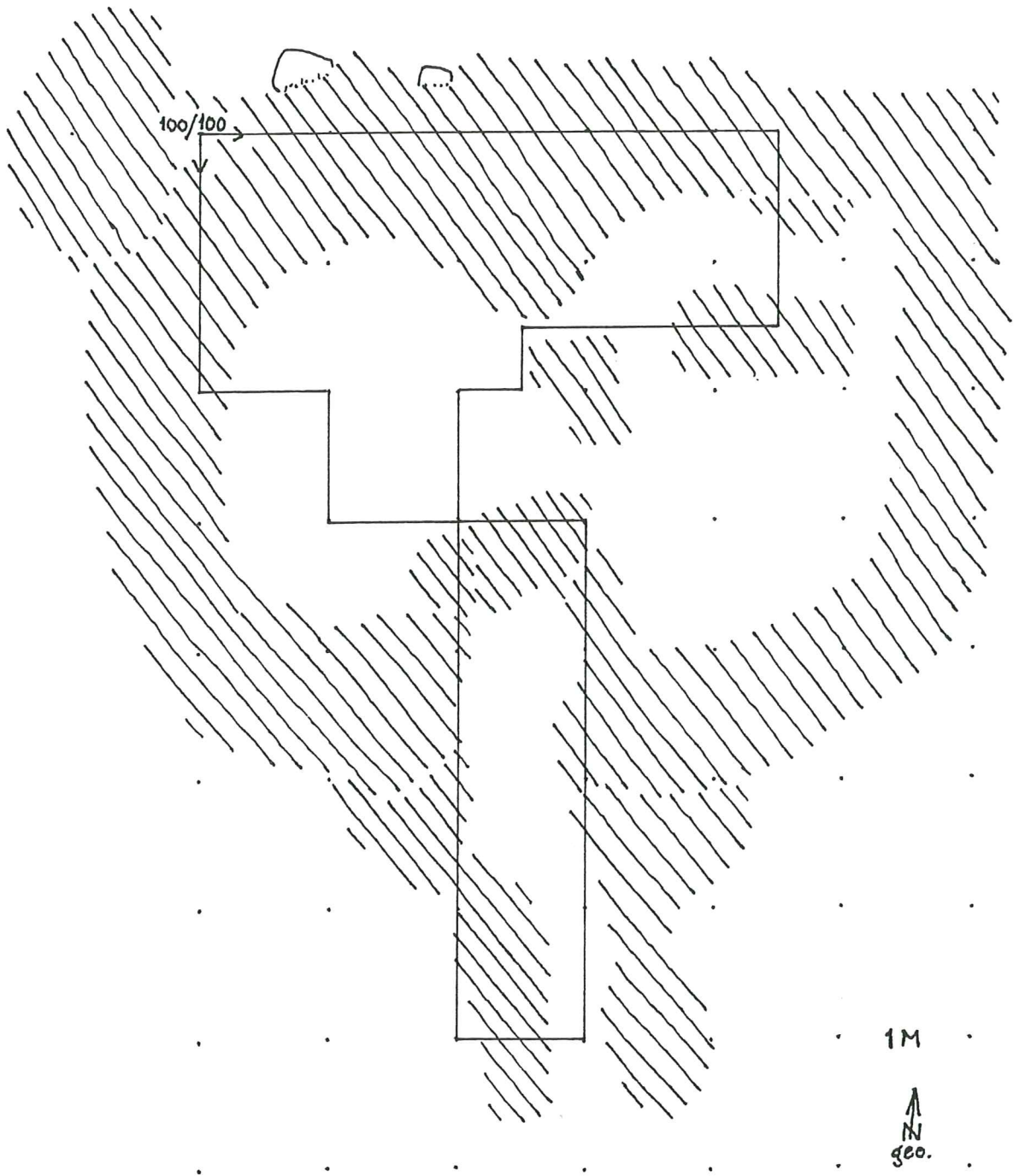
Fig. 14: Målesystem (side 30).

Fig. 15: Udgravningsplan, felt 1 & 2 (side 31).

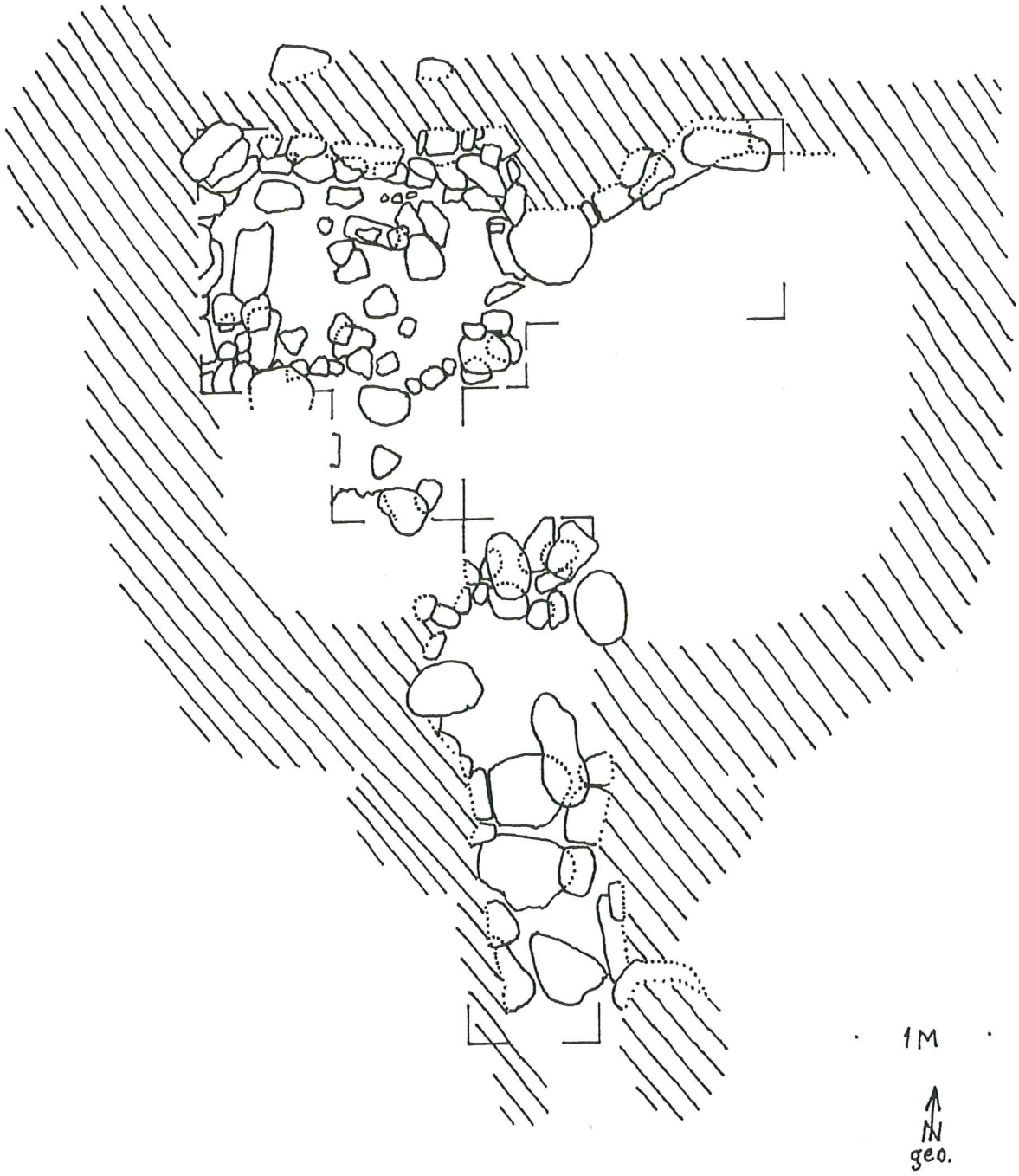
Fig. 16: Udgravningsplan, felt 1 & 2, og længdesnit (side 32).

Tomt efter et dobbelthus med vægge i op til 0,5 meter over omgivende terræn. De indre rum, hvis overflade ikke er nedgravet og ligger 13,57 meter over højvande, måler i alt 5,5 meter i bredden og begge halvdele 3,5 meter i dybden. Bagvæggen står bevaret i tre skifter. Omgivelser og vægge er bevokset med polarpil, revling og lidt dværgbirk. Orienteret nord-syd mod husgangen, som er 4 meter lang. I nordvesthjørnet afdækkedes et felt på 2 x 2,5 meter (felt 1) med koordinaterne 100/100, 100/102,5, 102/102,5 og 102/100, der blev udvidet med en kvadratmeter mod syd. Endvidere blev et parti af bagvæggen i østrummet blotlagt for at skabe klarhed over delevæggens konstruktion og formål. Husgangens nedgangsparti (felt 2) og videre forløb blev blotlagt.

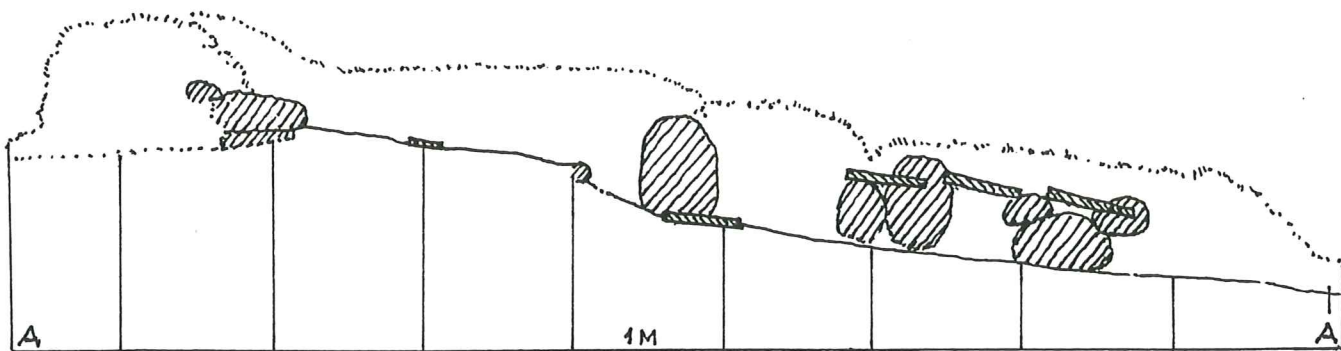
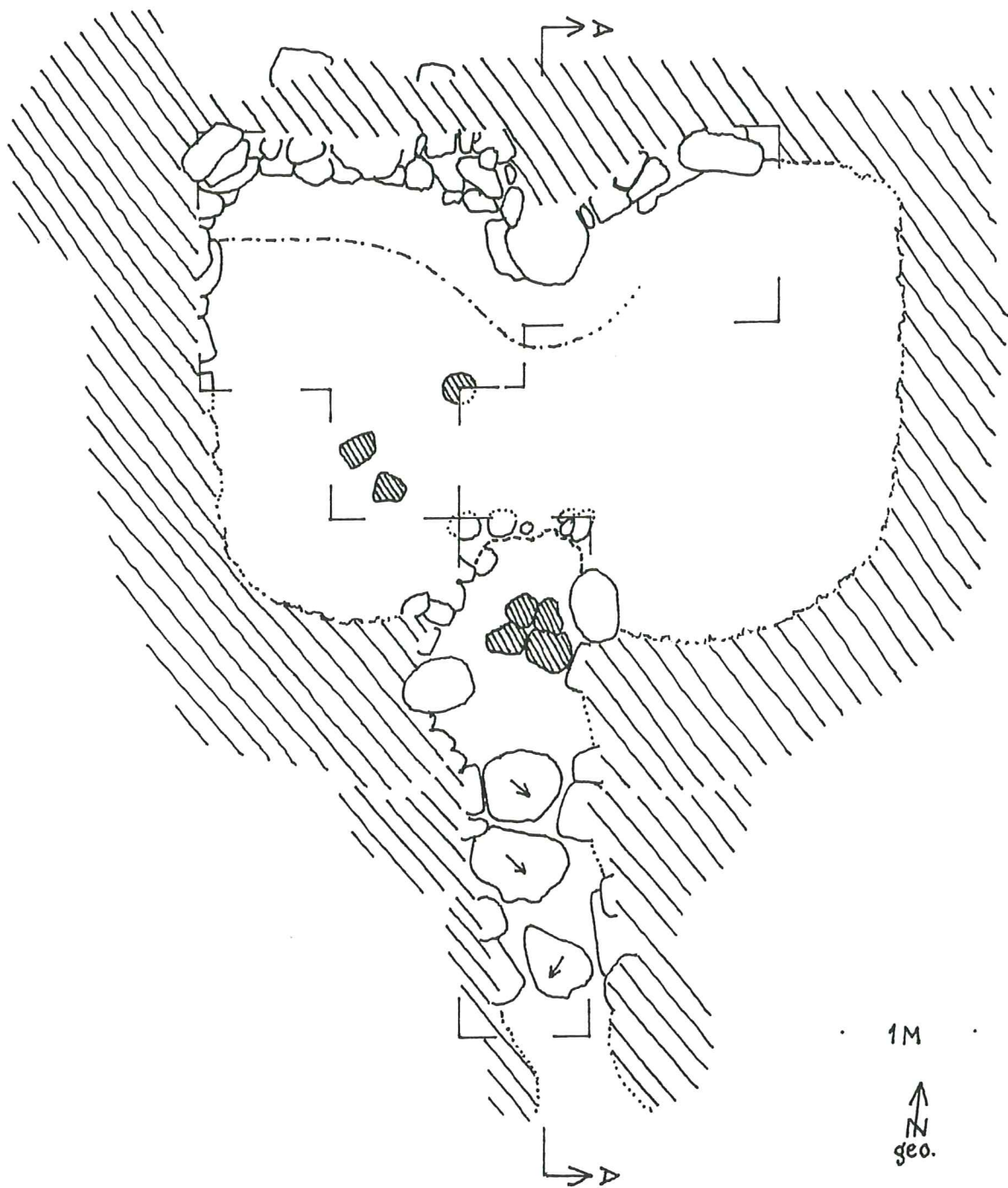
[Fig. 14]

[Fig. 15]

[Fig. 16]

Felt 1 - Fig. 15 og 16, side 31 og 32.

En del nedfaldne sten fra væggen øverste parti blev fjernet, hvilket kunne tyde på at den oprindeligt havde været opført i fire skifter. Væggen var konstrueret af skårne tørv og sten. Fylden mellem stenene var fed og sortbrun med kraftige pilerødder. Let grusede partier samt lysebrune områder frem kom og indikerede kulturlag. Et par stykker marieglas (x1) lå i den frempræparerede flade ca. 80 cm under murtoppens niveau. Kulturlaget i tomtens indre fremstår som en mørkbrun, let gruset tørvehorisont på ca. 1 cms tykkelse med muslinghinder, marieglas og lidt trækulsmulder. I feltets udvidelse mod syd fremkom enkelte fliser, hvor imellem der lå trækul (x3) og en slagge fra siden af en smeltegrube (x2). Gulvfladens niveau lå ca. 90 cm under bagvæggen topniveau, som indbefattede det øverste, nedfaldne stenskitte må antages oprindeligt at have været ca. 1 meter over gulv. Fylden syntes gennemvædet af nedsivende spæk, som gav den en fedtet konsistens. Et fyldskifte kunne iagttages mod 102,5-ordinaten, hvor delevæggen forløber, med større indslag af grus og småsten, og viser at denne væg er et oprindeligt element i konstruktionen. Delevæggen afslutning udgjordes af én stor, flad stenblok, som kunne have båret en tagstøtte. Bagvæggen i det østlige rum stod bevaret i tre skifters højde, hvortil der var brugt større sten end i det vestlige rum, som også her var anlagt på oprindelig vegetationsoverflade. De to bageste hjørner var vinkelrette mens rummenes to øvrige vægsammenføjninger var afrundede.

Felt 2 - Fig. 15 og 16, side 31 og 32.

Husgangen fritlagdes, så sidevægge og tre overliggersten blev synlige. Et større nedgangsparti fremkom under større, nedfaldne sten. Kantstenene af mindre størrelse lå forankret i den grusede småstensfyld, som overalt udgør undergrunden. Fra kanten af nedgangspartiet skrånede nedstigningen over en strækning på ca. 0,5 meter indtil husgangens bundfliser, der lå lidt forskudt over hinanden i en niveauforskel på 5 cm og direkte placeret i undergrundsgrus. Niveauforskellen mellem indre gulvflade og husgangens fliser kunne måles til ca. 35 cm; herfra faldt husgangens krybeflade jævnt med ca. 30 cm over en strækning på 4 meter. Ingen fund blev opsamlet fra dette felt.

Anlæg 6

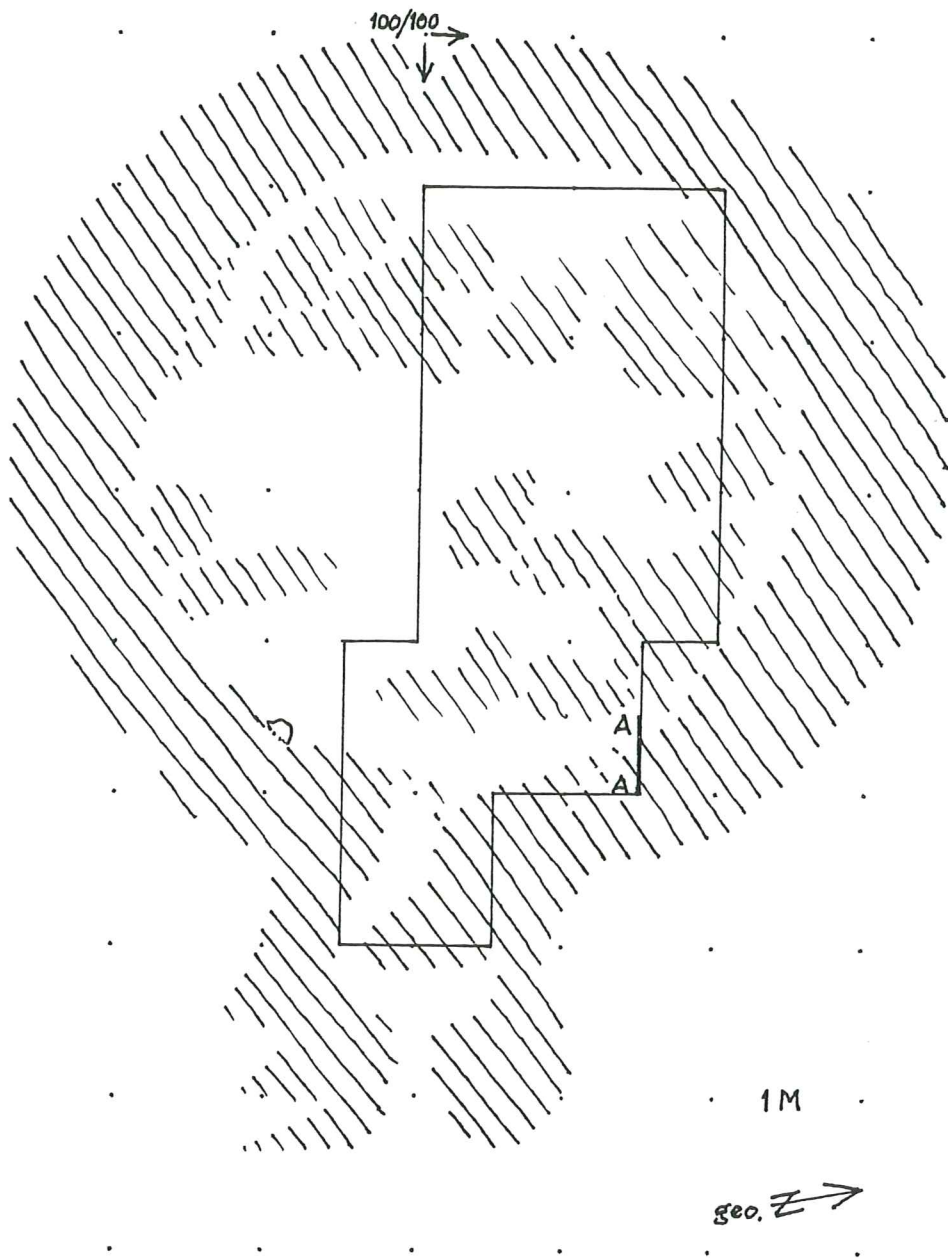
Fig. 17: Målesystem (side 34).

Fig. 18: Udgravningsplan, felt 1 & 2 (side 36).

Fig. 19: Udgravningsplan, felt 1 & 2, og længdesnit (side 37).

Tomt efter en cirkulær, nedgravet bygning beliggende 39 meter nordøst for anlæg 6 bevokset med revling og polarpil. Rummets indre er 4,3 meter i tværmål og 4,2 meter i dybden målt fra bagvæg til husgangens begyndelse, som forløber ca. 2,5 meter mod syd. Dybeste sted i tomtens indre ligger ca. 60 cm under bagvæggen topniveau. Gulvniveau er til en afdækket flise målt til 14,91 meter over højvande. I den nordlige halvdel af tomtens indre blev syv kvadratmeter udgravet (felt 1) begrænset af koordinaterne 101/100, 101/102, 104/102, 104/101,5, 105/101,5, 105/100,5, 104/100,5 og 104/100. Indgangspartiet og en del af husgangen (felt 2) blev udgravet i to kvadratmeter begrænset af koordinaterne 104/99,5, 104/100,5, 106/100,5 og 106/99,5. En profil af den indre nordøstvæg blev opmålt (AA).

[Fig. 17]

Felt 1 - Fig. 18 og 19, side 36 og 37.

Rummets indre og væggene var dækket af et tykt lag revling og polarpil med lange rødder. I væggen fremkom enkelte større sten langs den indre rand mens selve muren var opkastet med gruset fyld og småsten, som også udgjorde tomtens grundfyld. Overalt i tomtens indre fremkom dernæst en sortbrun, fedtet fyld af tørv. En del mindre sten dækkede arealet op mod bagvæggen og var mod den øvrige flade afgrænset af en stenrække, hvis mulige funktion som briksekant var usikker, da stenene lå løst i den fede fyld (nedskred fra væg?). Fylden i dette areal udgjordes af sortfarvet, sandet tørv, hvis konsistens og farvning kunne tænkes at stamme fra opløste, organiske rester (skind?). Fænomenet ophørte ind mod bagvæggen og mod den øvrige gulvflade. En samling af trækul samt en smule brændt spæk (x1, x2 og x3), et større stykke fladtrådt, brændt træ (x4) og et stykke fedtsten fra en formodet lampe (x5) opsamledes i den egentlige gulvflade, der karakteriseredes ved en sammenhængende ca. 0,5-1,0 cm tyk horisont af gulligbrune til mørkbrune plantedele. Herunder lå det grusede småstenslag, som udgjorde undergrunden for de undersøgte anlæg på pladsen.

Felt 2 - Fig. 18 og 19, side 36 og 37.

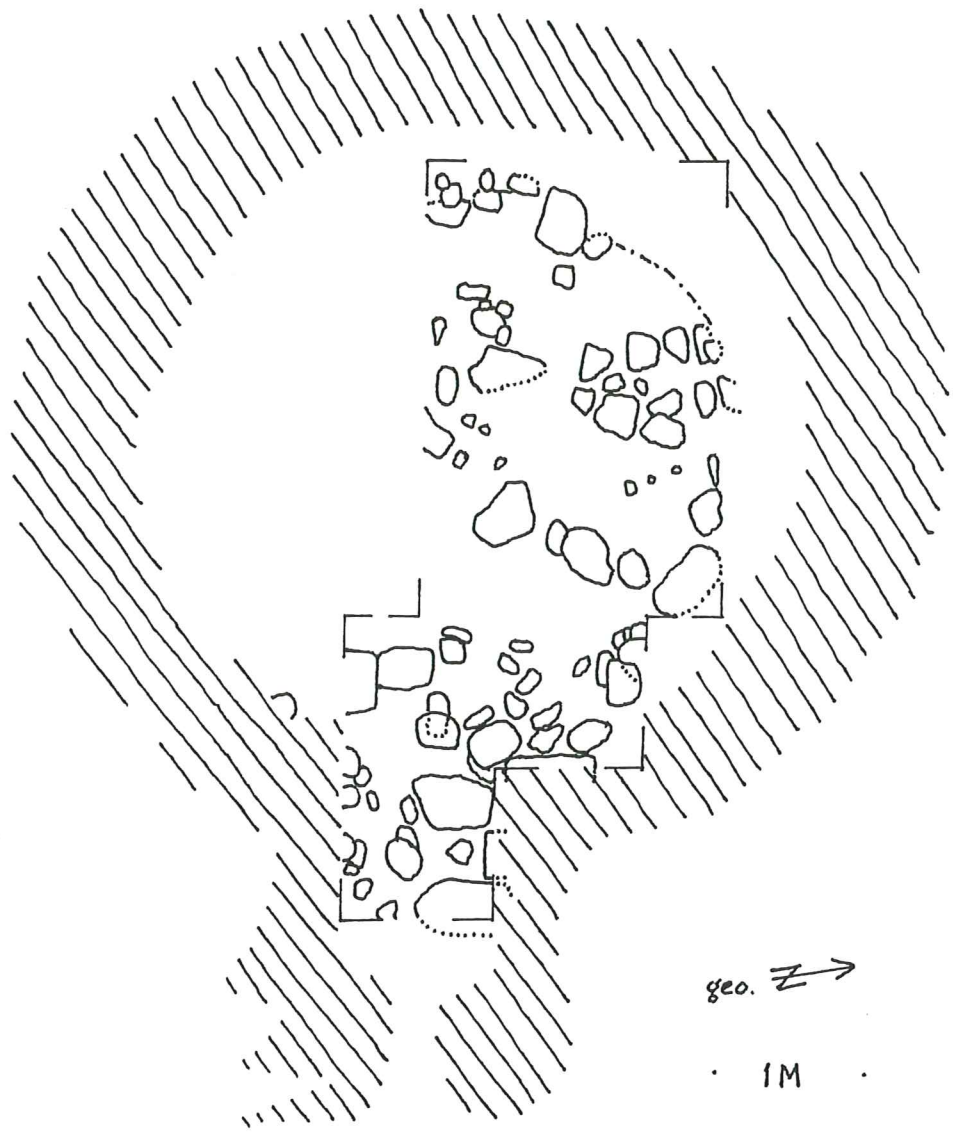
Langs husgangens sydlige forløb iagttoges den grusede opbygning af væggen med enkelte større sten. Det nordlige forløb kunne fastlægges af enkelte større sten in situ. Nedgangspartiet markeredes af en gruset tærskel omkring 104,5-abcissen, som mod nedgangen afsluttedes af en let nedskredet, flad sten, hvorfra gangens fasttrådte krybeflade befandt sig ca. 25 cm lavere end den indre gulvflade. Ingen overliggersten fandtes, og hele den blotlagte og uforstyrrede konstruktion pegede på en funktion, der ikke havde tjent som bolig.

Profil AA - Fig. 19, side 37.

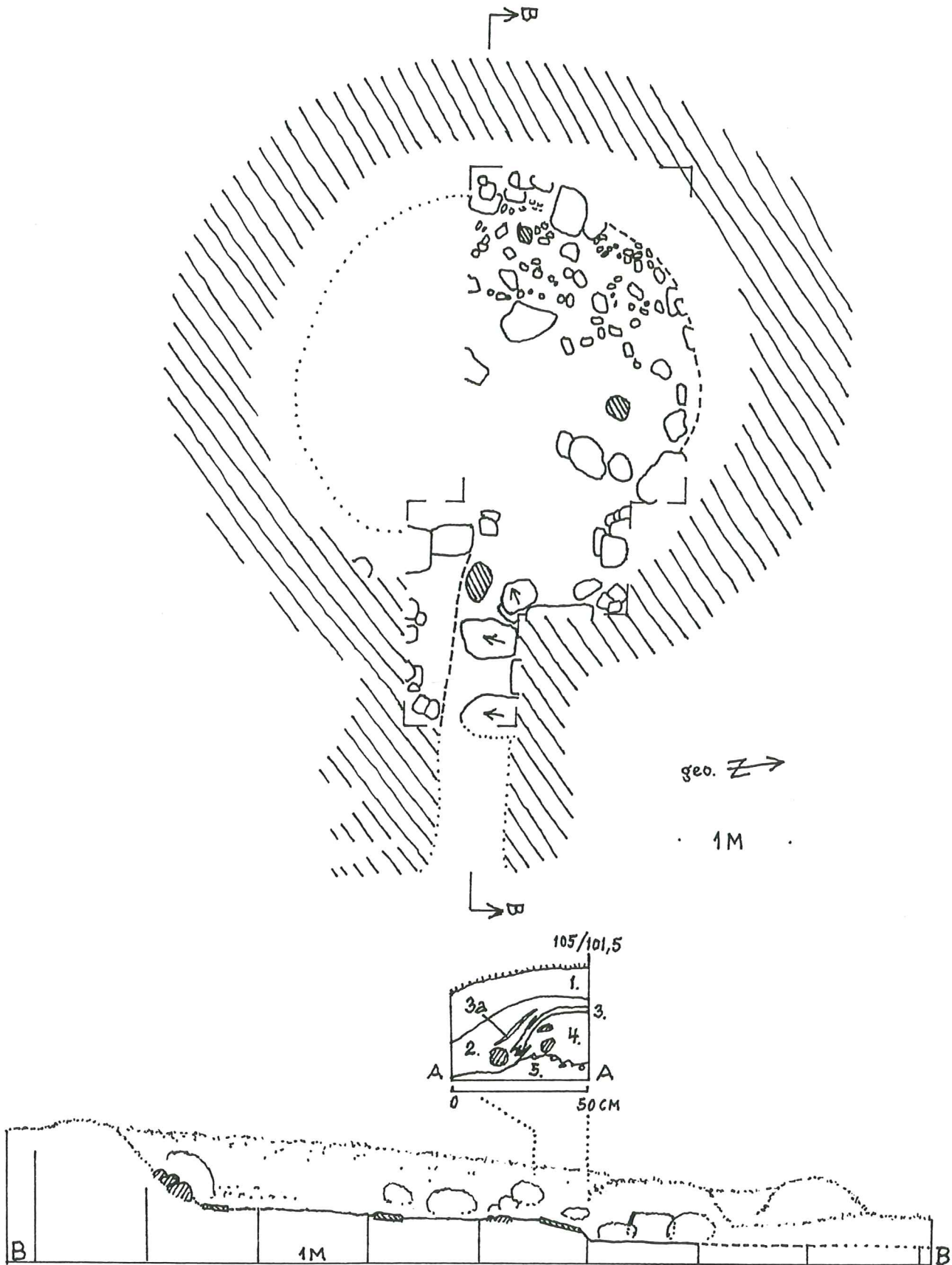
Snittet i nordøsthjørnet ved husgangen viste nedskredne sten fra væggen. En større blok lå in situ og vinkelret på en tilsvarende i husgangen. I det fremkomne snit kunne vægopbygningen iagttages i profilen.

1. Recent vegetationsoverflade bestående af revling, birk og pil med meget dybtgående rødder, som rakte ned i lag 4.
2. Sortbrun, løs tørvefyld, som stammer fra tomtens tilgroningsfase og fra nedskredet vægmateriale med en del større sten.
3. Gruset småstenslag som er opkastet til væg.
- 3a. Sandet lag fra nedskreden tørv.
4. Homogen, fed, sortbrun til sort tørv. Oprindelig vegetationsdække(?) Heri ligger de store stenblokke.
5. Gulligbrun, småstensundergrund, som er konstateret overalt og brugt til vægfyld.

[Fig. 18]

[Fig. 19]

Sandhavn, 59V1-IV-17

I Sandhavn lå hovedlejren for undersøgelserne i 2001, og den eskimoiske tomt, anlæg 6, blev da delvist udgravet (jvf. Christiansen 2002; Gulløv 2002: 36-38). Undersøgelsen af dette anlæg blev genoptaget med det formål at fastlægge konstruktionen og tilvejebringe organisk materiale til datering. Endvidere blev en kystprofil afrenset ved stranden neden for denne tomt til brug for beskrivelse af områdets geomorfologi (jvf. Jakobsen 1991).

Anlæg 6

Fig. 20: Målesystem (side 39).

Fig. 21: Udgravningsplan og længdesnit (side 40).

Fig. 22: Samlet udbredelse af brændt organisk materiale (side 41).

Fig. 23: Profilopmålinger, AA, BB, CC & DD (side 44).

Undersøgelsen fulgte målestystemet, som blev fastlagt ved prøvegravningen i 2001. Åbnede et felt, som omfattede den endnu ikke udgravede del af tomtens, og supplerede dette med et felt på en kvadratmeter ud mod nordvæggen og et felt på en halv kvadratmeter ud mod østvæggen. Efter aftørvning fremkom det gulligbrune, formodede kulturlag, hvori trækul og brændt spæk primært var beliggende. Laget var meget tyndt, max. 1 cm, og lå direkte oven på den rødbrune, sandede undergrund. En del større sten lå i rummets vestlige del, mens gulvfliser lå jævnt fordelt i rummets indre. To ildskørnede sten, som formentligt stammede fra samme episode, lå i hver sin del af feltet sammen med trækul (x5 og x11). Væggene var opført af materiale opkastet fra tomtens indre, og fraværet af større sten sammenholdt med det tynde kulturlag syntes at indikere en kortvarig bosættelse uden for vinterperioden. Niveauforskellen mellem den store gulvflise ved indgangen og arealet umiddelbart uden for er målt til 15 cm. Der er således ingen forsænket husgang til dette anlæg. I rentegningerne er medtaget iagttagelserne fra undersøgelsen i 2001.

Trækul blev fundet i tomtens indre og i væggen, hvor der tre steder blev indsamlet jernnagler af norrøn oprindelse. Det må herefter antages, at der inden opførelsen af det eskimoiske anlæg, har fundet aktiviteter sted på arealet. Otte prøvehuller blev gravet langs anlæggets ydre omkreds for at teste spor efter en eventuel tidligere bosættelse (Fig. 20).

Prøvehul 1. En mørkebrun, tynd horisont med trækul lå ca. 10 cm under overfladevegetation. Den ydre væggrænse kan påvises i 1000,6-abcissen.

Prøvehul 2. Lagdelingen beskrives fra oven som overfladetørv, sand (udvaskning), gulligbrun og delvis lagdelt tørv (væg?), mørkebrun horisont med trækul (2 cm tyk), sandlag (under 1 cm tykt) med tynd mørkebrun horisont i midten (humus? 1-2 mm tyk), mørkbrunt lag uden trækul, rødbrunt og sandet undergrundssilt.

Prøvehul 3. Overfladevegetation, vegetationsflade med sand, rødbrun undergrundssilt. Ingen trækul.

Prøvehul 4. Som prøvehul 3; men den recente vegetation er 15 cm tyk iblandet rødbrun undergrundssilt (yderste væggrænse?). Ingen trækul.

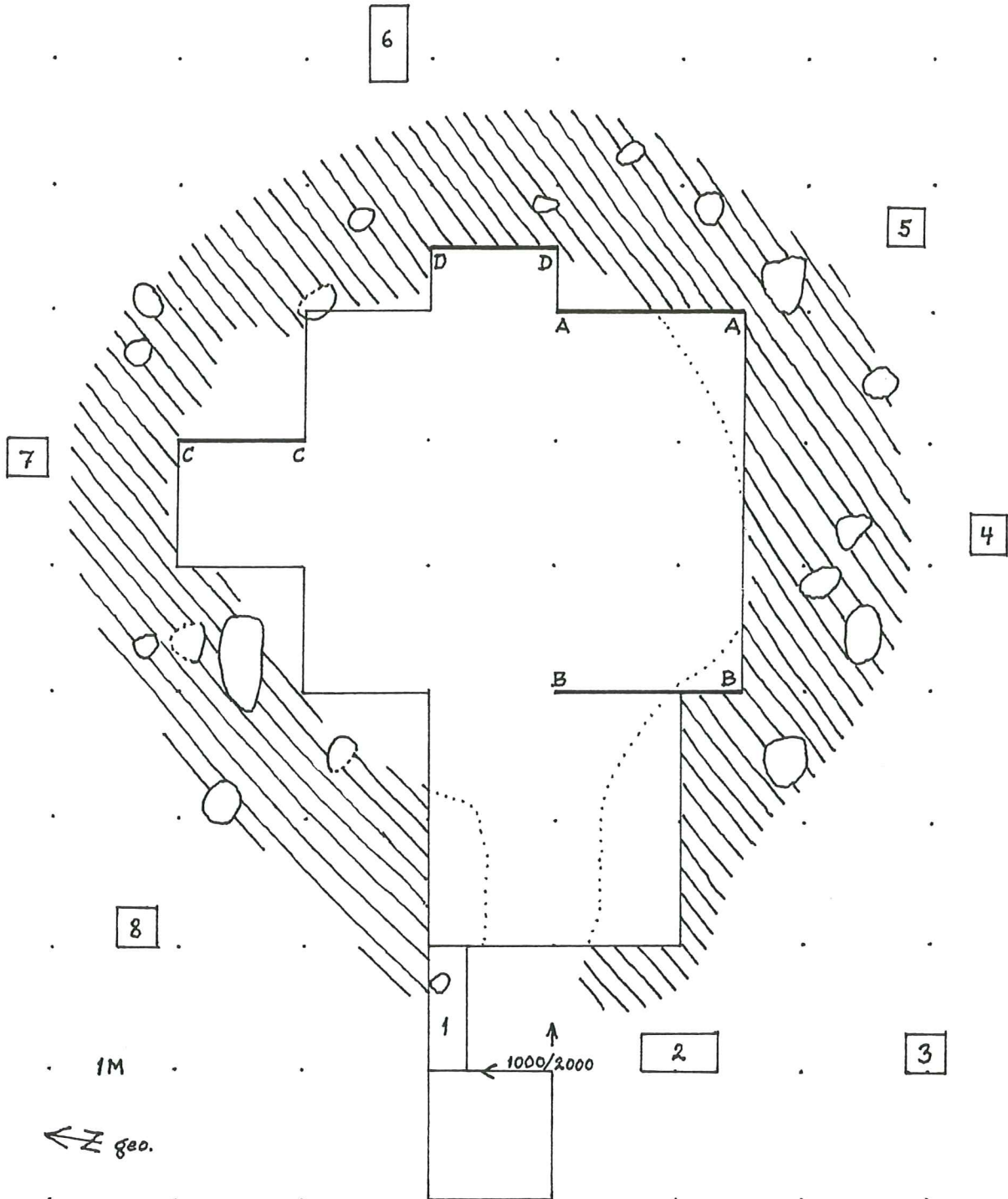
Prøvehul 5. Som prøvehul 3. Ingen trækul.

Prøvehul 6. Som prøvehul 3, men med en hel tørv ind mod ydervæg (væggens ydergrænse eller vindopløftet tørv?). Trækul i det sortbrune tørvelags underside.

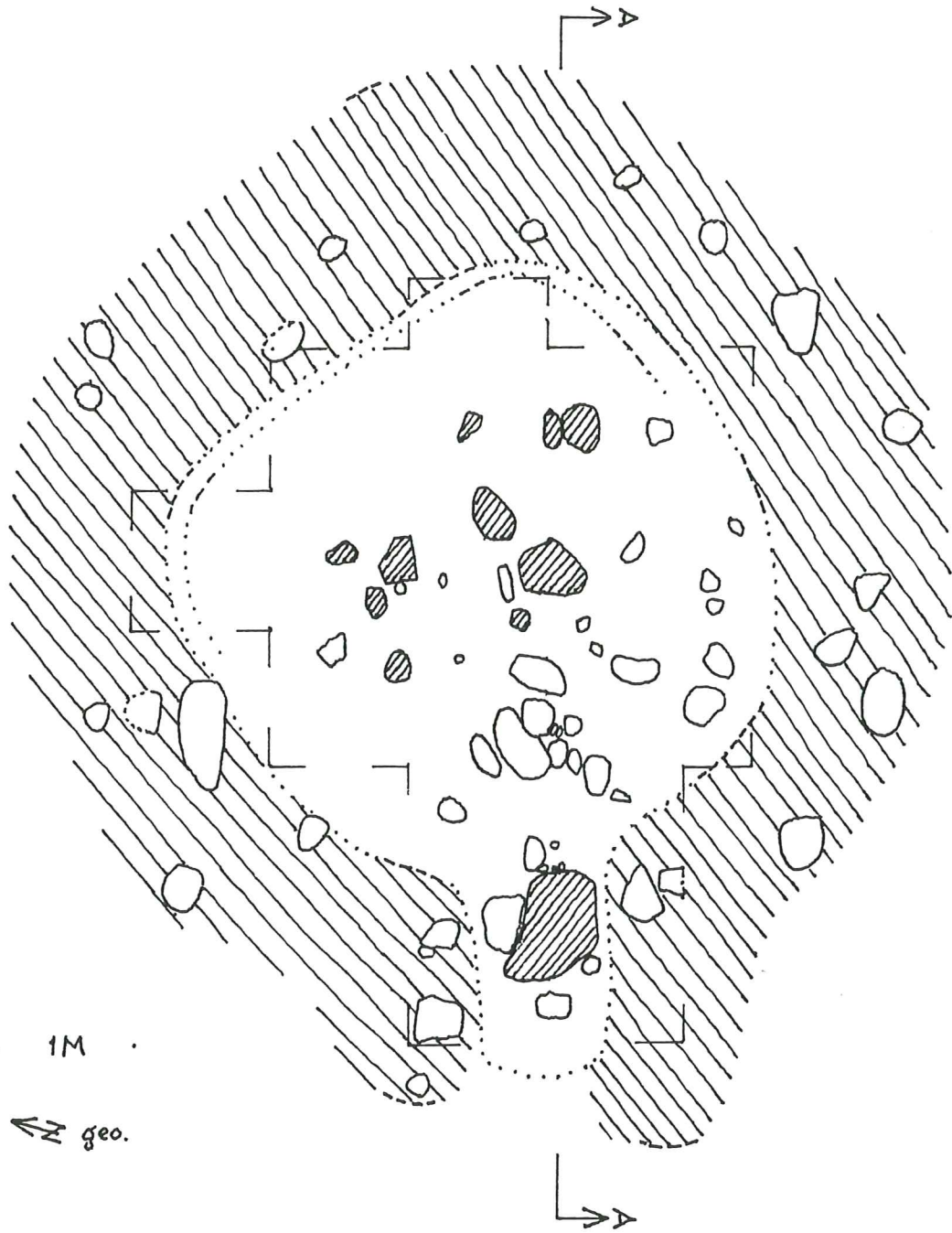
Prøvehul 7. Som prøvehul 2 med trækul.

Prøvehul 8. Som prøvehul 2 med trækul. (Del af tomtens ydervæg?).

[Fig. 20]

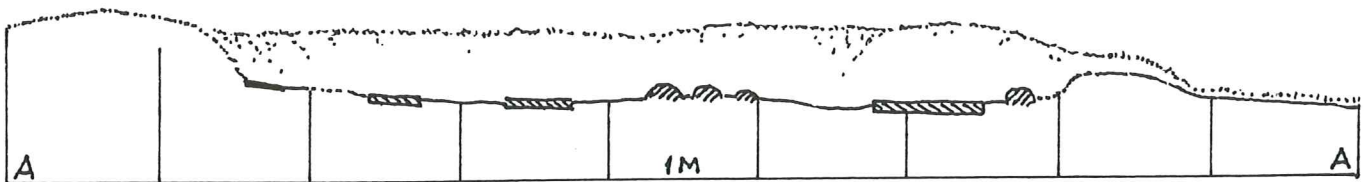

[Fig. 21]

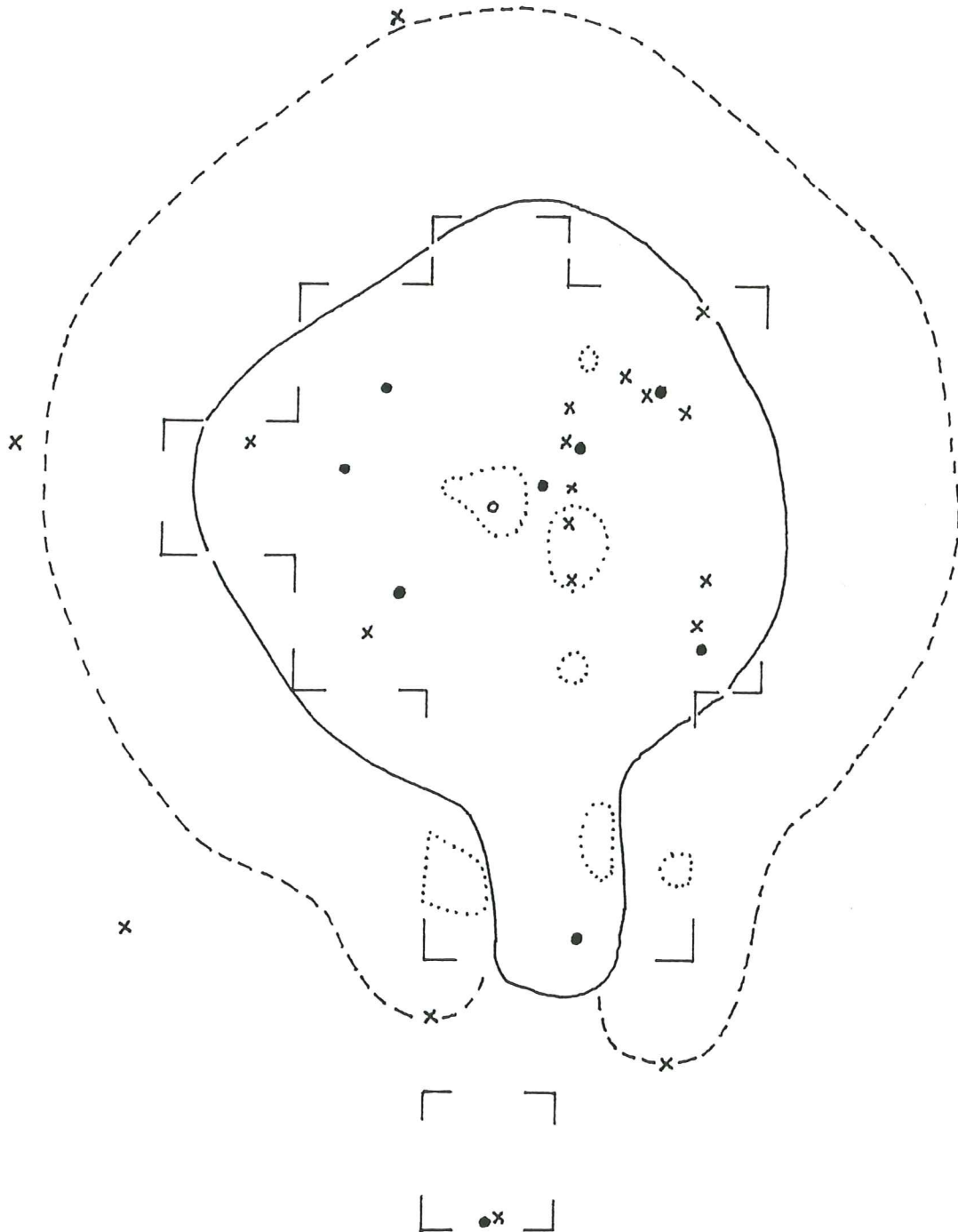

1M

geo.

[Fig. 22]

○ trækul x trækul ● brændt spæk o brændte knogler

Profil AA - Fig. 23, side 44.

1. Recent vegetationsoverflade med rodflit. Græsser. Mod undersiden bliver laget sandet, lysgråt.
2. Mørkbrun, fedtet tørvefyld med kulturspor (trækul) i to til tre lag (opbygning). Lyse sandlag under de mørkebrune tørvehorisonter (indre konstruktion: briks eller gulv).
3. Lagdelt parti med synlig tørveopbygning i mørkbrune linser med underside af lysgråt sand. Området også iblandet rødbrunt sand (jvf. lag 7).
4. Heterogent, rødbrunt sand iblandet småsten og lygrå sandede områder. Vægopfyldning.
5. Lag af afskårne, mørkbrune tørv med lysgrå til hvidgrå udvaskningslag.
6. Følger lag 5 som et lys- til hvidgråt, fint sandet udvaskningslag.
7. Undergrund bestående af fint sandet, rødbrunt, vindblæst silt.
9. Sammenhængende, mørkbrun tørvehorisont (trædeflade, gulv).

Profil BB - Fig. 23, side 44.

1. Som profil AA, lag 1.
4. Som profil AA, lag 4.
5. Som profil AA, lag 5. Jernnagle (x10) fandtes i dette lag, 30 cm ad 1998,5-abcissen.
6. Som profil AA, lag 6.
7. Som profil AA, lag 7.
8. Nedskridning af rødbrunt, sandet silt fra lag 4.
9. Mørkbrun, let fedtet tørvefyld/humus iblandet en del rødbrunt sand. Mod lag 7 ses et tyndt, gråhvidt, sandet udvaskningslag. Kulturbærende (trækul).

Profil CC - Fig. 23, side 44.

1. Som profil AA og BB, lag 1.
 - 1a. Lomme af materiale fra lag 1. Oprindeligt sten på dette sted?
2. Som profil AA, lag 2.
3. Som profil AA, lag 3.
4. Som profil AA og BB, lag 4.
5. Som profil AA og BB, lag 5.
6. Som profil AA og BB, lag 6. Det sandede udvaskningslag er her relativt tykt under de tre iagttagne vægtørv. Grænsen mod lag 7 er diffus.
7. Som profil AA og BB, lag 7.
8. Som profil BB, lag 8. Her med tydelige tørvelinser.
9. Som profil AA og BB, lag 9.

Profil DD - Fig. 23, side 44.

1. Som profil AA, BB og CC, lag 1.
2. Som profil AA og CC, lag 2.
3. Som profil AA og CC, lag 3.
5. Som profil AA, BB og CC, lag 5.

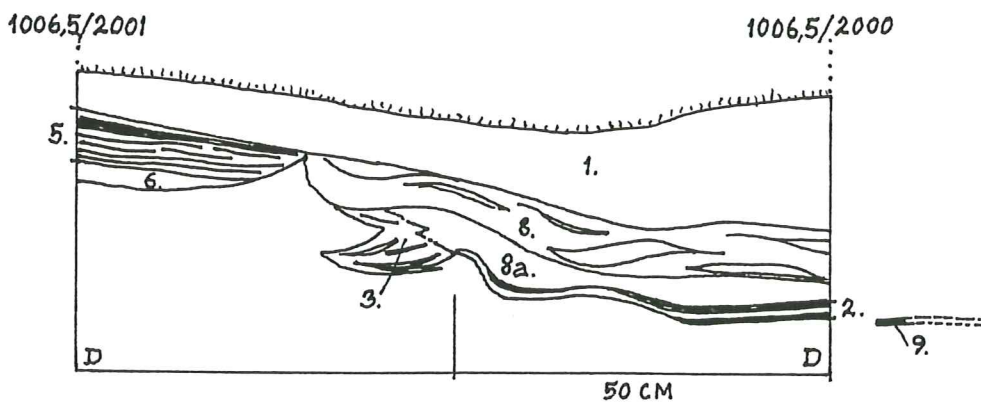
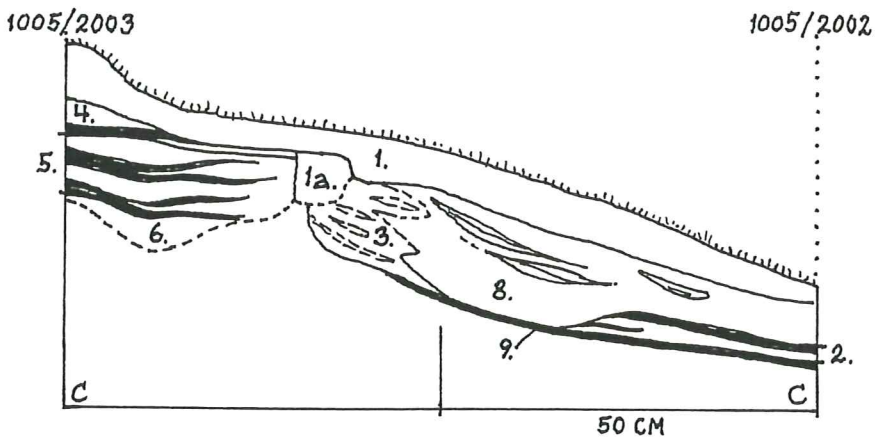
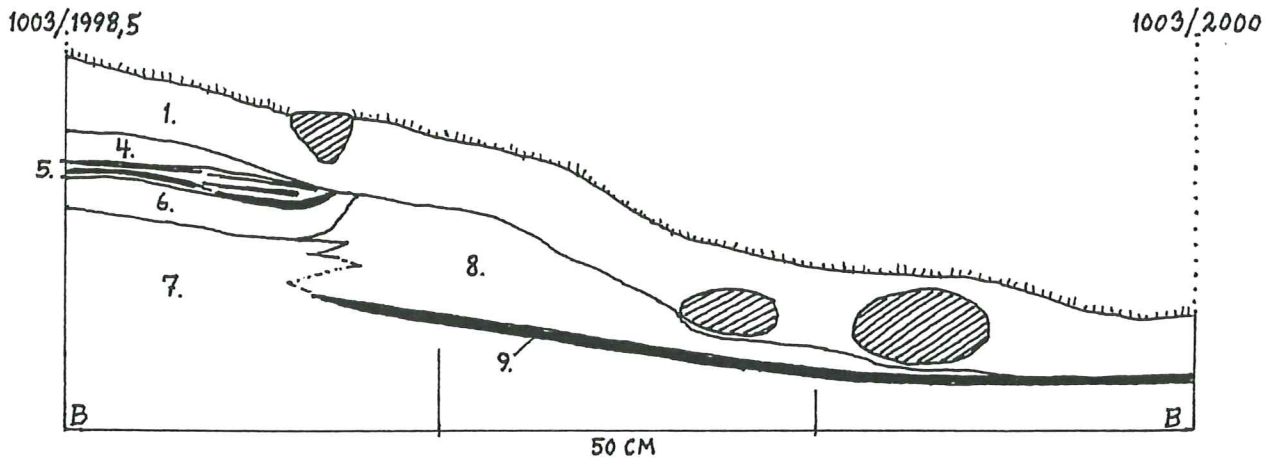
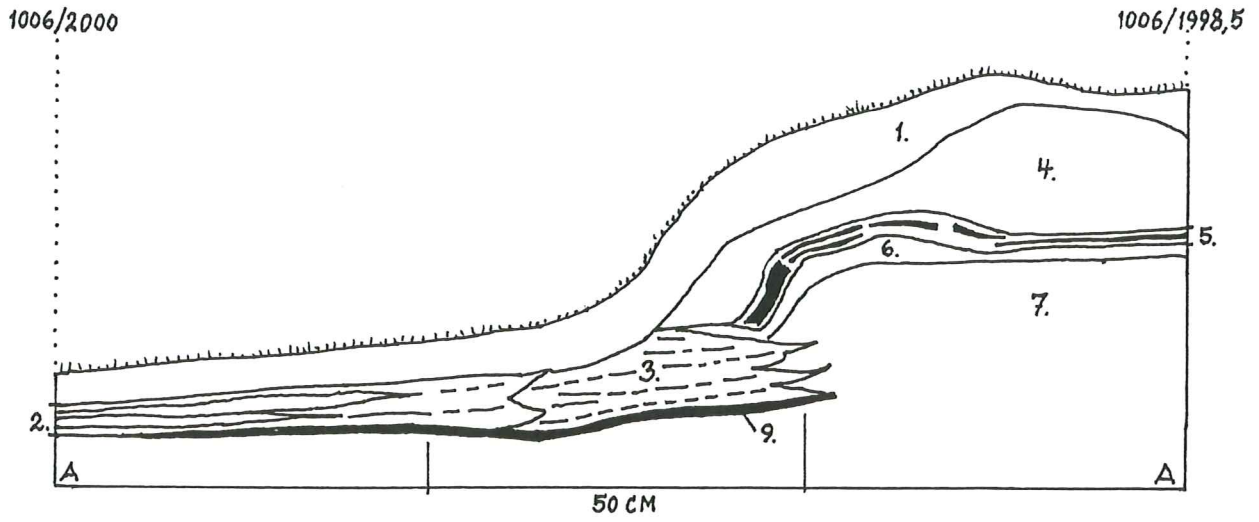
6. Som profil AA, BB og CC, lag 6.
7. Som profil AA, BB og CC, lag 7.
8. Som profil BB og CC, lag 8. Nedskridning af væg. Større tørveflager/-linser synlige.
- 8a. Som lag 8 men uden tørvelinser; består overvejende af rødbrunt, sandet silt fra vægopbygning og korresponderer således med profil AA, BB og CC, lag 4.
9. Som profil AA, BB og CC, lag 9. Kan iagttages i den tværgående profil (2000-ordinaten), 7 cm fra hjørnet.

Kystprofil neden for anlæg 6

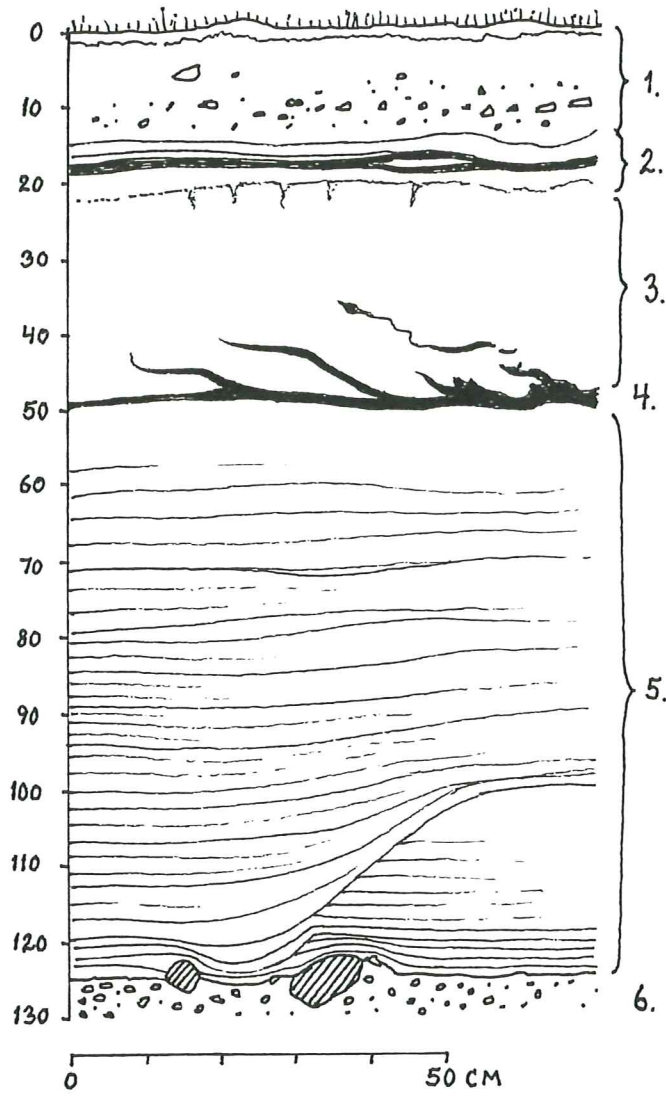
Fig. 24: Profilopmåling (side 45).

1. Max. 15 cm. Recent vegetation af stargræsser. Lysbrunt, sandet overfladetørv med rødder, ca. 10 cm tykt. Herunder en 4 cm horisont med småsten (størrelse: 3-7 cm). En 1 cm tyk, hvid, fintgruset horisont (udvaskning?) danner grænsen mod lag 2.
2. Max. 8 cm. Mørkbrunt tørvelag på 2-5 cm med synlige, fine roddele og horisontalt liggende, mørkegrå, groft sandede lag (vegetation med tilfygning, max. 0,75 cm). Herunder et max. 4 cm tykt, gråhvidt, fint sandlag med 'nedsivningstunger' efter lange overfladerødder, som går ned i lag 3. Diffus grænse mod lag 3. Det må antages, at de tidligste humane aktiviteter må have fundet sted fra denne horisont.
3. Max. 25 cm. Rødbrunt, homogent sandlag, som er mørkere mod lag 2 og lysere mod lag 4. Ingen lagdeling kan iagttages. Vindfygning.
4. Max. 4 cm, min. 1 cm. Sortbrun, fedtet tørv med rod- og stængeldele. Skarp grænse mod lag 3 og lag 4, hvor en 2-3 mm tynd, hvid, sandet horisont er synlig. Vegetationslag med udvaskning. Tunger af laget er foldet op i lag 3 (vinderosion?). Ingen kulturspor i dette lag, som synes at være den første vegetationsflade på lokaliteten.
5. Max. 75 cm. Lysgult, lagdelt, let gruset sandlag. Tynde striber med finkornede gruspartikler er gennemgående mod sortbrun farvning af 'mineral'-udvaskning. Vandaflejret. Ingen plantedele.
6. Mindre og små sten i groft grus. Strand?

[Fig. 23]

[Fig. 24]

Sandhavn, 60V2-II-520 (Ø221)

I forbindelse med undersøgelserne i 2001 af Sandhavns norrøne bygninger blev anlæg 7 fremhævet som særegent. Beskrivelsen omtaler: "to strukturer, hvoraf den vestlige overlapper den østlige. Den vestlige struktur måler 11,25 x 10 meter (ydre mål), og fremstår ved et tydeligt, men ikke særlig iøjnefaldende forløb af tørv og sten. Den østlige struktur måler 10 x 8,75 meter (ydre mål) og fremstår mere klart, med flere sten. Begge anlæg afviger i udseende fra de øvrige anlæg på lokaliteten, bl.a. fremstår de mere spinkelt. Dette kan evt. skyldes, at anlæggene er af nyere dato (måske de eneste spor efter et blikskur fra starten af forrige århundrede), men man skal dog ikke helt forkaste muligheden af, at ruinerne kan være spor efter en ny type anlæg (f.eks. de sidste rester efter boder tilsvarende dem, der ses på islandske handelspladser, f.eks. Gásar og Gautavik). Beliggenhed: I den centrale nordbobebyggelse. Funktion: ?" (Christiansen 2002: 11).

Anlæg 7

Fig. 25: Målesystem (side 48).

Fig. 26: Udgravningsplan 1, 2, 3 & 4 (side 49).

Fig. 27: Profilopmålinger, AA & BB, og tværsnit (side 50).

Formålet med undersøgelsen var at be- eller afkræfte anlæggets norrøne oprindelse, at skaffe dokumentation for anlæggets funktion, og at indsamle organisk materiale til datering af anlægget. Omkredsen af anlæggets vestlige del stod tydeligt tegnet med makante stenforløb delvist dækket af græsser, og store fundamentssten (sylsten) markerede omkredsen af anlæggets østlige del. En forsænkning i fællesmuren antydede en oprindelig passage mellem de to sammenbyggede strukturer. Et område på fire kvadratmeter blev udlagt i anlæggets vestlige del. Profilopmålinger blev foretaget af feltets nordvæg (AA) og feltets østvæg (BB). Feltets overflade lå før udgravning 8,74 meter over højvande.

Plan 1 - Fig. 26, side 49.

Under vegetationsdækket fremstod fylden som en sortbrun til mørkbrun tørvemasse mellem store sten. Kulturbærende (trækul, fedtstensskår og icalikosandsten). En del fygesand sås iblandet tørv. Ingen klare vægforløb kom frem i denne plan. Fylden i feltet var løs med mange nedskredne tørv mellem de store og mindre sten, som syntes fremkommet ved sammenstyrtning.

Plan 2 - Fig. 26, side 49.

Fylden bestod af en heterogen, mørkbrun til mørkgrå tørvemasse med flere områder af nedtrykkede tørv, der sås som koncentriske ringe af brun, sort, grå farve. En større stenblok i feltets nordlige del og flade sten i den sydlige del. En del trækul i planen (hvoraf to enebærstykker blev opsamlet). Oldsager iøvrigt: metalsøm, icalikosandsten og ildslagningssten af kalcedon. Fyldens konsistens var for løs til at indikere en egentlig trædeflade.

Plan 3 - Fig. 26, side 49.

Fladen fremstod spættet med nedtrådte tørveflager og flere halvstore sten. Fylden bestod af tørvet, let sandet materiale iblandet trækul og brændte knogler samt muslingskalkhinder. Planen indeholdt således klare spor efter en egentlig trædeflade. Flere fedtstensskår fandtes i denne plan, deriblandt randskår og en 'grydelap' med gennemboret vulst.

Plan 4 - Fig. 26, side 49.

Fladen var meget ujævn og overalt fremkom den sandede undergrund iblandet rødbrunt, sandet grus mellem halvstore sten. Fundene udgjordes af lidt trækul, brændte knogler og muslinskalkhinder mellem sten. En del fedtstensskår og et par ildslagningssten af kalcedon lå mellem stenene og den oprindelige vegetationsoverflade, der fremstod som sorte, fedtede, humificerede områder henover det sandede, rødbrune grus og forhøjede partier af gulligbrunt grus med småsten.

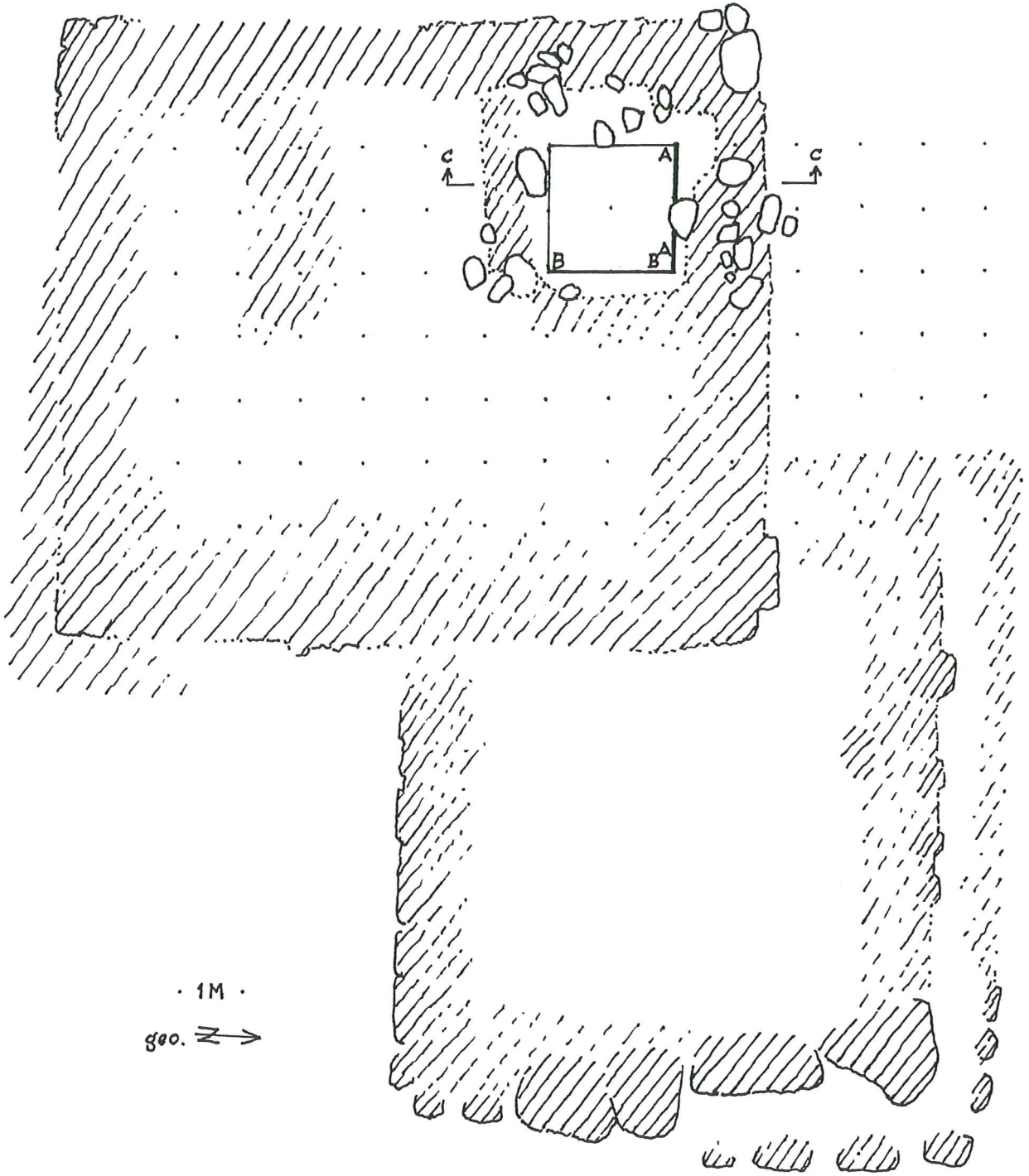
Profil AA - Fig. 27, side 50.

1. Recent vegetation med græsser, mos og enebær.
2. Mørkbrune til gråbrune nuancer i den sandede, heterogene tørvefyld. Synlige linser af nedstyrtet tørv. I laget øst for den store sten var der sandede partier.
3. Som lag 2, men uden hele tørv og meget heterogen, spættet fyld bestående af grå, brune og mørkbrune tørve- og sandpletter. Kulturbærende (trækul og fedtsten).
4. Heterogen og spættet lag af sandede og sortbrune områder. Kompakt med en del fund og større mængder trækul end i lag 3. Formodentlig gulvflade. Tørveflager synlige.
5. Rødbrune, sandede områder. Homogen struktur og uden fund.
6. Smuldret klippe.

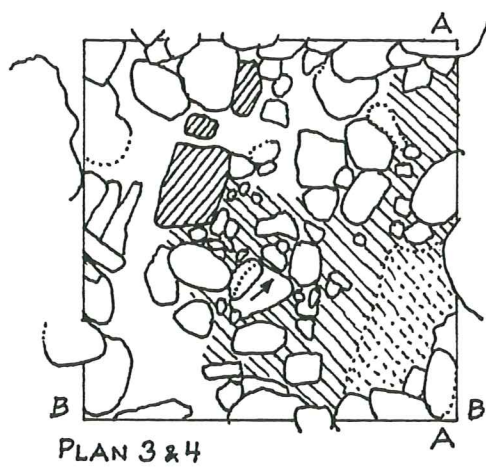
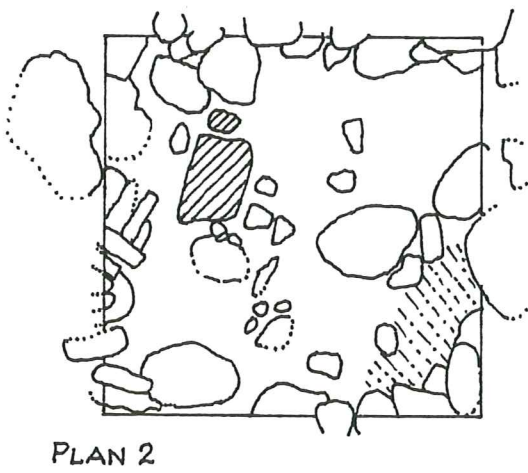
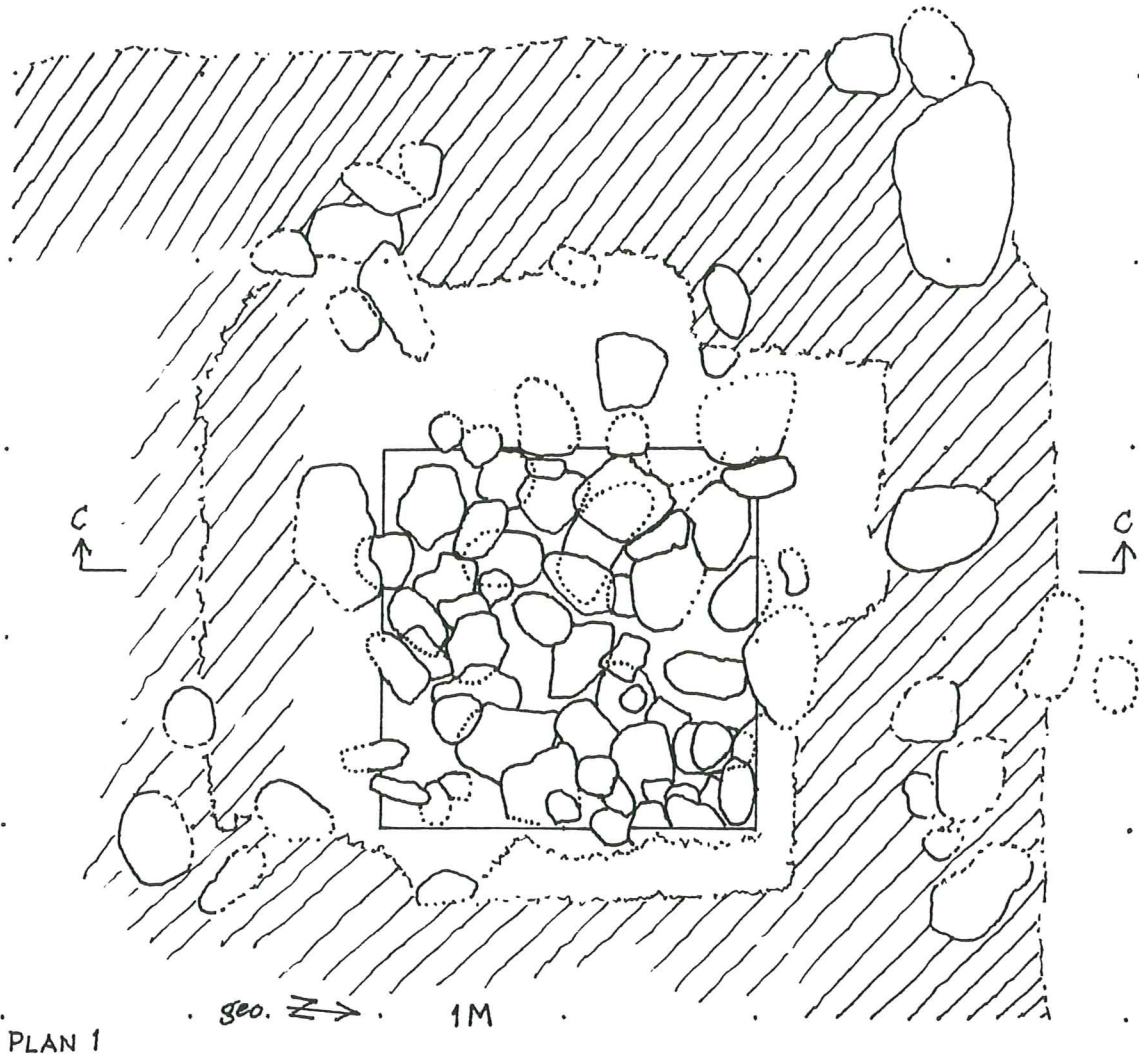
Profil BB - Fig. 27, side 50.

1. Som profil AA, lag 1.
2. Som profil AA, lag 2, uden tørvelinser, dog med en del sandede partier, som i den østlige halvdel af profil AA. Mange vægsten i dette (nedskridnings-)lag.
3. Som profil AA, lag 3.
4. Som profil AA, lag 4, men med tydelige tørvestriber, hvoraf seks kunne tælles.
6. Som profil AA, lag 6.

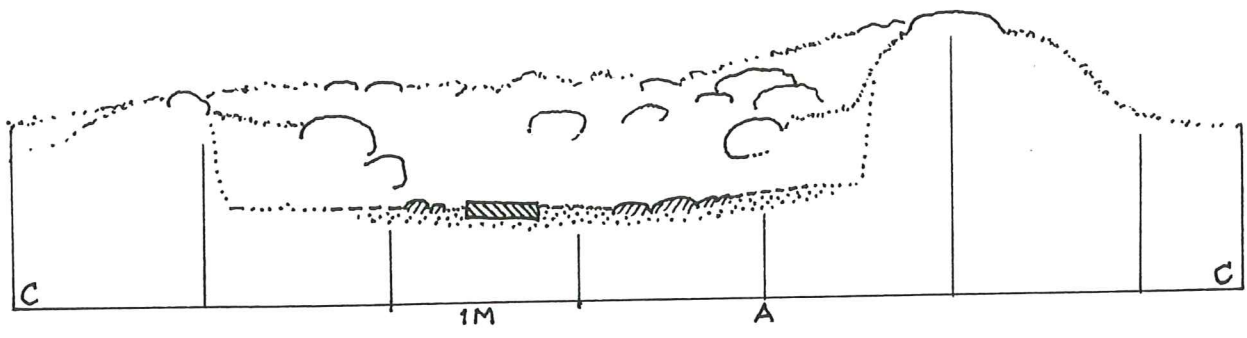
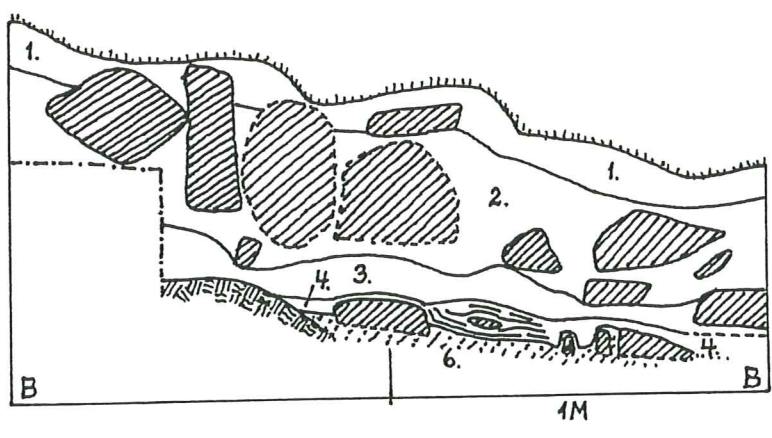
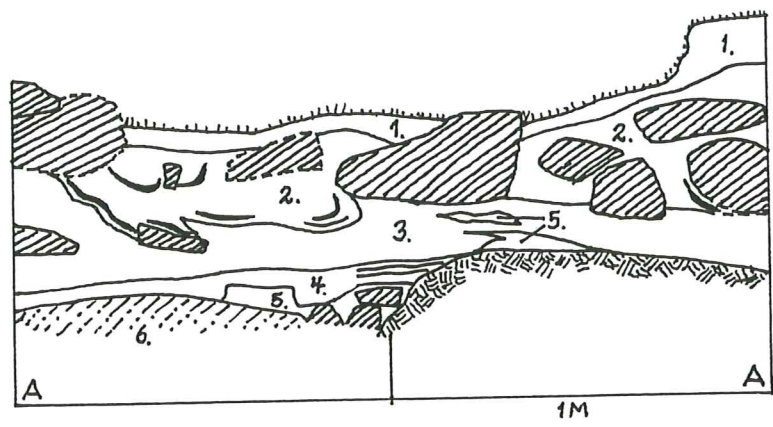
[Fig. 25]

[Fig. 26]

[Fig. 27]

V. KONKLUSIONER

Sommerens undersøgelser fulgte så vidt muligt anbefalingerne, som blev lagt frem i afrapporteringen af feltarbejdet 2001 (jvf. Gulløv 2002: 44) og refereret side 5 i indeværende rapport.

Der er således ikke foretaget nye besigtigelser ud over den nyfundne tomt på pladsen ved Kuummiut, der blev valgt til graveobjekt og som sådan erstattede anlæg 2.

Dorsetpladsen Illussat, 60V2-II-26, i Torsukattak blev undersøgt, og en separat rapport er udfærdiget ved Cille Krause og Niels Algreen Møller (SILA Feltrapport 10, 2003).

Tidlig Thulekultur i Sydgrønland

Den samlede oversigt fremgår af følgende korrigerede liste:

	Antal og grundplan			i alt
	cirkulær	dobbelt	kløverblad	
1. Qassimiut, 60V1-I-125	1	-	-	1
2. Upernivik, 60V1-I-87 b)	-	10	-	10
3. Qarmannuguit, 60V1-I-81	2	-	-	2
4. Qooroq, 60V1-I-70	1	-	-	1
5. Qoornoq, 60V1-I-107 a)	2	-	-	2
6. Narsarsuaq, 60V1-I-63 ab)	2 c)	2	-	4
7. Tuttutuup Isua, 60V1-I-60 b)	5	3 c)	-	8
8. Illutalik, 60V1-I-51 b)	5 c)	5 c)	-	10
9. Uigorleq, 60V1-I-113 b)	1	1	-	2
10. Qaarusuarmiut, 60V1-I-504 ab)	3	1 c)	-	4
11. Itilleq, 60V2-IV-34 ab)	1	-	-	1
12. Kapuivik, 60V2-IV-25 a)	1	-	-	1
13. Illunnguaq, 60V2-III-69 a)	2	-	-	2
14. Pernera, 60V2-IV-14 a)	1	-	-	1
15. Uunartoq, 60V2-IV-1 b)	6	4 d)	2	12
16. Illorpaat, 60V2-III-53	1	-	-	1
17. Sermilik, 60V2-II-24	2	-	-	2
18. Umiarsuk, 60V2-III-24 ab)	2	1 c)	-	3
19. Itilleq, 60V2-III-12	1	-	-	1
20. Sandhavn, 60V2-II-15 ab)	1	1	-	2
21. Kuummiut, 59V1-IV-12	2	2	-	3
22. Anorliuitsoq, 60V2-II-15 b)	3 c)	3	1	7
23. Eggers Ø, vest. 59V1-I-21	1	-	-	1
	46	33	3	81

a) Ved eller i nordbotomter.

b) Arkæologiske undersøgelser.

c) Heraf en Ruin Island type med indvendig køkkenniche.

d) Heraf to Ruin Island typer med indvendig køkkenniche.

Der foreligger ikke supplerende oplysninger, der ændrer billedet af bebyggelsesgeografien og bopladsstrukturen, som tidligere blev fremlagt (op.cit., pp. 41-42).

Derimod kan vi ikke - efter den afsluttede gravning i anlæg 10 på Anorliuitsoq - længere regne dette for et vinterhus. Dertil er konstruktionen for spinkel, og med sin lagvist opførte fodrem må dette regnes for et solidt teltfundament. Samme træk viste sig også ved undersøgelsen af anlæg 6 i Sandhavn, der må have været opført i sommerperioden.

Undersøgelserne af de cirkulære anlæg på Anorliuitsoq og Kuummiut viste, at disse har tjent særlige formål, da ingen egentlige rum- og briksekonstruktioner pegede på en funktion som vinterbolig, og den omgivende mur var uden stenkonstruktion, ligesom indgangen var yderst fattig på dæksten, hvis de overhovedet havde været der (jvf. Kuummiut). Derfor blev de at regne til gruppen af *qassi*, hvis udbredelse kendes fra hele vestkysten og her knytter sig til den samfundsorganisation, som blev introduceret med hvalfangsten i tidlig Thulekultur (jvf. Gulløv 1988).

Dateringer - diskussion

Fra ovennævnte pladser foreligger dateringer fra nr. **10, 11, 15, 20, 21** og **22**. De viser alle, at en egentlig vinterbosættelse i Sydgrønland tidligst finder sted efter midten af 1400tallet, dvs. efter Østerbygden er blevet forladt af sin norrøne befolkning.

De viser endvidere, at vi efter dette tidspunkt må regne med at bosættelsen får en mere permanent karakter, hvori indgår en *qassi* på flere af pladserne.

Men supplerende dateringer fra den foreliggende feltsæson synes imidlertid at støtte den tidligere fremførte antagelse om en tilstedeværelse i sommerperioden af inuit allerede i 1300tallet.

De refererede dateringer er bragt i den tidligere rapport (Gulløv 2002: 42-43) og blev suppleret med yderligere otte prøver fra sommeren 2002, heraf to fra Dorsetpladsen Illussat.

Vedbestemmelse af de indsamlede botaniske prøver er foretaget af Claus Malmros, NNU.

AMS-dateringerne er udført af dr. P.M. Grootes, Leibniz Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung, Christian-Albrechts-Universität, Kiel.

Resultaterne er bragt neden for i afsnit X og XI.

Ud over at underbygge ovennævnte kulturhistoriske vurderinger, bemærkes et par interessante forhold, som dateringerne sætter i fokus:

- Der synes at være et tidsmæssigt overlap i den norrøne og eskimoiske bosættelse i området ved 'Sandhavn'; et forhold der påkalder sig den største interesse, da det er lykkedes arkæologisk at gøre rede for årsagen til forskellen i dateringerne fra den eskimoiske tomt, som har været nedgravet i en oprindelig, trækulbærende, norrøn aktivitetsflade (jvf. side 61)
- *Qassi* har været en del af bopladsstrukturen i det sydligste Grønland siden 1500tallet og er fortsat i funktion omkring 1700 (det sidste også understøttet af fundet af en nederlandsk rørglasperle i Anorliuitsoq, anlæg 5, x4), og dette samtidig med udbredelsen af fælleshuset.
- Thulekulturens ankomst til Sydgrønland må antages at have fundet sted i to faser: i løbet af 1300tallet som handelsrejser som sommeren fra nordligere pladser på vestkysten, og i løbet af 1400tallet som semipermanent vinterbosættelse.

VI. FORSKNINGSPLANER

Der er efter afslutningen af felt sæsonen 2002 ikke for indeværende planer om yderligere større kampagner. Dog vil det forsøges, om en registrering af egnen omkring Aluk ved munden af Prins Christians Sund vil kunne gennemføres sommeren 2003.

Derimod vil resultaterne af de afsluttede feltarbejder blive udgangspunktet for komparative studier af Thulekulturens tidsmæssige omfang nord for Kap Farvel på både vest- og østkysten.

Formålet er tosidet, idet kendskabet til den neoeskimoiske kultur i Kap Farvel regionen savner det solide oldsagsinventarium, som eksisterer fra undersøgelser andre steder, mens dokumentationen af bosættelsesmønstret i modsætning hertil er fyldigt og som sådan vil udgøre en del af det indledte forskningsprojekt Tunup Saqqaa, der sætter de senere kulturelle forbindelser mellem øst- og vestkysten i fokus (Lund Jensen 2002).

VII. KILDEHENVISNINGER

Christiansen, Dorte Veien

2002 Handel og kommunikation i Nordatlanten. Rapport om prøveundersøgelser på den formodede atlanthavn, Sandhavn ved Maakkarneq, Nanortalik kommune, sommeren 2001. - Feltrapport 3. SILA, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning.

Gulløv, H.C.

1988 Where is the Greenlandic *qassi*? - a study of settlement structures. - *Folk* vol. 30: 181-200.

1993 Arkæologiske undersøgelser i Sydgrønland. Rapport fra det antikvariske og arkæologiske feltarbejde i Narsaq og Nanortalik kommuner, sommeren 1993. - Etnografisk Samling, Nationalmuseet.

1999 Berejsning og undersøgelser i Qaqortoq, Narsaq, Nanortalik og Ammassalik kommuner, sommeren 1999. Feltrapport fra en rejse med M/S Signe Rink fra Nuuk til Reykjavík. - Etnografisk Samling, Nationalmuseet.

2000 Arkæologiske undersøgelser i Sydgrønland. Rapport om berejsningen i Narsaq, Qaqortoq og Nanortalik kommuner, sommeren 2000. - Etnografisk Samling & SILA, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning.

2002 Tidlig Thulekultur i Sydgrønland. Rapport om undersøgelserne i Nanortalik kommune, sommeren 2001. - Feltrapport 1. SILA, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning.

Jakobsen, Bjarne Holm

1991 Soil Resources and Soil Erosion in the Norse Settlement Area of Østerbygden in Southern Greenland. - *Acta Borealia* 8(1): 56-68.

Kapel, Hans

1994 Berejsning og undersøgelser i Narsaq og Nanortalik kommuner, sommeren 1993. - Grønlandssekretariatet, Narsaq Museum & Nanortalik Museum.

Kapel, Hans & Rieck, Flemming

2002 Skib, naust og maritime aktiviteter i det norrøne Grønland. Rapport om prøveundersøgelser af et formodet skibsnaust og en smedje ved Ikigaat/Herjolfsnæs, Nanortalik kommune, sommeren 2001. - Feltrapport 2. SILA, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning.

Lund Jensen, Einar

2002 Tunup Saqqaa - Kontakter mellem Øst- og Vestgrønland. Rapport over forundersøgelse og arkivsgning, oktober 2001-marts 2002. - Feltrapport 7. SILA, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning.

Mathiassen, Therkel & Holtved, Erik

1936 The Eskimo Archaeology of Julianehaab District. - *Meddelelser om Grønland* 118(1): 1-141.

VIII. FOTOLISTER

H.C. Gulløv

1. Nanortalik. Havnen.
2. Nanortalik. Havnen.
3. Nanortalik. Havnen.
4. Nanortalik. Veranda.
5. Nanortalik. Udsigt mod Sermersooq.
6. Nanortalik. Den gamle bydel.
7. Nanortalik. Den gamle bydel.
8. Nanortalik. Den gamle bydel.
9. Nanortalik. Den gamle bydel.
10. Nanortalik. Den gamle bydel.
11. Nanortalik. Den gamle bydel.
12. Nanortalik. Den gamle bydel.
13. Nanortalik. Omkring museet.
14. Nanortalik. Omkring museet.
15. Nanortalik. Omkring museet.
16. Nanortalik. Omkring museet.
17. Nanortalik. Omkring museet.
18. Nanortalik. Omkring museet.
19. Nanortalik. Omkring museet.
20. Nanortalik. Omkring museet.
21. Nanortalik. Omkring museet.
22. Nanortalik. Fra frilandsmuseet.
23. Nanortalik. Fra frilandsmuseet.
24. Nanortalik. Fra frilandsmuseet.
25. Nanortalik. Fra frilandsmuseet.
26. Nanortalik. Fra frilandsmuseet.
27. Nanortalik. Fra frilandsmuseet.
28. Nanortalik. Sonja på land.
29. Nanortalik. Sonja på land.
30. Nanortalik. Sonja på land.
31. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
32. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
33. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
34. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
35. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
36. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
37. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
38. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
39. Nanortalik. Transport af Sonja til kaj.
40. Nanortalik. Sonja søsættes og klargøres.
41. Nanortalik. Sonja søsættes og klargøres.
42. Nanortalik. Sonja søsættes og klargøres.
43. Nanortalik. Sonja søsættes og klargøres.
44. Nanortalik. Sonja søsættes og klargøres.
45. Nanortalik. Sonja søsættes og klargøres.
46. Nanortalik. Afgang.
47. Nanortalik. Afgang.
48. Nanortalik. Afgang.
49. Nanortalik. Afgang.
50. Nanortalik. Afgang.
51. Ikigaat. Ilandsætning af udstyr.
52. Ikigaat. Ilandsætning af udstyr.
53. Anorliuitsoq. Udsigt.
54. Anorliuitsoq. Udsigt.
55. Anorliuitsoq. Udsigt.
56. Anorliuitsoq. Udsigt.
57. Anorliuitsoq, 60V2-II-15, oversigt.
58. Anorliuitsoq. Lejren.
59. Anorliuitsoq. Lejren.
60. Anorliuitsoq. Lejren.
61. Anorliuitsoq. Regntåge.
62. Anorliuitsoq. Besøgsdag.
63. Anorliuitsoq. Besøgsdag.
64. Anorliuitsoq. Besøgsdag.
65. Anorliuitsoq, anlæg 10 inden gravning.
66. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 10.
67. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 10.
68. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 10.
69. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 10.
70. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 10.
71. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 10.
72. Anorliuitsoq, anlæg 10, felt 1, plan 1.
73. Anorliuitsoq, anlæg 10, felt 1, plan 1.
74. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 1, oversigt.
75. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 2, oversigt.
76. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 2, oversigt.
77. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 2, oversigt.
78. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 2, oversigt.
79. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 2, oversigt.
80. Anorliuitsoq, anlæg 10, felt 1, plan 3.

81. Anorliuitsoq, anlæg 10, felt 2, plan 3.
82. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 3, oversigt.
83. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 3, oversigt.
84. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 3, oversigt.
85. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 3, oversigt.
86. Anorliuitsoq, anlæg 10, plan 3, oversigt.
87. Anorliuitsoq, anlæg 10, indgang til niche.
88. Anorliuitsoq, anlæg 10, indgang til niche.
89. Anorliuitsoq, anlæg 10, snit i bagvæg.
90. Anorliuitsoq, anlæg 10, tildækning.
91. Anorliuitsoq, anlæg 10, tildækket tomt.
92. Anorliuitsoq, anlæg 12 inden gravning.
93. Anorliuitsoq, anlæg 12, gulvflade set fra S.
94. Anorliuitsoq, anlæg 12, gulvflade set fra N.
95. Anorliuitsoq, anlæg 12, gulvflade set fra N.
96. Anorliuitsoq, anlæg 12, tildækket tomt set fra N.
97. Anorliuitsoq, anlæg 12, tildækket tomt set fra S.
98. Anorliuitsoq, anlæg 12, tildækket tomt set fra S.
99. Anorliuitsoq, anlæg 5, oversigt.
100. Anorliuitsoq, anlæg 5, besøg.
101. Anorliuitsoq, anlæg 5, besøg.
102. Anorliuitsoq, gravning i anlæg 5.
103. Anorliuitsoq, anlæg 5 set mod husgang.
104. Eggers Ø, 59V1-I-21, anlæg 1a+b set mod V.
105. Eggers Ø, anlæg 1a+b set mod Ø.
106. Eggers Ø, anlæg 2 set mod SV.
107. Eggers Ø, anlæg 2 set mod NØ.
108. Eggers Ø, anlæg 4 set mod V.
109. Eggers Ø, anlæg 4 set mod N.
110. Eggers Ø, afhentning.
111. Aappilattoq, 'Aleqa Ittuk'.
112. Anorliuitsoq fra søsiden.
113. Anorliuitsoq fra søsiden.
114. I Torsukattak.
115. I Torsukattak.
116. I Torsukattak.
117. Kuummiut fra søsiden.
118. Kuummiut fra søsiden.
119. Kuummiut, lejren.
120. Kuummiut, lejren.
121. Kuummiut, lejren.
122. Kuummiut, lejren og elven.
123. Kuummiut, udsigt.
124. Kuummiut, udsigt.
125. Kuummiut, udsigt i tåge.
126. Kuummiut, udsigt i tåge.
127. Kuummiut, udsigt fra jagthytte.
128. Kuummiut, udsigt fra jagthytte.
129. Kuummiut, udsigt fra telt.
130. Kuummiut, udsigt fra telt.
131. Kuummiut, udsigt fra telt.
132. Kuummiut, udsigt fra telt.
133. Kuummiut, personer.
134. Kuummiut, personer.
135. Kuummiut, personer.
136. Kuummiut, personer.
137. Kuummiut, personer.
138. Kuummiut, personer.
139. Kuummiut, personer.
140. Kuummiut, personer.
141. Kuummiut, personer i gummibåd.
142. Kuummiut, vegetation.
143. Kuummiut, vegetation.
144. Kuummiut, vegetation.
145. Kuummiut, vegetation.
146. Kuummiut, 59V1-IV-12, oversigt.
147. Kuummiut, anlæg 3 inden gravning.
148. Kuummiut, anlæg 3 inden gravning.
149. Kuummiut, anlæg 3 inden gravning.
150. Kuummiut, gravning i anlæg 3.
151. Kuummiut, anlæg 3, bagvæg og hjørne.
152. Kuummiut, anlæg 3, bagvæg.

153. Kuummiut, anlæg 3, bagvæg.
154. Kuummiut, anlæg 3, bagvæg, detalje.
155. Kuummiut, anlæg 3, sidevæg, detalje.
156. Kuummiut, anlæg 3, bagvæg og midtvæg.
157. Kuummiut, anlæg 3, bagvæg og midtvæg.
158. Kuummiut, anlæg 3, midtvæg.
159. Kuummiut, anlæg 3, midtvæg.
160. Kuummiut, anlæg 3, midtvæg.
161. Kuummiut, anlæg 3, midtvæg, detalje.
162. Kuummiut, anlæg 3, midtvæg, detalje.
163. Kuummiut, anlæg 3, ind gennem husgang.
164. Kuummiut, anlæg 3, ud gennem husgang.
165. Kuummiut, anlæg 3, oversigt.
166. Kuummiut, anlæg 3, tildækket.
167. Kuummiut, anlæg 3, tildækket.
168. Kuummiut, anlæg 6 inden gravning.
169. Kuummiut, anlæg 6 inden gravning.
170. Kuummiut, anlæg 6 inden gravning.
171. Kuummiut, anlæg 6, tildækket.
172. Kuummiut, anlæg 5, oversigt.
173. Illussat, 60V2-II-26, Dorsetplads.
174. Illussat, 60V2-II-26, Dorsetplads.
175. Pamialluk, 59V1-IV-19.
176. Pamialluk.
177. Pamialluk.
178. Pamialluk.
179. Pamialluk.
180. Pamialluk.
181. Pamialluk.
182. Pamialluk.
183. Pamialluk.
184. Pamialluk.
185. Pamialluk.
186. Sandhavn, 59V1-IV-17, anlæg 6.
187. Sandhavn, anlæg 6.
188. Sandhavn, anlæg 6.
189. Sandhavn, anlæg 6, profil AA.
190. Sandhavn, anlæg 6, profil AA.
191. Sandhavn, anlæg 6, profil AA.
192. Sandhavn, anlæg 6, profil BB.
193. Sandhavn, anlæg 6, profil BB.
194. Sandhavn, anlæg 6, profil BB.
195. Sandhavn, anlæg 6, profil BB.
196. Sandhavn, anlæg 6, profil CC.
197. Sandhavn, anlæg 6, profil DD.
198. Sandhavn, anlæg 6, profil DD.
199. Sandhavn, anlæg 6, profil DD.
200. Sandhavn, anlæg 6, ildskørnede sten.
201. Sandhavn, anlæg 6, ildskørnede sten.
202. Sandhavn, anlæg 6, tildækket.
203. Sandhavn, anlæg 6, tildækket.
204. Sandhavn, kystprofil.
205. Sandhavn, kystprofil.
206. Sandhavn, kystprofil.
207. Sandhavn, 60V2-II-520, anlæg 7, oversigt set mod S.
208. Sandhavn, anlæg 7 inden gravning.
209. Sandhavn, anlæg 7, lag 1 set mod S.
210. Sandhavn, anlæg 7, lag 1 set mod N.
211. Sandhavn, anlæg 7, lag 1 set mod NØ.
212. Sandhavn, anlæg 7, lag 2 set mod S.
213. Sandhavn, anlæg 7, lag 2 set mod S.
214. Sandhavn, anlæg 7, lag 3 set mod S.
215. Sandhavn, anlæg 7, lag 3 set mod N.
216. Sandhavn, anlæg 7, lag 4 set mod S.
217. Sandhavn, anlæg 7, lag 4 set mod N.
218. Sandhavn, anlæg 7, oprindelige overflade set mod S.
219. Sandhavn, anlæg 7, oprindelige overflade set mod N.
220. Sandhavn, anlæg 7, profil AA, vestlige del.
221. Sandhavn, anlæg 7, profil AA, vestlige del.
222. Sandhavn, anlæg 7, profil AA, østlige del.
223. Sandhavn, anlæg 7, profil AA, østlige del.
224. Sandhavn, anlæg 7, profil BB.
225. Sandhavn, anlæg 7, profil BB.
226. Ikigaat, udsigt.
227. Ikigaat, udsigt over Herjolfsnæs, 59V1-IV-502.
228. Ikigaat, udsigt mod nøst.
229. Ikigaat, udsigt mod nøst.
230. Ikigaat, udsigt mod nøst.
231. Ikigaat, udsigt over nøst.
232. Ikigaat, udsigt over nøst.

- 233. Ikigaat, nøst.
- 234. Ikigaat, nøst.
- 235. Ikigaat, profil.
- 236. Ikigaat, profil.
- 237. Ikigaat, profil.
- 238. Ikigaat, profil.
- 239. Ikigaat, udsigt mod kirkeruinen.

- 240. Ikigaat, kirkegården.
- 241. Ikigaat, kirkeruinen.
- 242. Ikigaat, kirkeruinen.
- 243. Ikigaat, kirkeruinen.
- 244. Ikigaat, kirkeruinen og erosionskysten.
- 245. Nanortalik, Aallaarutaas grav.

Niels Algreen Møller

Film 2

- 7. Anorliuitsoq. Anlæg 5, arbejdsbillede.
- 8. Anorliuitsoq. Anlæg 5, arbejdsbillede.
- 10. Anorliuitsoq. Anlæg 5 inden gravning set mod Ø.
- 11. Anorliuitsoq. Anlæg 5 inden gravning set mod S.
- 12. Anorliuitsoq. Anlæg 5 inden gravning set mod N.

Film 3

- 20. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangsparti set mod Ø.
- 21. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangsparti set mod Ø.
- 22. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangsparti set mod S.
- 23. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangsparti set mod S.

Film 4

- 11. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangspartiet med overliggersten og støttesten set mod S.
- 12. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangspartiets overliggersten set mod N.
- 13. Anorliuitsoq. Anlæg 5, indgangspartiets overliggersten set mod N.
- 14. Anorliuitsoq. Anlæg 5, profil CC set mod S.
- 15. Anorliuitsoq. Anlæg 5, profil CC set mod S.
- 23. Anorliuitsoq. Anlæg 5, profil BB, udsnit set mod N.
- 24. Anorliuitsoq. Anlæg 5, profil BB, set mod N.

IX. FUNDLISTER

Anorliuitsoq, 60V2-II-15, Anlæg 5

x1 brændte knogler	x4 glasperle, rørformet	x6 fedtstensskår
x2 brændte knogler	x5 fedtstensrandskår med	x7 brændt spæk
x3 jordprøve med trækul	gennemboring	

Anorliuitsoq, 60V2-II-15, Anlæg 10

<i>felt 1, plan 1</i>	x32 trækul og brændt spæk	x63 brændte knogler
x1 fedtstenssynk	x33 trækul og brændt spæk	x64 trækul
x2 fedtstensskår	x34 trækul og brændt spæk	x65 igalikosandsten
x3 fedtstensstang	x35 trækul	x66 trækul
x4 brændt spæk	x36 trækul og grøn kalcedon	x67 trækul
x5 brændt spæk	x37 trækul	x68 trækul
x6 brændt spæk	x38 trækul	x69 trækul
x7 brændt spæk	x39 fedtsten	x70 metal
x8 trækul	x40 trækul	<i>husgang, plan 2</i>
x9 fedtsten	<i>felt 1, plan 2</i>	x71 trækulstykke, stort
x10 trækul	x41 trækul	<i>felt 2, plan 3</i>
x11 trækul	x42 brændt knogle	x72 trækul
x12 trækul	x43 muslingskalhinde	x73 trækul og brændt knogle
x13 trækul	x44 igalikosandsten	x74 trækul
x14 trækul	x45 bjergkrystal, retoucheret	<i>felt 1, plan 3</i>
<i>felt 2, plan 1</i>	x46 fedtsten	x75 trækul
x15 trækul og brændt spæk	x47 grøn kalcedon	<i>felt 2, plan 3</i>
x16 trækul	x48 trækul	x76 brændte knogler
x17 fedtsten	<i>husgang, plan 1</i>	<i>husgang, plan 2</i>
x18 trækul	x49 brændt spæk	x77 trækul
x19 brændt spæk	x50 brændt knogle	x78 trækul
x20 trækul	<i>felt 2, plan 2</i>	x79 trækul
x21 trækul	x51 trækul fra større område	x80 trækul
x22 brændt spæk	x52 brændt spæk	x81 metalstykke
<i>felt 1, plan 1</i>	x53 brændt knogle	<i>felt 1, plan 3</i>
x23 trækul og brændt spæk	x54 brændt knogle	x82 trækul
x24 fedtsten	x55 brændt knogle	x83 trækul
x25 brændt knogle	x56 fedtsten	x84 bjergkrystal med afslagsspor
x26 brændt knogle	x57 fedtsten	x85 muslingskalhinde
x27 brændt knogle	x58 fedtsten	x86 brændte knogler
x28 trækul	<i>felt 2, plan 3</i>	<i>husgang, plan 3</i>
<i>felt 2, plan 1</i>	x59 slibesten, rød kvartsit	x87 brændt knogle
x29 trækul	<i>felt 1, plan 3</i>	x88 trækul
x30 spæksten	x60 trækul	x89 trækul
x31 spækklump, stor	x61 igalikosandsten	x90 trækul, i store stykker
<i>felt 2, plan 2</i>	x62 brændte knogler	<i>felt 1, plan 3</i>

x91 brændte knogler	x98 trækul	<i>husgang, plan 4</i>
x92 brændt knogle	<i>felt 1, plan 3</i>	x103 fedtstengrydeskår
x93 trækul	x99 igalikosandsten	x104 trækul
x94 trækul	x100 enebærgren	<i>uden for tomten</i>
<i>felt 2, plan 3</i>	<i>felt 1, plan 4</i>	x105 metal (detektorfund: 96,8/101,5)
x95 trækul	x101 trækul	
x96 trækul	<i>felt 2, plan 4</i>	
x97 trækul	x102 trækul	

Anorliuitsoq, 60V2-II-15, Anlæg 12

x1 igalikosandsten, to stykker	x8 trækul	x16 metalstykke
x2 igalikosandsten, stump	x9 trækul	x17 klokkemalm
x3 trækul	x10 trækul	x18 mikroflækkeblok, bjergkrystal
x4 trækul	x11 trækul	x19 fedtstengrydeskår
x5 trækul	x12 trækul	x20 trækul
x6 flække, bjergkrystal	x13 bjergkrystal, retoucheret	x21 brændte knogler
x7 flække, bjergkrystal	x14 træstykke	
	x15 bjergkrystal, klump	

Eggers Ø, 59V1-I-21, Anlæg 2

x1 trækul	x2 træstykke	x3 sælknogler
-----------	--------------	---------------

Kuummiut, 59V1-IV-12, Anlæg 3

x1 marieglas	x2 slagge fra smeltegrube	x3 trækul
--------------	---------------------------	-----------

Kuummiut, 59V1-IV-12, Anlæg 6

x1 trækul	x3 trækul	x5 fedtstensskår
x2 brændt spæk	x4 trækul	

Sandhavn, 59V1-IV-17, Anlæg 6

x1 trækul	x5 trækul under ildskørnet sten	x8 brændt spæk
x2 brændt spæk		x9 trækul og brændt spæk
x3 trækul	x6 trækul	x10 jernnagle
x4 trækul	x7 trækul	x11 trækul under ildskørnet sten

Sandhavn, 60V2-II-520, Anlæg 7

<i>lag 1</i>	x6 flække(?), kalcedon/flint(?)	x12 fedtstensrandskår
x1 igalikosandsten		x13 grydelap, fedtsten
x2 fedtstensrandskår	x7 søm, jern	x14 fedtstensskår, hårdt brændte
x3 fedtstensskår, to stykker	<i>lag 3</i>	x15 ildslagningssten, kalcedon
<i>lag 2</i>	x8 fedtstensskår med hul	x16 fedtstensskår
x4 igalikosandsten	x9 fedtstensstykke	x17 fedtstensrandskår
x5 kalcedonstykke	x10 fedtstensrandskår	x18 ildslagningssten, kalcedon
	x11 fedtstensskår	

X. VEDBESTEMMELSER

TRÆKULPRØVER, GRØNLAND 2002 - NANORTALIK KOMMUNE

Indsendt af Hans Christian Gulløv, Sila

4. november 2002

- Prøve 1.** Anorliuitsoq, anlæg 10, x72, x73 & x74, fra dumpningsområdet i nordhjørnet (se fig. 8, side 18)
- Prøve 2.** Anorliuitsoq, anlæg 10, x95, fra brikseområdet langs bagvæg (se fig. 8, side 18).
- Prøve 3.** Anorliuitsoq, anlæg 12, x11, fra gulvflade (se fig. 12, side 26).
- Prøve 4.** Anorliuitsoq, anlæg 12, x21, fra køkkenniche (se fig. 12, side 26).
- Prøve 5.** Anorliuitsoq, anlæg 5, x3, fra gulvflade ved briksekant (se fig. 3, side 11).
- Prøve 6.** Eggers Ø, anlæg 2, x1, fra gulvflade (se fig. 13, side 28).
- Prøve 7.** Kuummiut, anlæg 3, x3, fra gulvflade (se fig. 16, side 32).
- Prøve 8.** Kuummiut, anlæg 6, x3, fra gulvflade midt i tomt (se fig. 19, side 37).
- Prøve 9.** Sandhavn, Thuletomt, anlæg 6, x5, fra gulvflade under ildskørnet sten (se fig. 21 og 22, side 40 og 41).
- Prøve 10.** Sandhavn, Thuletomt, anlæg 6, x11 (2002), fra gulvflade under ildskørnet sten (se fig. 21 og 22, side 40 og 41).
- Prøve 11.** Sandhavn, Thuletomt, anlæg 6, x11 (2001), fra trækulhorisont under husgangens tørveopbyggede nordvæg, som stammer fra opkastet fyld ved bygning af den nedgravede Thuletomt i den oprindelige, norrøne aktivitetsflade (se fig. 22, side 41).
- Prøve 12.** Sandhavn, nordboanlæg 7, lag 3, fra gulvflade (se fig. 27, lag 4, side 50).
- Prøve 13.** Illussat, Dorsetanlæg, lag 3, x394.
- Prøve 14.** Illussat, Dorsetanlæg, lag 3, x733. (Bestemmes kun hvis prøve 13 er drivtræ).
- Prøve 15.** Illussat, Dorsetanlæg, lag 3, x797. (Bestemmes kun hvis prøve 13 & 14 er drivtræ).

VEDBESTEMMELSES - RAPPORT

Sted: **Anorliuitsoq**

Nanortalik kommune, Grønland

Emne: 5 trækulsprøver, heraf 2 AMS-prøver

Indsender: H. C. Gulløv, Nationalmuseet, Sila

dato: 04-11-2002

Prøve 1: anlæg 10, x72, x73 & x74

1. *Betula nana*, dværgbirk. En 7 mm tyk, ca. 30-årig kvist - **AMS-prøve**.
2. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. - F 34467.
3. Ubestemt trækul af nåletræ – LP 881.
4. Brændte knoglestumper.

Prøve 2: anlæg 10, x95

1. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. - F 34468.
2. Ubestemt nåletræ – LP 882.

Prøve 3: anlæg 12, x11

1. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. - F 34469.
2. Ubestemt nåletræ – F 34464

Prøve 4: anlæg 12, x 21

1. *Populus sp.*, asp (poppel). 3 stk. formentlig af samme gren – F 34465.
2. Brændte knoglestumper.

Prøve 5: anlæg 5, x 3

1. *Betula nana*, dværgbirk. En 3 mm tyk kvist med bark. - **AMS-prøve**.
2. Ubestemt, formentlig *Betula nana* – F 34466.

Kommentar:

AMS-prøver og knogler er udleveret til indsender; resten er magasineret på NNU.

Larix/Picea og *Populus* vokser ikke på Grønland og er drivtræ; disse arter er derfor uegnet til C-14 datering af anlæggenes funktionstid.

VEDBESTEMMELSES - RAPPORT

Sted: **Eggers Ø** 59V1-I-21

Nanortalik kommune, Grønland

Emne: 1 prøve af trækul

Indsender: H. C. Gulløv, Nationalmuseet, Sila

dato: 04-11-2002

Prøve 6: anlæg 2, x1

1. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. - F 34470.

Kommentar:

Små sorte sten af gneiss eller basalt? er kasseret; trækullet er magasineret på NNU.

Larix/Picea vokser ikke på Grønland, er drivtræ; og derfor uegnet til C-14 datering af anlæggets funktionstid.

VEDBESTEMMELSES – RAPPORT

Sted: **Kuummiut**

Nanortalik kommune, Grønland

Emne: 2 trækulsprøver, heraf 1 AMS

Indsender: H. C. Gulløv, Nationalmuseet, Sila

dato: 04-11-2002

Prøve 7: anlæg 3, x 3_

1. *Betula nana*, dværgbirk. En 3 mm tyk kvist med bark – **AMS-prøve**
2. Ubestemt kvist formentlig *Betula nana* – F 34471.

Prøve 8: anlæg 6, x3

1. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. - F 34472.
2. Ubestemt nåletræ – F 34473.

Kommentar:

AMS-prøven er udleveret til indsender; resten er magasineret på NNU.

Larix/Picea vokser ikke på Grønland, er drivtræ; og derfor uegnet til C-14 datering af anlæggets funktionstid.

VEDBESTEMMELSES – RAPPORT

Sted: **Sandhavn** Ø 221.

Nanortalik kommune, Grønland

Emne: 3 AMS-prøver af trækul fra hustomter fra Thule-kultur og nordboanlæg

Indsender: H. C. Gulløv, Nationalmuseet, Sila

dato: 04-11-2002

Prøve 9: anlæg 6, x5 – Thuletomt

1. *Betula sp.*, storbladet birk. 1 stk. – **AMS-prøve.**

Resten af prøven er sorte sten og sammenkittede sandklumper – kasseret.

Prøve 10: anlæg 6, x11 (2002) - Thuletomt

Prøven indeholder små sorte klumper af sammenkittet sand uden trækul.

Prøve 11: anlæg 6, x11 (2001) - Thuletomt

1. *Salix sp.*, pil. 1 stk. – **AMS-prøve.**

2. *Betula sp.*, storbladet birk. 1 stk. – F 34475.

3. Ubestemt løvtræ – F 34474.

Prøve 12: anlæg 7, lag 3 – nordbo

1. *Betula sp.*, storbladet birk. 12 mm tyk, 9-årig kvist med bark – **AMS-prøve.**

2. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. – F 34476.

3. Ubestemt, overvejende løvtræ – LP 883.

Kommentar:

AMS-prøverne og Prøve 10 er udleveret til indsender; resten er magasineret på NNU.

Larix/Picea vokser ikke på Grønland, er drivtræ; og derfor uegnet til C-14 datering af anlæggets funktionstid.

VEDBESTEMMELSES – RAPPORT

Sted: **Illussat** 60V2-II-26

Nanortalik kommune, Grønland

Emne: 3 trækulsprøver, heraf 2 AMS fra anlæg fra Dorset-kultur

Indsender: H. C. Gulløv, Nationalmuseet, Sila

dato: 04-11-2002

Prøve 13: lag 3, x394

1. *Larix/Picea*, lærk eller gran. 1 stk. F 34477.

Prøve 14: lag 3, x733

1. *Betula nana*, dværgbirk. 1 stk. – **AMS-prøve**.

2. Ubestemt løvtræ, formentlig *Betula nana*. 2 stk. – F 34478.

Prøve 15: lag 3, x797

1. *Juniperus sp.*, ene. 1 stk. med ca 40 årringe på 4,5 mm – **AMS-prøve**.

2. Ubestemt nåletræ, formentlig *Juniperus sp.* – F 34479.

Claus Malmros

10-01-2003

XI. DATERINGER

Dr. Matthias Hüls
Leibniz Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung
Christian-Albrechts-Universität
Max-Eyth-Str. 11-13
D-24118 Kiel
Germany
mhuels@leibniz.uni-kiel.de

Dr. Hans Christian Gullöv
The National Museum of Denmark
Department of Ethnography
Frederiksholm Kanal 12

DK-1220 Kobenhavn K
Denmark
Kiel, 15-Jan-03
Re: AMS radiocarbon samples

Dear Dr. Gullöv,
we acknowledge receipt of your samples for AMS-14C dating. They have been checked and registered under the following numbers.

KIA 19729 Sample 1 Anorliuitsoq, structure 10
KIA 19730 Sample 5 Anorliuitsoq, structure 5
KIA 19731 Sample 7 Kuummiut, structure 3
KIA 19732 Sample 9 Sandhavn, structure 6
KIA 19733 Sample 11 Sandhavn, structure 6
KIA 19734 Sample 12 Sandhavn, structure 7
KIA 19735 Sample 14 Illussat
KIA 19736 Sample 15 Illussat

Dating results should be available in about 4 to 5 weeks.

Best regards
b. o. Christiane Otte

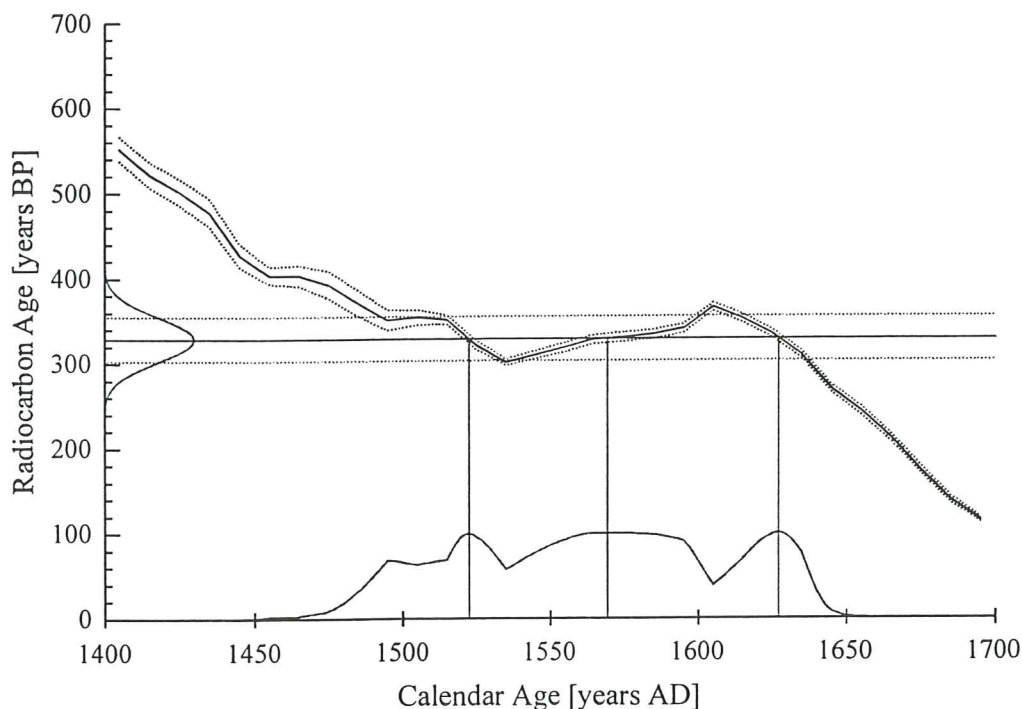
Dear Dr. Gullöv,
As attached file I send you the AMS results of your Greenland series. A letter is in the mail.
My compliments on selecting such a nice series of samples.
Best Regards
Piet Grootes
12-Febr-03

KIA19729 Sample 1 Anorliuitsoq, structure 10

charcoal (*Betula nana* "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Thule culture, southernmost West Greenland ; Sample 1 Anorliuitsoq, structure 10

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 7.1 mg C	95.98 ± 0.31	330 ± 25 BP	-25.50 ± 0.19

Radiocarbon Age: BP 329 ± 26
 Calibrated Ages: cal AD 1522, 1569, 1627
 One Sigma Range: cal AD 1515 - 1532 (Probability 11.6 %)
 (Probability 68,3 %) 1542 - 1599 (Probability 42.3 %)
 1616 - 1636 (Probability 14.3 %)
 Two Sigma Range: cal AD 1488 - 1605 (Probability 75.4 %)
 (Probability 95,4 %) 1606 - 1639 (Probability 20.0 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

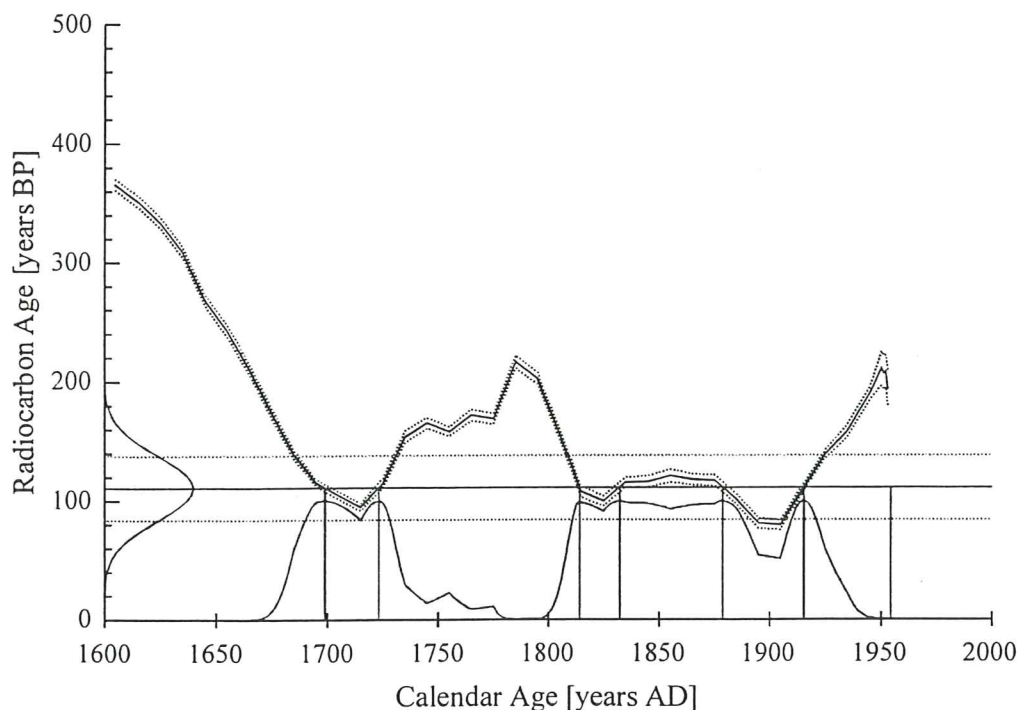
‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA19730 Sample 5 Anorliuitsoq, structure 5

charcoal (*Betula nana* "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Thule culture, southernmost West Greenland ; Sample 5 Anorliuitsoq, structure 5

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 3.4 mg C	98.63 ± 0.33	110 ± 25 BP	-28.11 ± 0.12

Radiocarbon Age: BP 111 ± 27
 Calibrated Ages: cal AD 1699, 1723, 1814, 1832, 1879, 1916
 One Sigma Range: cal AD 1691 - 1712 (Probability 11.6 %)
 (Probability 68,3 %) 1717 - 1727 (Probability 6.8 %)
 1812 - 1886 (Probability 44.4 %)
 1911 - 1920 (Probability 5.5 %)
 Two Sigma Range: cal AD 1679 - 1739 (Probability 28.6 %)
 (Probability 95,4 %) 1804 - 1935 (Probability 66.8 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

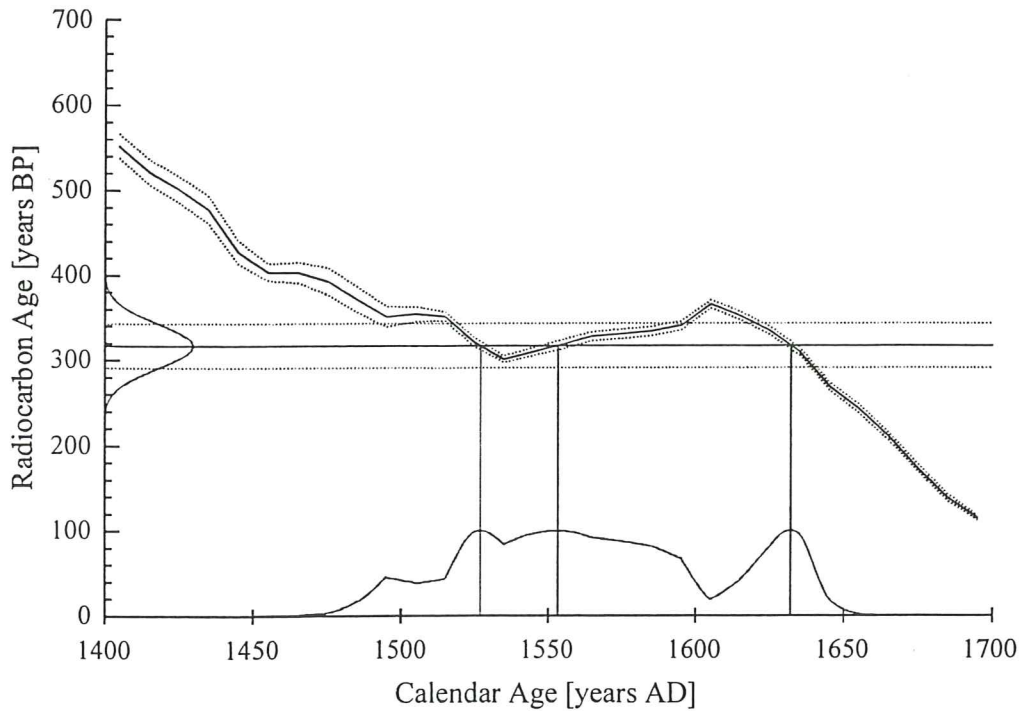
Results of Radiocarbon dating of your samples: KIA 19729 - 19736.

KIA19731 Sample 7 Kuummiut, structure 3

charcoal (*Betula nana* "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Thule culture, southernmost West Greenland ; Sample 7 Kuummiut, structure 3

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 7.3 mg C	96.13 ± 0.31	315 ± 25 BP	-27.08 ± 0.31

Radiocarbon Age: BP 317 ± 26
 Calibrated Ages: cal AD 1527, 1553, 1632
 One Sigma Range: cal AD 1520 - 1589 (Probability 56.7 %)
 (Probability 68,3 %) 1624 - 1638 (Probability 11.6 %)
 Two Sigma Range: cal AD 1490 - 1602 (Probability 75.4 %)
 (Probability 95,4 %) 1610 - 1643 (Probability 20.0 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2), Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

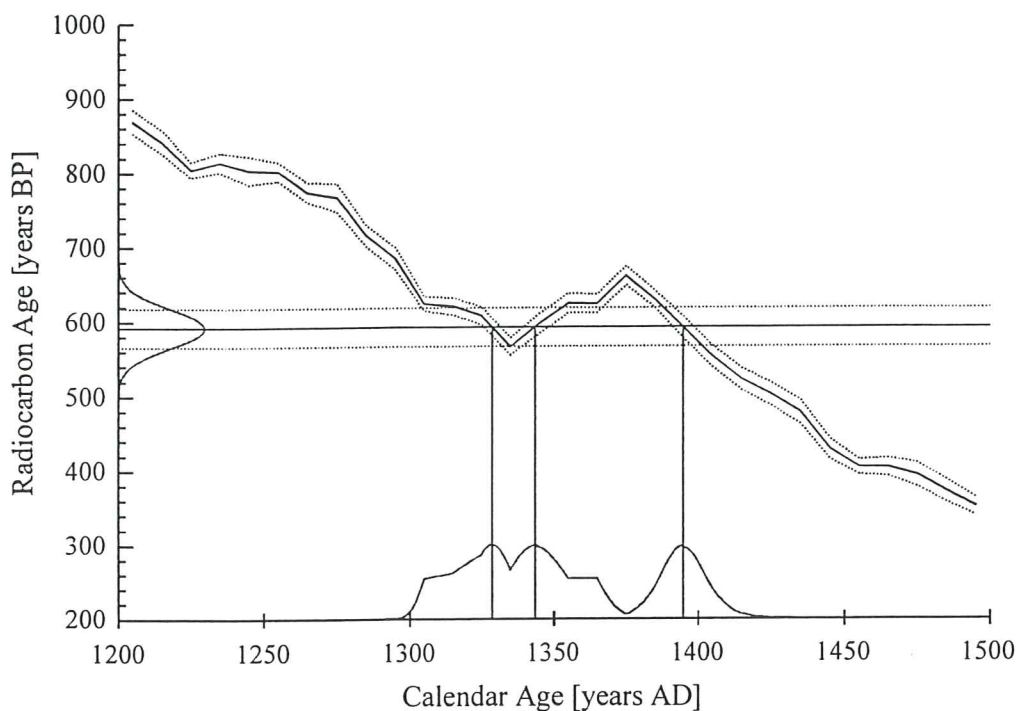
‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA19732 Sample 9 Sandhavn, structure 6

charcoal (Betula sp."local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Thule culture, southernmost West Greenland ; Sample 9 Sandhavn, structure 6

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 8.4 mg C	92.90 ± 0.30	590 ± 25 BP	-25.93 ± 0.13

Radiocarbon Age: BP 592 ± 26
 Calibrated Ages: cal AD 1329, 1344, 1395
 One Sigma Range: cal AD 1313 - 1354 (Probability 49.9 %)
 (Probability 68,3 %) 1387 - 1402 (Probability 18.4 %)
 Two Sigma Range: cal AD 1302 - 1370 (Probability 69.6 %)
 (Probability 95,4 %) 1381 - 1409 (Probability 25.8 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

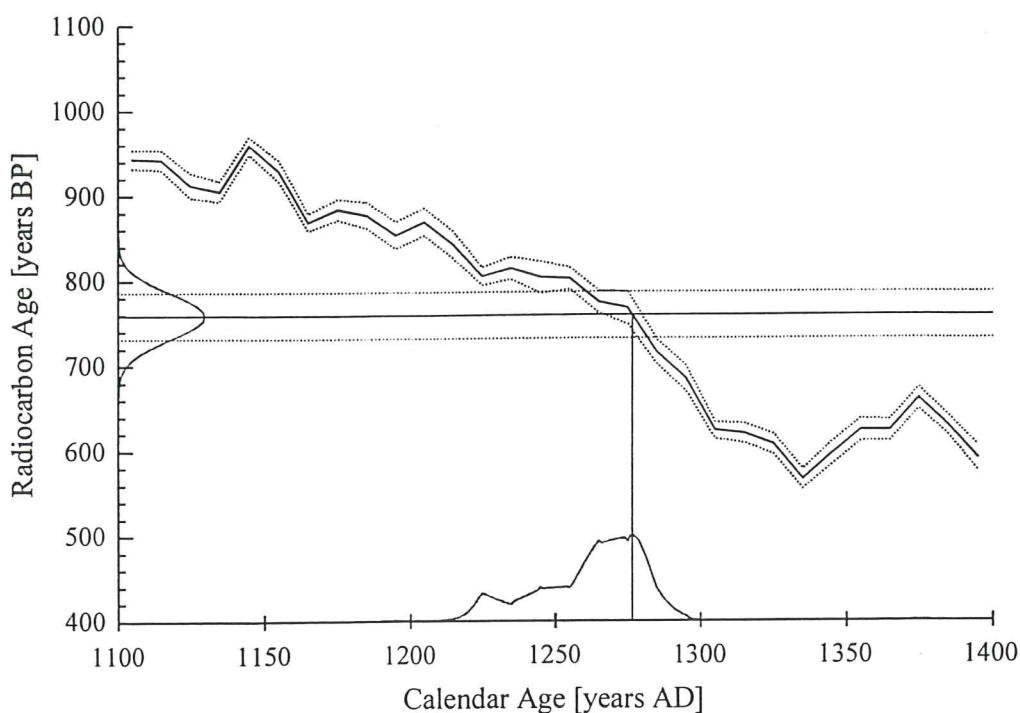
‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA19733 Sample 11 Sandhavn, structure 6

charcoal (*Salix* sp. "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Thule culture, southernmost West Greenland ; Sample 11 Sandhavn, structure 6

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 7.2 mg C	90.98 ± 0.30	760 ± 25 BP	-25.98 ± 0.29

Radiocarbon Age: BP 759 ± 27
 Calibrated Age: cal AD 1277
 One Sigma Range: cal AD 1251 - 1254 (Probability 3.4 %)
 (Probability 68,3 %) 1255 - 1285 (Probability 64.9 %)
 Two Sigma Range: cal AD 1222 - 1234 (Probability 8.6 %)
 (Probability 95,4 %) 1235 - 1289 (Probability 86.8 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

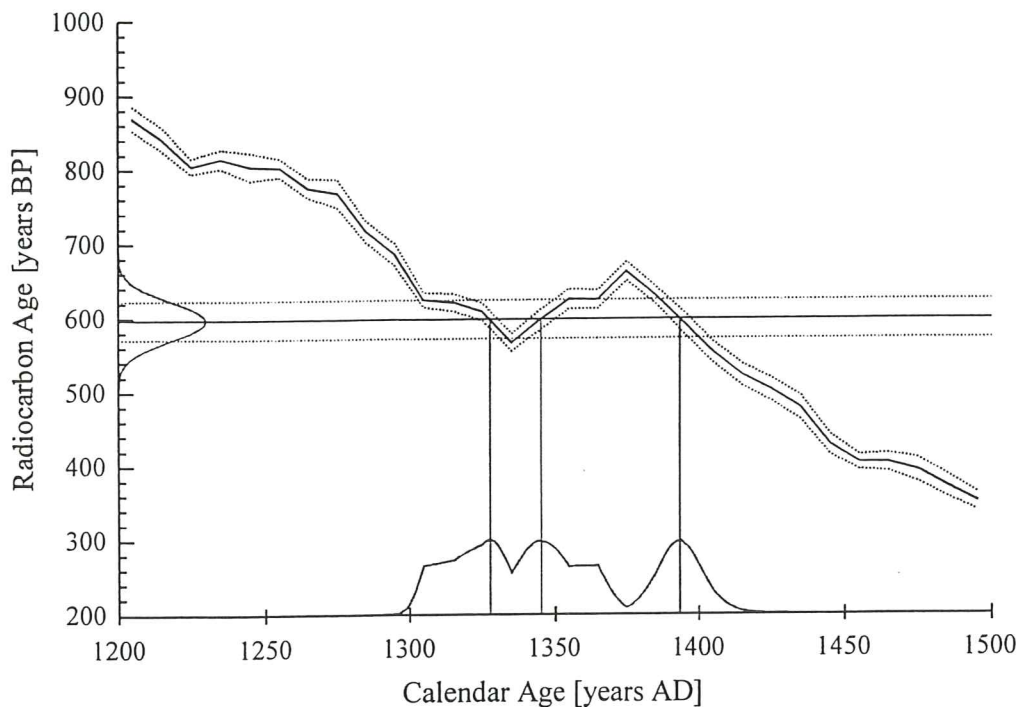
Results of Radiocarbon dating of your samples: KIA 19729 - 19736.

KIA19734 Sample 12 Sandhavn, structure 7

charcoal (*Betula* sp. "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Norse culture, southernmost West Greenland ; Sample 12 Sandhavn, structure 7

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 7.5 mg C	92.84 ± 0.30	595 ± 25 BP	-26.11 ± 0.07

Radiocarbon Age: BP 597 ± 26
 Calibrated Ages: cal AD 1328, 1345, 1393
 One Sigma Range: cal AD 1307 - 1334 (Probability 30.7 %)
 (Probability 68,3 %) 1337 - 1354 (Probability 21.9 %)
 1387 - 1400 (Probability 15.7 %)
 Two Sigma Range: cal AD 1302 - 1371 (Probability 71.6 %)
 (Probability 95,4 %) 1380 - 1406 (Probability 23.9 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

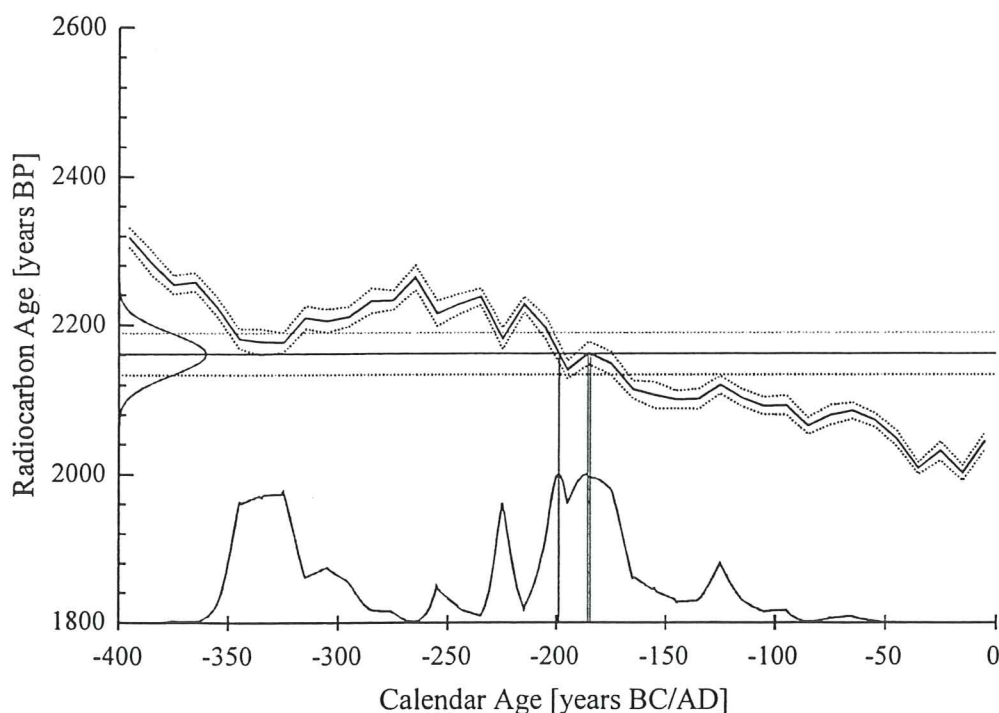
‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA19735 Sample 14 Illussat

charcoal (*Betula nana* "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Dorset culture, southernmost West Greenland ; Sample 14 Illussat

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 5.8 mg C	76.42 ± 0.27	2160 ± 30 BP	-25.57 ± 0.33

Radiocarbon Age: BP 2161 ± 28
 Calibrated Ages: cal BC 199, 185, 184
 One Sigma Range: cal BC 350 - 316 (Probability 25.7 %)
 (Probability 68,3 %) 305 - 305 (Probability 0.7 %)
 229 - 220 (Probability 6.1 %)
 208 - 166 (Probability 35.2 %)
 126 - 124 (Probability 0.7 %)
 Two Sigma Range: cal BC 356 - 285 (Probability 36.3 %)
 (Probability 95,4 %) 259 - 244 (Probability 1.9 %)
 234 - 215 (Probability 7.6 %)
 215 - 107 (Probability 49.6 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon 40, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

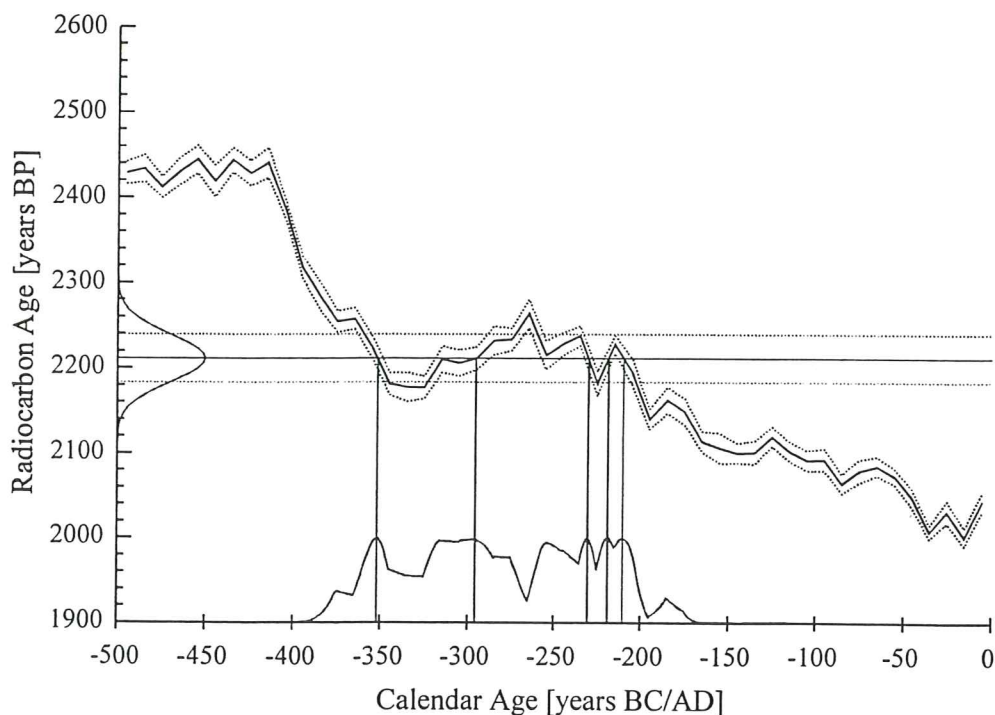
‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA19736 Sample 15 Illussat

charcoal (*Juniperus* sp. "local wood") from palaeo- and neo- Eskimo ruins, Dorset culture, southernmost West Greenland ; Sample 15 Illussat

Fraction	Corrected pMC†	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, Alkali Residue, 6.4 mg C	75.93 ± 0.26	2210 ± 30 BP	-20.43 ± 0.12

Radiocarbon Age: BP 2211 ± 28
 Calibrated Ages: cal BC 352, 296, 230, 218, 210
 One Sigma Range: cal BC 358 - 347 (Probability 6.8 %)
 (Probability 68,3 %) 321 - 275 (Probability 30.1 %)
 258 - 239 (Probability 12.3 %)
 234 - 226 (Probability 5.5 %)
 223 - 204 (Probability 13.7 %)
 Two Sigma Range: cal BC 377 - 266 (Probability 57.2 %)
 (Probability 95,4 %) 265 - 199 (Probability 38.2 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 4.3" (Data set 2),
 Stuiver et al., Radiocarbon **40**, 1041 - 1083, 1998

† "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

‡ Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.